

Dr. Horváth Richárd

Tízperces szentbeszéd

TÍZPERCES SZENTBESZÉDEK

IRTA

DR HORVÁTH RICHÁRD

O. CIST.

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

1937

Nihil obstat. — *Fridericus Brisits* S. O. Cist. censor.

Nr. 967/1936. — Imprimatur. — Budapestini, die 28. Octobris
1936. *Adolphus* abbas.

Nihil obstat. — *Dr. Michael Marczell* censor dioecesanus.

Nr. 579/1937. — Imprimatur. — Strigonii, die 22. Februarii
1937. *Dr. Julius Machovich* vicarius generalis.

DR WERNER ADOLF

ZIRCI APÁT ÚRNAK,

AZ ARANYSZÍVŰ EMBERNEK AJÁNLOM

HÁLÁS SZERETETTEL

ELŐSZÓ.

Mindenfelől a beszéd csődjéről hallunk. És igaz is ez a «hosszú» beszédről. A mai ember nem ér rá. A legjobb szónokot is legfeljebb negyedóráig tudja, szereti hallgatni teljes figyelemmel. Külföldön egész elméletet dolgoztak már ki a beszéd rövidségéről. Pedig nem kell ide elmélet, csak gyakorlati és következetes alkalmazkodás az élet rohanó, ideges ritmusához. Megvillantani egy-két gondolatot a kereső, jó-akarató és meghatódó lélek előtt, amit elvisz, ami továbbég benne és alakítja, anélkül, hogy észrevenné. És tétben virágozik ki, cselekedetig melengeti az akaratot.

Ezt próbálnám ebben a kötetben. Beszédeket adni, amelyek evangéliumolvasással együtt «tízpercesek». Mint káplán, majd mint tanár elmondtam ezeket a beszédeket. A legtöbb nem fűződik látszólag szorosan napokhoz, de megvan a beosztás szerint a hangulatuk. Ha talán a látásmód és stílus egyéni is, azért — hiszem — elolvasásuk indítást ad, megmozdít. A példákat is igyekeztem a mai eseményekből összeszedni. Ujságokból, túlnyomó többségüket a *Schönere Zukunft* című folyóiratból.

Úgy érzem, hogy nemcsak szónokok forgathatják a könyvet, hiszen mindenkinek egy kicsi piros öröm, simogató «jószó», elnyugtató békesség szeretne lenni — egy-egy percre.

ADVENTBEN.

1.

Emlékeink labirintusában élünk és sokszor eltévedünk barangolásunk közben e bozótban. Pedig emlékeink már nem is életvalóságok, hanem csak a lélek, a szellem valóságai és mint ilyenek, alá vannak rendelve a lélek, a szellem törvényeinek: az örök hullámlásnak, az örök változásnak, az örök nyugtalanságnak. Percenként, óránként, naponként, aszerint, hogy hogyan tudunk menekülni és szabadulni napi gondjaink és elfoglaságaink polip-karjaiból, végigúsznak benső életünk tengerén a mult emlékei. Szebbik életünkkel, jobbik önmagunkkal nagyobbrészt e multban élünk, illetőleg ez a mult él általunk. Lelkünk olyan, mint a kaleidoszkóp: csak egy kicsit üssön ránk az élet, a valóság, csak egy hangulat fusson végig rajtunk, csak egy szó, egy arc, egy mozdulat csapódjon a testünkhöz, a fülünkhöz, a szemünkhöz, belülről máris mást és mást mutatunk, s napjaink hidegsége elől a mult egy-egy mélységéhez menekülünk, a ma fájdalma és könnye elől a mult csillanó öröméhez, csalogató mosolyához bújunk meg. A multon keresztül nyúlunk ki a jövőnkért, átugorjuk a jelent. S érdekes: ha egészséges a lelkünk, a régi fájások sebet behegeszti az idő, a régi kínok és kellemetlenségekre feledést permetez a bennünk dolgozó állandó elmúlás. Viszont kiszínesednek a kellemességek, elnagyobbodnak, betöltenek bennünket és a hozzájukfordulás meghatottságában tisztelettel borulunk le előttük.

Krisztusban kedves Testvéreim! A mai nappal, az új egyházi év kezdetével, új lélek-lehetőségek, új élet-lehetőségek útjai indulnak el előttünk, új emlékgyűjtések jövője szakad bele számunkra az életfolytonosság folyamába. Kinyílik előttünk a jövő lilioszínű ködben és igazságra, szépségre, jóságra szomjas szívünkre a ma-is-valóság csodaerejével hullanak

rá a nagy költőnek, a nagy szentnek, zseniális tanító-
nak és prófétának, Izajásnak szavai: Harmatozzatok
egek, ti felhők, ti essétek az igazságot, nyílják meg
a föld és teremje meg az Üdvözítőt! Rorátés hajnalok
üde hangulatát lopják a lelkünkbe e szavak, látunk
gurulni, bukdácsolni a szeretettől gügyögő piros ember-
szíveket, imbolygó, pislogó lángocskákhoz hasonló
emberlelkeket, akik elé lefekszik szőnyegnek a hajnal,
az alázat egyszerűsége omlik rájuk takarónak és
melegítőjük, világítójuk a szemükből kicsorgó fény,
a várakozás közeli beteljesülésének örömfénye. Angyal-
kezek szórnak föléjük fehér virágkelyheket, s ezek-
nek a kondulása a levegő titokzatos zúgása, ezeknek
a kondulása az ajkukon kicsilingelő énekszó.

De egyúttal, Krisztusban kedves Testvéreim, a
prófétának e nagyerejű szavaiban a mi kiáltásunk
csattog, a mi jajgató, az igazság, az egyetlen, a nagy,
az örök Igazság utáni vágyunk sikoltása találta meg
a formát. A mindennapok csendjének fájdalma eseng
e szavakban az igazság után, az igazságunk után,
amelyet sokszor olyan csúfosan megrugdal, kacagva
kipellengérez, megcsúfol az evilági élet.

Élniök kell e szavak tartalmas valóságának vala-
mennyiünkben, ha azt akarjuk, hogy panaszkodásaink
e téren csökkenhessenek. Az egyszer és egyszersmin-
denkorra megszületett Igazságnak, akit az Advent vár,
eleven, életes valósággá kell válnia az egyesek életé-
ben. Mindaddig nem lesz béke és megnyugvás a föl-
dön, kedves Testvéreim, míg minden ember puha,
meleg otthont nem készít magában ez Igazság szá-
mára. Ez az Igazság mondta egyszer Nikodémusnak:
«Ami a testből született, test az; és ami a lélekből
született, lélek az. Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam
neked: szükséges újra születnetek. A szél, ahol
akarja, ott fú; és hallod zúgását, de nem tudod, hon-
nét jön, vagy hová megyen; úgy van mindaz, ki a
lélektől született...» (Ján. 3. fejj. 6—9.). Kedves
Testvéreim, efelé a lélek felé nyílják ki az életünk.
Amen.

2.

Süllyesszük tekintetünket bele egy pillanatra önmagunkba. Ejtsük le a szemünket öntudatunk legmélyére és minden aggságos és megszokott körültekintés és féltő takargatás nélkül merjük meglátni ott igaz-önmagunkat. Vagyunk-e még mi, vagy már annyira ráncsúsztatta az élet önmagát, hogy mi elsenyvedtünk? Találunk-e még valamit magunkban a rohanó tavaszos erőkből, amelyek hömpölyögtek valaha a szívünkben, s kizúgtak belőlünk a tékozló gazdagság ujjongó öntudattalanságában, hogy a barackvirág szemérmes-piros fehérségével hintsék tele a mindenséget, táncoljanak a napsugáron és kiszórják, belekiáltsák boldogságukat a nagy világba, amely kiáltásra nem kell válasz, mert ez a boldogság elég önmagának? Tud-e még néha-néha kirepülni a lelkünk, hogy magába szívja a tölgyerdő titkolódzó zúgását, elloppja a harangvirág csilingelő harangozását, s elszálljon a szelek szárnyán minden virág fölé, hogy e virágkelyhek ráfessék színeiket szépségnek? Vagy ki tudunk-e még tágulni ilyenkor, mikor a hideg hasogatja a levegőt és a leszálló alkonyatban kékes-fehéren kavargó hóörvények csalogatják magukhoz az életünket, ki tudunk-e tágulni, s a tisztaság tágaságával rá tudunk-e borulni minden magasságra, hogy egy pillanatra rengjen lelkünkben az erő, s reszkessen tekintetünkben a teremtető Istenből kiszakadt öröm, ami kell, hogy a mi lelkünk, a mi életünk legyen?

Vagy talán azt kell tapasztalnunk az ilyen befelé-nézéskor, Krisztusban kedves Testvéreim, hogy már nem is találjuk önmagunkat? Hogy már nem is mi élünk az életünkben? Leszakad rólunk, belőlünk, a lelkünkbelől egy rész és rá van írva: közvélemény; elhagy bennünket sápadtan és irígyen egy másik, s rá van írva: mások ítélete rólunk, dolgainkról; az önzés és üzlet kacagó vigyorgásával távozik a harmadik hatalmas részünk, s ennek a címlapjára ujságunk neve van írva; önállóságunk mankóival

búcsúznak tőlünk a többiek is és az egyiknek a homlokán azt olvashatjuk: rádió, a másikén: mozi, a harmadikén: plakátok csalogató szintengere, a tizedikén: olvasmányaink, a huszadikén: ismerőseink, barátaink, ellenségeink, társaságaink, üzletfeleink, munkatársaink, családunk, vagyonunk, foglalkozásaink, kortársaink, hivatalaink, feljebbvalóink . . . és jaj . . . , amikor a sápadt ijedtség hideg verejtékében fürödve, kínlódva kapunk hűtlen életünk hulló darabjai után, csak egy összeaszott, idétlen, erőtlen és gyöngé darabkába markolhatunk, s ez a féltő, körültekintgető, megalkuvó, elbújó, tapogatódzó, önállótlan, beteg-önmagunk.

És hol van az Isten, akinek az arca bennünk ragyog, Akinek ki kell fénylenie mindenünkből? Hogy lakhatnék itt az, Aki maga az erő, maga az öntudat, maga a hatalom, maga a merészség, a lendület, a parázsló öröm, a mindent valóság-mesék gazdagságába borító Élet!

Kedves Testvéreim! Hiába keressük mi életünket a technika csodáiban, hiába keressük azt az estélyek viharos fényeiben, hiába futunk utána a sistergő szenvedélyek vérpárás homályában, hiába szolgáljuk azt a hírnév és hatalom lavináiban, itt csak a csalódás zörgő és hörgő kiáltása marad meg bennünk. Amerikában a statisztika szerint minden huszonegy ember közül egynek hosszabb-rövidebb emléke az ideggyógyintézet, esetleg végleges emléktelen-emléke az örültek háza. Mert csak palliatív-értékek ezek, üres értékek és mert üresek, nem igazi értékek, nem is értékek. Minél kiáltóbb ez az üresség az életben, annál inkább hajtja az embert a szétszóródás felé.

Ilyen távlatokban zeng felénk az Üdvözítő hangja: aki itt akarja, így akarja megtartani, megtalálni életét, elveszti azt; aki azonban Énbennem veszti el életét, az megtalálja azt. Úgy legyen.

3.

Ego sum vox clamantis in deserto. — A pusztában kiáltónak a szava vagyok, mondhatjuk mi is sokszor a mai evangélium igéivel. Minden lélek a végtelenség hallgatag titkába belekiáltott szó, az örökkévalóság értékeibe beleteremtett valóság, amely néha a kín és szenvedés könnyein át látja a világot, néha meg a kedv és öröm pirosan omló zuhatagán töri meg és veszi fel a színeit. Elindult, hogy visszhangra találjon, bolyong, hogy békébe érjen. És mindig egyedül, mindig a magányosság riasztó távolságaiban. Mert hiába gondolunk mást, hiába hiszünk, látunk mást, hiába érezzük, hogy sokkal együtt vagyunk, hogy sokak érzelme nőtt össze a miénkkel, hogy sokak élete szövődött bele a gondoskodásunkba, hiába a vér és hús csodálatos misztériuma, azért lényegében és az élet legfontosabb pillanataiban mégis riasztóan egyedül vagyunk.

És ki tudja, hogy mit rejt ez az egyedülvalóság? Ki tudja, hogy mi zokog végig a mások arcának szomorúsága mögött a szív mélységeiben? Ki tudja, hogy mi gyújtotta ki szemünkben a megelégedés lángját? Ki tudná ezt megmondani, még azokról is, akikkel pedig együtt vagyunk mindig? Gondoljunk csak egyszer öntudatosan rá, hogy szoktunk-e mi törődni mások bajával? Szoktunk-e mi érdeklődni, vigasztalni, együtt-örülni, közelebbjutni másokhoz? Szoktuk-e őket megérteni, ismerni, persze, mindig a legteljesebb diszkréción és tapintat szent érzékenységén át?

Úgy-e, nem? Vagy, nem eléggé. Pedig olyan kevés elég ahhoz, hogy gyógyítson, békítsen, hogy ragyogóan szép és örök emléket adjon. Nemrégiben olvastam, hogy egy német hajó a tengeren egy angol hajóról drotnélküli távirón értesítést kapott, hogy az egyik tengerész súlyos vakbélgyulladásban élet-halál között lebeg és nincsen orvos a hajón. A német hajó rögtön megváltoztatta útirányát, éjjélkor elérte a segítséget-kérő hajót. A hajóorvos és az utasok között lévő

másik két orvos rögtön végrehajtották az operációt. Három órával később már mindkét hajó teljes gőzzel ismét úton volt más és más célok felé. Másnap a következő táviratot kapta a német hajó: A beteg nagyon jól van, a pulzus erős és rendes és az angol humor hozzátette: ehet-e beefsteak-ot?

Nem gondoljuk, hogy ez a kis eset nagyon sokat eltörült a két ellenséges nép e néhány fiánál az ellenszenvből és egészen más lett ezek után egymásról a gondolkodásuk, mint azelőtt volt? Pedig kicsiny a tett, de nagy a varázsa.

Próbáljuk meg egymást a kicsiny tettek titkain át felfedezni.

4.

Egy mesében olvastam, hogy valamikor az emberek csak egy barázdát szántottak. S ebben olyan csodálatos gabona termett, mely a földtől kezdve egészen a hosszú szár tetejéig egyetlen kalász volt, s olyan tékozló gazdagsággal szórta a magot, hogy ennek az egy barázdának a termése elég volt az élethez. Történt azonban, hogy az emberben sugdosni kezdett valami hang: vess többet, vess be egész földdarabokat, mennyivel többed lesz, mennyivel megelégedettebb, boldogabb leszel. S az ember így is tett. Felszántott hatalmas táblákat és bevetette őket gabonával. Szépen nőtt, sárgállott, aranylott már a vetés a nap hulló fényében, frissen rengett és csillogott rajta a harmatcsepp a reggelek üdeségében, kéken borult fölé az égbolt, titkokat zizegett rajta végig a fölötte elsuhanó szellő, s a gazda szeme az alkonyat pírjában boldogan csókolta végig a kalászekban duzzadó életet, a nagyobb élet, a tágasabb élet, a bőség ígérését. De egy nyári éjtszakán, amikor a sötétség már végiglopakodott a földeken, muzsikált a csend a levegőben és huncutul mosolygott a hold kerek arca az éj árnyai előtt félelmükben bókoló virágokra, egyszercsak eljött az igazság angyala és talán éppen akkor, amikor a gazda a megelégedettségtől nyöszörgött álmában, végighúzta ujjait a gabonaszárakon, s érintése nyo-

mán lepergett a mag, lehúzódott a kalász, nem hagyott meg belőle csak egy picike részt a száraz legtetején. Azóta is így van: nagy darab földet kell szántanunk, sok verejtékkel, sok munkával vetnünk, s kicsinyke mindig a termésünk magja, a munkánk gyümölcse, de nagy a szalmája, nagy a csekélyebb érték hasznavehetetlensége.

Krisztusban kedves Testvéreim! Kettősséget látunk itt: egyik oldalon áll az ember, a szubjektív meggyőződés, aki nem vizsgálja azokat a mélységeket, ahonnet előtörnek szunnyadó szándékai, ahol csirájukban megszületnek a tettei. Magáraakasztja a felszín csillogó okoskodásait és jóllehet mozog benne a sejtélem, hogy más a megvallott cél, mint a valódi indítók, s a kettő közti ellentét becsstelensége volta-képen önmagának rombolása, azért mégis a nem-akarlak-látni takarójával fojtja hallgatásba önmagát, takarja be jellemtelenségét. S nem hallja, nem akarja hallani az apró bilincsek zörgéseit, amelyeket a szenvedélyek raktak jobbik-magára, harmatosabb, eredetibb-magára, s különösen a szenvedélyek százkarú fejedelme, a rideg, a gyilkos emberi önzés. Ennek sápadt karjai nyúlnak ki belőlünk mindenfelé: ez vibrál a tekintetünkben, szemünk sugarában, ez bujkál a szavunk mögött, ez rejtőzködik cselekedeteinkben, ez kullog az életünkben. Ez rág, mint féreg a könyörületességünkben, ez marja halálra, mint a láng a jótetteinket, ez sziszeg sokszor az áldásainkban, ez káromkodik a káromkodásainkban. Ettől lesz összeaszott az életünk, ez fájdtja meg bennünk a fájásokat, a távolság-ütötte fájdalmakat, amelyek a bennünk-elsüllyedt szebb élet után sírnak, mert ennek az életnek édes-bús lemondású harangszavát még néha-néha meghallja a lélek.

Szegény ember! Pedig te azt akarnád, csak nem az igazságban akarod. És az Úr elküldi életedbe a másik oldalnak, az objektív oldalnak, az igazságnak suhogó-pallosú angyalát, aki végighúzza ujjaits gondolataidon, vágyaidon, szavaidon, terveiden, cselekedeteiden, s érintésére elhull belőlük minden, ami

hazugságban, önzésben született és lett. Ezért marad benned oly kevés, a majdnem-semmi!

Kedves Testvéreim! Mi az életünket sokszor egy-két féligazságra, vagy egyenesen a részletigazságok egész tömegére építjük fel. Ezért inognak annyiszor a napjaink és véreznek a békétlenségtől és nyugtalan-ságtól. Könyörögjük ki az erőt az Istentől, hogy néha-néha kiterelhessük lelkünket a végtelenség kéklő messzeségeibe, ahol Ő, mint igazság közlődik az értelmünkkel, s mint világosság szívódik fel egész kedélyvilágunk sötétségébe. Mert csak itt és így szület-hetik bele a véges és végtelen között hánykolódó és imbolygó életünkbe a harmónia. Nem az, aki mondja: «Uram, Uram, megyen be a mennyek országába, hanem az, aki Atyám akaratát cselekszi». Amen.

VÍZKERESZTTŐL—BŐJTIG.

Mint csillaghullás nyári éjtszakában, olyan az életünk az idő parttalan sodrában. Valamennyiünké egy-egy lefutó csillag, amelynek elhagyott fénye egy pillanatra rácsorog a szemünkre, a nézők, a szemlélők szemére, esetlegesen, rohanósan, s talán a csodálkozó bámulat, talán az elboruló és elgondolkodó melankólia eddig hallgatag vizeit kavarja fel általa bennünk egy felvillanás időtartamára. Utána ráborul ismét a feledés hallgatagsága. Ilyen a mi futó életünk fontossága is az embermilliók szemében, sőt még annak a néhány tíz, néhány száz, néhány ezernek öntudatában is, akiknek életsorsát talán közelebbről súrolta a miénk. A némaság lehangoltságába taszító gondolatok volnának ezek éppen ma, Vízkreszt napján, amikor egy bölcseségtől, hittől és isteni kegyelemtől vezetett királyi út emlékét ünnepeljük, amelynek végén a beteljesülés és felszabadulás ujjongó öröme született bele életekbe, ha nem volna a dolognak egy másik oldala is: az egyéni, az alanyi oldal. — Kedves Testvéreim: az a hulló csillag nem semmisült meg, csak kiesett a látóhatárunkból; az a hulló élet nem szűnt meg, csak kilépett az emberi érdeklődés mezőiről. Hiszen olyan kicsiny az, hogyha egy nagyobbat lépsz, már szinte túllépted életed határait.

Itt a földön nem csinálunk mást, kedves Testvéreim, mint életünket vesztegetjük, hullatjuk és szórjuk, sokszor, mikor kellene, kínosan lepattogó és alig-alig odaadott apró morzsácskákbán, máskor, mikor nem kellene, gazdagon-szelt darabokban majdnem egészönmagunkat. Szavak röppennek el a szánkról, mosolyok feslenek le az ajkunkról, mozdulatok szakadnak le rólunk, cselekedetek maradoznak el utánunk, tettekké lett gondolataink, terveink, álmaink néznek itt-ott tovahaladó életünkre, röpke tekintetek, eltöredezett mozdulatok, érintkezéseink formái és han-

gulatai, szavaink csengése, alakunk, idomaink, színeink, írásaink, beszélgetéseink, üzeneteink és annyi ezer meg ezer darab a lelki világunkból, amelyekkel a reális valóságban, mások szemében, fülében, érkeiben, életében nyomot hagyunk. Ha elkopva is, ha módosulva is, ha öntudatlanul is, de ezeken keresztül másokban is élünk. S ez az élésünk vagy építés végeredményben, vagy rombolás.

Kedves Testvéreim! Mi voltaképpen mindig mindent a holnapoktól várunk. Mintha csodát rejtegetne ölük a számunkra és mintha csak ők jelentenék a mi igazi életünket. Pedig a holnap is éppen úgy suhan el, mint a ma és az egyszer elszaladt pillanat azzal a tartalommal, amelyet beleéltünk, amellyel megtöltöttünk, örök útitársunk lesz. Mert valamivel telítettük: talán csak egy múló hangulat színeivel, talán egy elhatározás lázadásával a bűn felé, talán egy jótett megszülető akarásával. Mindegy. Jönnek utánunk pillanataink, napjaink, éveink, mint üstökös után a fénycsóva és el nem fogyhatnak, mert állandóan pattog beléjük lelkünkéből a fény. A tiszta, világító fény, vagy a kormos, piszkos, füstös láng. Ne vessük meg a márt, a «ma» kis cselekedeteit. Ki tudja, találkozunk-e még egyszer azzal, amivel, vagy akivel ma dolgunk volt? Hátha csak ezt az egy emléket viszi el valaki tőlünk, ez épít, vagy ront rajta; ez is a mi nagy életművünk része ebben a világban. Sőt, folytatása és felelőssége belenyúlik az örökkévalóságba. Az egyszer rólunk leszakadt rész örökké él, nyugtalankodik, békít, gyógyít, vagy lázít és sebez. Ki tudja, hol állanak meg utolsó hullámverései? Mint az uszály, mint lelkiismeretünk angyalai, vagy mardosó fúriái jönnek utánunk az élet végtelen folytatásában, irgalmat esdekelve, vagy elítéltetést követelve.

Kedves Testvéreim: e kettősség között sodródik az állandó-jelenünk. Boldogságunk titkát a minden pillanatunk mindenkori istenes élése, a krisztusi öntudat ereje nyitja meg. Az az erő, mely elkísérte és bátorította a napkeleti bölcseket a mindennapi világ

szürkeségei között is, hogy vele kitartva útjuk végén örülhessenek «cum gaudio magno valde», ahogy az Írás mondja, felszakadó, kitágító, kicsorduló, nagy-nagy örömmel. Amen.

1.

A «jó» az élet, a «rossz» gyökerében a halál. Mert a jó valójában nem más, mint az életnek, a létnek kiteljesedése, gazdag valóságának kibomlása, a mélységét és tisztaságát halk elvonultságban munkáló erők pattanó kitárulása és piros, üde, kacagó, élet-illatú áradásának végigzúgása, beleszivárgása a halál fáradtságába. Még akkor is épít, mikor látszólag rombolnia kell. Ilyenkor is csak torzult tagokat tördel le az egyén belső világáról, elfonnyadt kikezdéseket tüntet el, hogy helyettük kibontsa a boldogság napja felé szökő és titkoktól duzzadó életcsirákat, lélekcsirákat bennünk, még akkor is épít, ha kiüti a szándékunk kezéből a külsőleg talán csillogó talmiértéket, hogy a csalódás jövődjé helyett vágyaink, álmaink és terveink kezébe adja a becsületnek, a jellemnek békítő és építő hatalmát. — Viszont a rossz akkor is halál, ha az ígérő szépség pajkos, mámoros, egy-két óra, perc, pillanat életét színesen felfokozó ruhájában ejt is meg minket, mert alatta sorvad a létünk, töredezik szellemi valóságunk, s ha a mámor gőze elszáll, rongyokban szakadnak le selymes ruhái ígéreteiről és a pillanat látszólagos hatalmas teljesítménye mögül ránkzuhan az ásító kimerülés, az ígéretek csontvázainak vacogásával megtelt kétségbeesés üres semmije, a látszatok ügyes semmije helyett.

Kedves Testvéreim! Mindig azt hallja az ember: tedd a jót, kerüld a rosszat. S megtanulunk egy-két tételt arról, hogy mi a jó és hogyan tegyük ezt a jót, ami mégis csak messze-lebegő marad előttünk, ködös, határozatlan, semmibe-foszló és a feléje-terelő szabályokkal úgy vagyunk, mint színes szalagokkal, melyek előttünk lógnak, szinte elérhetetlenül, s noha tudjuk róluk, hogy a boldogság-ország ajtajának kilincset nyitják, mégis alig-alig kapaszkodunk feléjük, alig-

alig kapunk utánuk, mert mögöttük, mint morajló fenyegetés áll ijedelmünkre az apróbb-nagyobb előírásoknak, törvényeknek, intéseknek a lavínája, amelyek mind arról szólnak, hogy mi a rossz és hogyan kerüljük ezt a rosszat. Ezeket jobban megtanultuk, ezekkel jobban és állandóan foglalkozunk. Szinte elsötétítik a látóhatárunkat és én nem csodálom, hogy sokaknak a lelkére rátelepszene, mint valami hegyóriás és sokaknak az életébe beleviszik a szívszaggató bizonytalanság és önmarcangolás rémes kínzásait. Ezért törik ketté annyi szép elindulás, ezért hullanak vissza fehérségbe-öltözött életek, ezért van annyi megfáradt ember, aki bizonyos ressentiment-tel gondol vissza egykori vallásos próbálkozásaira. És az a szerencsétlensége, hogy mert egyszer a teljesség helyett a részletet fogta meg, nem is borulhatott rá sohasem életére és lelkére a teljesség nyugalma és boldogító biztonsága. Ezért találkozunk gyakran emberekkel, akik törekszenek ugyan és kitartanak, de nem veszik észre, hogy míg folytonosan és kínosan csak a rosszal törődnek, csak a tőle szabadulást ígérő szabályokkal pepecselnek, lassankint elgépiesednek, elszürkülnek, a külső emberei lesznek, elszáll cselekedeteik lelke, elsekélyesedik bennük a kegyelmek zúgó áradása és az Istenben kibontott élet mérhetetlen gazdagsága helyett eredmény lesz az illetőknél egy szegény, összeaszott élet, kiáltó ellentéte a rápazarolt fáradozásnak.

Kedves Testvéreim! A helyes erkölcsi életben nincs meg ez az elferdített dualizmus. Ennek az öntudatában és középpontjában ragyog a «jó», mint nyári hajnalok esője után a kéklő égen úszó napkorong, mely maga felé húz és kiérlel minden életet. Ez a jó nem más, mint igaz-magunk színes és pompás kifejlődése, egy a létünkkel, egy az életünkkel. Minél inkább kibontakozhatik, minél tökéletesebben eluralkodhatik valakiben, annál igazabb annak az élete. Uralmának természetes következménye, hogy elsenyved mellette, elfogy tőle magától a rossz. Kedves Testvéreim! Táguló lélekkel tudjunk rácsó-

dálkozni erre az igazságra, mert benne tépett jövőnk biztonságát, nyugalját, békéjét és gazdagságát csodálhatjuk meg. Amen.

2.

Minden ember egy mikrokozmosz, csodálatos kis világ. Külön világ és egyetlen világ. Még egy olyan, teljesen olyan, mint ő, nem is volt, nincs is, nem is lesz az embermilliárdok között. Ezek a kis világok addig nagyok, fontosak, s teljesen betöltik az érdeklődésünk és látókörünk határait, amíg közöttük mozgunk. Túlságosan közeljutnak hozzánk, fájnak, vagy örömet csókolnak a mi kis világunkra, amely természetesen mindig fontos, mindig az egyedüli, mindig a legfelelősségteljesebb, s mindig a legérdekesebb lesz a számunkra, akárhogyan, akárhonnét nézzük. Mert belőle kimenekülni nem tudunk. Poggyászunk. Mindenüvé magunkkal visszük, mert ő mi vagyunk. S éppen az ő segítségével tudunk kiülni öntudatunk világítótornyába, tudunk elhelyezkedni akár az idő, akár a tér hullámzó távlataiba, ahonnét már csak apró pontocskák a többi kis világok, amelyek sűrűn belepik a földet és olyan tudatosan, olyan fölényesen járnak, pihennek, élnek, küzdenek, keringenek rajta, mintha ők lennének a világ fönséges urai. Pedig önkéntelenül is az már ezekből a távolságokból a biztos kiérzésünk, a látó-látásunk, hogy ennek a földnek csak egy kicsit nyöszörögve kell megmozdulnia álmában, hallgatag és életet-érlelő csendjében csak egy rétegét kell eltolnia, s máris e pillanat rettenetében buknak a pusztulás sötét örvényeibe e kis világok, kis pontok százai és ezrei, mintha valami titkos kéz húzná végig rajtuk az ujjait, hogy mint a porszemeket, feltapintsa őket tenyerére. Pedig talán utolsó meggyőződésünk az volt, hogy pótolhatatlanok, mert azt már nem láthatják, hogy alig tűntek el helyükről, máris helyükre-özönlött a rájukváró többi.

Krisztusban kedves Testvéreim! Beleejtette valami hatalom, sorsnak mondja a pogány, Gondviselésnek

tudja a keresztény, a mi kis színes világunkat a létbe és velünk együtt annyi másét, a kortársainkét. Évezredek, évmilliók logikai ketreceibe próbáljuk belegyűjteni az időt, de úgy járunk, mint az a játszadozó kisgyermek, aki kanállal akarta kimerni a morajló óceán vizét. Életünk tartama egy pillanat, egy elcsöppent csepp ebből az időből. Két kis világ összehatalálkozása, egymásmellett megpihenése és általuk új kis világok születése és elindulása szintén csak egy villanó pillanat, csak egy elcsöppent csepp e vágató időből. Még rá se tudunk döbbsenni önmagunkra, máris búcsúznunk kell; pedig az életünk állandó búcsúzás, búcsúzás az előttünk-járóktól, akik alig jöttek, s már el kell menniök, búcsúzás önmagunktól s búcsúzás a máris közöttünk türelmetlenkedő jövőtől, amelyet pedig az idő állandó türelmetlensége éppen olyan egyszerre porlaszt el, mint a miénket.

Kedves Testvéreim! Ezekkel a gyenge emberi gondolatokkal kapaszkodjunk bele az Isten szavába. Fussanak fel ezek rája, mint a repkény a tölgy hatalmas ágára. Hiszen életünk, ez a kevés is, ajándék, s minden, amivel találkozzunk, ajándék. És erről az ajándékról és az Ajándékozóról Izajásnál olvassuk (46. 8.): «Amit szerettek, tőle van a jó; s csak akkor jó és édes, ha benne szeretitek. Egyébként joggal változik keserűvé, mert nincs jogotok szeretni az ő elmellőzésével azt, ami tőle van». Egy pillanatra roskadjunk önmagunkba, törjön össze bennünk az önzés és a gőg, hasogassuk meg egész életünk, belső világunk kicsiségének ilyen távlatból meglátott kárpitjait, hogy egy pillanatra láthassuk e szavakból felénklobbanó fényt, láthassuk és pillanat-életünk futó tartamának öntudatába, mint mécsest befogadhassuk. Amen.

3.

Gondoljunk csak egyszer végig egy napunkon. Azokban a pillanatokban, amikor a csend és a magány ihlete csókolja meg a szívünket. És ne válasszunk ki olyan napot, amit az öröm piros zuhataga nagyon

kiemelt a többi közül és olyat se, amelyekbe fekete és értelmetlen mélységeket szántott a szenvedés. Csak egyszerű, szürke mindennapot, amilyenből a legeslegtöbb kijut nekünk; eddig is és ezután is, hiába borítjuk rá színes vágyaink varázstakaróját és tündöklő várakozásait meg reménységeit a jövőre. És ezután vizsgáljuk meg ezt a napunkat. Még akkor mindjárt, amikor friss és meleg az emlékezés. Amikor még minden perc fáj, minden pillanat örömet suhog, ha volt ilyen is benne. De volt. Mégis, azt látjuk, azt kell tapasztalnunk, hogy nagyon, nagyon sok a szenvedés még az ilyen szürke napjainkon is.

Talán nem riasztó és kiáltó alakban jött el hozzánk. Csak halkan, észrevétlenül, mint sikertelenség, mint szomorúság, mint lehangoltság, mint kedvetlenség, mint apró félreértések, apró rosszakaratok, apró kellemetlenségek finom köde, ami belepte és elhomályosította egész látásunkat. Megjelent a vidámságunk mögött, mint zavaró felhőcske, megbújt az örömünk mélyére, mint keserű cseppecske, elrejtőzött a kedvünk mellett, mint aggodás, egy kicsit megszaggatta a lendületünket, mint bizalmatlanság, mint elhagyatottság.

Nincsen öröm, amibe bele nem tört volna, legalább egy kicsit, a fájdalom tövise. Ha más nem, belőle az a tudat, hogy hamar elmúlik, hogy mások megronthatják, hamar jelentkezett. És ha így öntudatosan végigpergetjük a megfigyelés, az elmélkedés, a számvetés érzékeny mérlegén napunk minden percét, rá kell döbbernünk, hogy bizony több abban a kellemetlenség, a fájdalom, a megpróbáltatás, mint a kedv, az öröm, a lelkesedés.

Amikor olvassuk az Evangélium egy-egy szakaszát, olyan távolinak tűnik fel előttünk. De ha ilyen gondolatok távlatán át próbáljuk élni, egyszeriben közelebb, egészen közel jön.

Egészen közel jön a gyógyító Jézus alakja, a mai elbeszéléséből. Egészen közel jön az értelme, hogy enyhülés-keresés, gyógyulás-keresés és enyhítés-ajándékozás, gyógyító-készség az életünk egyik feladata

e földön. Magunkon és másokon. Magunkat és másokat. És meg is van ehhez a hatalmunk és erőnk, de csak az Ő szellemében. Mert minden más erőtlenül és üresen omlik ezekben a mélységekben szerteszét.

Azt mondta a századosnak: Menj, és amint hiszed, legyen meg neked. Menjünk mi is és ahogyan hisszük, olyan lesz számunkra a világ. A hit építi az akaratot, vezeti a gondolatot és a kettő formálja a világot. Ha benne hiszünk, él a gondolatunk és megoldódik, értelmet kap a világ. És őbelékapaszkodva valósággá lehet rajtunk és bennünk is Edward Bok-nak, egy többmillió amerikai újság szerkesztőjének a szava: «Senkinek sincs meg a joga, hogy a világot olyan rosszul hagyja el, mint ahogyan ő találta».

4.

Egy amerikai gyáros nemrégiben pályázatot hirdetett egy állásra. Ötszáz kérvény futott be hozzá. Mit tegyen? Hogyan válasszon? Gondolt egyet és azt mondta: aki rendes ember, megbízható és lelkiismeretes, az rendszeren, megbízhatóan és lelkiismeretesen fogja kiállítani minden dolgát. Félre tehát először is azokkal a kérvényekkel, levelekkel, amelyeknek a címzése nem precíz, hibás és amelyekre a bélyeg rendetlenül van felragasztva. Ezek után jól megcsökkent a kérvények száma. Eljárását tovább is folytatta: félre mindazokkal a levelekkel, amelyekben a sorok nem egyenletesek, nem egyformák, vagy a sorközök különbözők, vagy helyesírási hibáktól éktelenkednek, vagy nem helyes angolsággal írták őket. Ilyen kemény kiválasztás után az ötszáz emberből nem maradt csak három. Ezeket magához hívatta. A három közül egy kikent-kifent ruházatban jelent meg, ezt, mihelyt meglátta, rögtön elejtette. Így csak kettő maradt. Könnyű volt a kettőből választani, illetőleg mind a kettőt alkalmaznia. Ilyen «apróságokon» hullott el majdnem ötszáz sors, ilyen apróságok értelmén indult el kettő a biztos jövő felé.

Mi is körül vagyunk véve ilyen apróságokkal, mi is

ilyen kicsiségekben élünk. És hiába várjuk legtöbbször a nagy lehetőségeket, sohasem jönnek el ezek mihozzánk, vagy, ha eljönnek is, nem tudunk hozzájuk elég hatalmasok lenni, ha nem voltunk hűek és erősek az apróságokban. Márpedig mindannyiunknak igényünk, hogy hősök legyünk. Ha nem lehetünk mások, legyünk a mindennapok hősei, legyünk a hétköznapiak vitézei.

Állandóan hozzánk érnek, hozzánk sűrűlődnak az idő apró darabjai. Üresen jönnek, de olyan igénnyel, hogy csak telítve akarnak tőlünk elszakadni. És tényleg: tartalmat is kap mindegyik tőlünk. Az egyikben rajtacsillog a kedvünk nevető színe, a másikon rajtaremeg a fájdalomunk meleg könnycseppje, a harmadikon lelkesedésünk tüze lángol, a negyediket szomorúságunk súlya emésztí, az ötödiket lelkesedésünk lendülete teljesíti ki, a hatodikat gyűlöletünk sava marja halálba, az egyikről valami jótettünk virágja illatozik felénk, a másikról bűnünk jaja sikolt bele a világ-mindenség kéklő csendjébe... és így tovább... és így tovább. Mindegyik felemel, vagy lesújt; épít, vagy rombol; igazol, felment, vagy elítél és elátkoz bennünket. És az a rettenetes, hogy csak addig vagyunk urak felettük, míg nálunk vannak. Mihelyt elhagytak, soha többet jóvá nem tehetők, soha többet meg nem változtathatók. Soha, soha többé. De nemcsak ezekkel az idődarabokkal, ezekkel a pillanatokkal vagyunk így, hanem minden dolgunkkal. Mindegyiknek az örök értéke vagy értéktelensége mitőlünk függ. Körülöttünk rohannak, zúgnak, keringenek ezek, mint a zajló vízárr és magukkal sodornak bennünket is.

Mi vagyunk a pásztoraik; arra vigyázzunk állandóan, hogy a Jézus felénk kitért Szívébe terelegessük őket. Mindig kevesebb és kevesebb legyen azoknak a száma, amelyek miatt pirulnunk kellene. Mindegyikben bennerejtőzzék a Végtelenség fehér értelme és mindegyikből kisugározzék, kisüssön a kereső jóakarata világossága. Ami mint életető bizalom hull vissza az isteni szívről az életünkre és az alázatosság nevelő erejében mondatja el velünk a mai evangélium

zavait: Uram, nem vagyok méltó, hogy betérj hajlékomba, csak egy szóval mondd és meggyógyul az én lelkem. Ilyen értelemben is legyen velünk mindig a vigasztaló és gyógyító Isten. Amen.

5.

Vaillant professzor egész életét a rák elleni kutatásra fordította. Röntgensugarakkal dolgozott és sokat köszönhet neki nagyon az orvostudomány és az emberiség. Az emberek iránti mérhetetlen szeretet vezette ebben, a szenvedéssel szemben a meghatódás és segíteni akarás és a folytonosan hadakozó tudomány szomjúsága. De a vizsgálódása tönkretette a testét. Szét-hullasztották a sugarak a húsát. Többször operálni kellett, hiába való volt barátainak figyelmeztetése, ő dolgozott, ő folytatta munkáját, mert űzte a tűz, amit a hétköznapi ember megérteni úgysem tud. Végre le kellett vágni a két karját is. És nemsokára rá meghalt egyetlen barátja, ápolója és segítsége, a felesége. És ő bénán, nyomorultul magára maradt. Végül is befogadta a párizsi invalidusok házának parancsnoka, a háborús hős generális, aki meg a fél-lábát hagyta a csatatéren. Egymásratalált a vitézség és cselekvő hazaszeretet, meg a tudomány és kitérő emberszeretet hőse. Egymásra a nyomorúságban és a magányosságban, ami rájuk szakadt.

A mai kor fia értetlenül megy el az ilyen tragédiák mellett. Talán borzongva megcsodálja, talán élvezi az eredményeit és vagyonokat áldoz rá, hogy általuk egészségét mentse és visszanyerje, de azért lemosolyogja és önmagában lekezezi, fölényesen elítéli, egy kicsit ostobaságnak, egy kicsit meghaladott álláspontnak tartja az élettel, az élet rohamos ritmusával szemben.

Igen, mert a hétköznapi alacsony gyermeke. Aki nem tud fölérni a tragédiák vakító fényességének magasságaiba. Úgy próbálunk kimenekülni a nagyság lenyűgöző fenségéből, hogy a magunk kicsiségét, a magunk gyarlóságát próbáljuk belemarni abba is.

Mindennek két oldala van. Vannak dolgok, emberek, helyzetek, sikerek, események, eredmények, amik kifelé csillogóak, kifelé megoldottak és boldogítóak, de csak kifelé. És vannak viszont dolgok, amelyek befeléterjednek, befeléélnek, nyílnak, virágoznak, befelé melegítenek és elégítenek ki, de kifelé szegényesek, szürkék, kevesetmondóak. De nem jár velük, mint az előzőkkel, az elvesztés félelmének folytonos rettegése, az üresség gyötrő és botránnyal fenyegető öntudata, hanem a kiegyensúlyozottság, a megelégedés, a lelkiismeret nyugodt és elcsitult állapota és a föltétlen biztonságérzés önmagát-építő és boldogító hatalma.

Ezek az egyéni élet várai, amik mögött pihen és vár reánk a béke, a nyugalom és a teljesség. Szavuk a lelkiismeret tisztaságának gyönyörűsége és létük az örökkévalóság. Valóságuk e világ felett lebeg, ők az evangéliumi jó mag, ami kinől az időből és csak általuk öltözhet bele életünk a végtelenség boldogságába. Amen.

6.

Az ujságok betűrengetegében bújtak meg a következő hírek: Az egyik francia városban, Rouen-ban, megjutalmazták a legjobb-evő férfit és nőt. Koszorút kaptak ezzel a kitüntető felírással: «Franciaország gyomra». — Az Egyesült Államokban megkeresték a szeplőrekordert, akit meg is találtak egy 13 éves fiú személyében: 2666 volt rajta; külön megolvasták, mennyi van az orrán, mennyi van a fülén. — Oroszországnak is megvolt a maga szenzációja: a technika és haladás évi ünnepnapján ejtőernyővel ereszkedett le Moszkvában egy egész jazz-zenekar a szemüket majd kinéző moszkvaiak előtt, 1000 méter magasból. — De visszatérhetünk az úgynevezett civilizáció hazájába, hogy megnézzük a párizsiakat, akik egy éneklő fókában gyönyörködtek. Repülőgépen érkezett ez a híresség és egy állatutánzó fókahangon köszöntötte. És az ünnepélyes üdvözlésre csak azért nem válaszolt egészen kifogástalanul a kiváló állat, mert éppen rossz hangulatban volt. — De még tovább is

böngészhetünk: az amerikai Indiana egyetemének professzora, Kellog, aki nagy majombarát, egy csimpánzt teljesen egyformán és együtt nevelt a majomnál két hónappal idősebb fiacskájával. Kilenc hónap múlva történt meg a nagy vizsgálat. Ez eldöntötte ugyan, hogy a majom bizony csak majom maradt, de arról már nem szól a fáma, hogy a gyerek megváltozott-e? És így kísérhetnénk tovább a világ folyását. Azzal az őszinte kétséggel az eszünkben: hogy vajon hol vannak az igazibb bolondok: az elzáró falakon belül-e, vagy kívül? . . .

Mikor az Isten örök tervei szerint megjelenünk itt e földön, egy nagy csendességet hozunk magunkkal és ebben a csendességben, mint jó magok, titkok szunynyadnak. Titkok, melyeknek a kibontásához egy élet kell. Mindannyian néma, hallgatag lehetőségek érdekes hordozói vagyunk, külön kis színes birodalom uralkodói, akik még maguk sem tudják, hogy mit rejtett bele a lelkükbe, terveikbe, jövőjükbe, álmaikba a Gondviselés, a Nagy Magvető, akiről a mai evangélium szól. Ahogy vándorolunk az életúton, találkozunk más sorsok hordozóival, más világok uraival. Vannak köztük olyanok, akikkel sokáig együttfolytatjuk az utunkat. Vannak viszont olyanok, akikkel csak pillanatokra találkozunk és azután úgy szétszakít bennünket Valaki, aki e millió, meg millió apró sors útjait előírja és igazgatja, hogy bármennyire fáj is talán feléjük a szívünk, soha többé ismét össze nem jövünk velük. De mindegy. Legyen az együttlét huza-mos, vagy legyen csak egy futó perc eseménye, a két találkozó sors, a két összekerült élet hat egymásra. Megajándékozzák egymást. Egymás magvetői lesznek. Jó, vagy rossz magvetői. Megajándékozzák egymást figyelemmel, segítséggel, jósággal, hittel, szeretettel, örömmel, vagy megajándékozzák bánattal, durvasággal, fájdalommal, kíméletlenséggel, bűnnel, gonoszsággal. És minden emlék, ha elfelejtve, ha öntudatlanul, ha eltemetve is, de örökké él bennünk és örökké munkálja a boldogságunkat, illetőleg boldogtalanságunkat.

Ezért legyen fontos és ezért legyen szent minden találkozásunk. Ezért tiszteljük azokat a csodákat, amiknek őrzésére elküldettünk, amilyen csodák: az életünk, a jóságunk, a lelkünk, a hitünk, a szeretetünk, a reményünk. Vigyázzunk az isteni hangra, amit belénkvetett a Teremtő kezdetünk hajnalán és amin keresztül a béke és a boldogság halkán reszket végig a világon. Ha erre vigyázunk, ha ezt folytonosan erősítjük, nem kell majd külső látványosságok lármáját ráhúzni ürességünk didergő szegénységére, amik úgylis elrohannak és még tátongóbb lesz az ürességünk. Hanem rányitunk majd mindenkor csodálkozó örömmel a jó mag titkára, ami a jó lelkiismeret, az Isten országának békéje mibennünk. Úgy legyen.

BŐJT BEN.

1.

Párizsban van egy SVP, s'il vous plaît — című intézmény, mely mindenre feleletet ad. Nem is kell hozzá elfáradni, csak fel kell venni a telefonkagylót és meg lehet tőle tudni keresztrejtvény-dolgokat, könyvcímeket, nyaralóhelyeket, konyharecepteket, történelmi dátumokat, a hinduizmus kategóriáit, a teozófusok legfrissebb látomásait, a jósök neveit, a legújabb börzetippeket és mindent, de mindent, amire a halandó ember csak kíváncsi lehet.

Eredeti a gondolat és a legnagyobb szenzáció lenne, ha ténylegesen mindenkor és minden kérdésünkre ilyen módon feleletet kaphatnánk. De születnek meg bennünk nyugtalanságok, égetnek kérdések, hajszoznak problémák, amikre nincs felelet, nincs kielégülés, nincs békesség és megoldás földi távlatokban. Persze, az ember büszke, szégyenlős, elbújó és eltitkoló. Restelli bevallani gyengeségét és fogyatékos elégtelenségét. Nem is annyira a másik embernek, nem is annyira földi vonatkozásban, mert ezek elődázást úgysem tűrnek, hanem azokban a dolgokban, amiket el lehet rejteni a szív és a lélek mélyén és hordani a sírig, hordozni az örökkévalóság kapujáig, ahol esetleg már késő a feleletvárás, a feleletkeresés, de nyertünk, mert nem látják szegénységünket a többiek, az ittmaradtak és megmaradhatunk nagyoknak, utólérhetetleneknek az ő szemükben, ha mindent el is veszítettünk. Győzött a pillanat érdeke a végtelenség érdeke felett. De a győzelemben mi elvesztünk.

Máskor talán nem vagyunk ennyire titkolódzók, nem vagyunk ennyire elbújók, de nem keresünk ott, ahol keresnünk kellene és ahol találhatunk. Belekapcsoljuk az egész világot a szellemünkbe, belekiáltjuk jajunkat a zűrzavarába, csak egyet nem keresünk, egy valakit nem kérdezünk, aki pedig egyedül tudna nekünk válaszolni. Nem kérdezzük az Istent. Nem kér-

dezzük az Alkotót arról, hogy az Ő terve mi az alkotásról, mi a szándéka vele, milyennek akarja. Egy angol ujságíró például azt állítja, hogy e világ sorsának intézői a genfi beszédekben, amely beszédek 500 ívoldalt tesznek ki, egyetlen egyszer sem ejtették ki az olasz-abesszin konfliktus bogyozgatásakor az Isten nevét.

Nem neki fontos, de nekünk fontos, hogy a jerichói vak alázatosságában leroskadjunk néha előtte és elkiáltssuk hitetlenségünket hozzá: Jézus, könyörülj rajtam. Hogy lássak. Mert sokminden van, amit nem értünk önmagunkból, nem értünk e világ dolgaiból és sok értelem elrejtett előttünk. Nem értjük, mert még nem volt a leborulásunk, a hozzáfordulásunk olyan emberien tiszta, fenséges és nagy, hogy azt mondhatta volna nekünk: Lásd, a te hited meggyógyított téged. Pedig tündöklő az ilyen pillanat és aki nem találkozott még vele, nem találkozott még igazán sohasem saját-magával, nem találkozott az életével, az örökkévalósággal, ami ettől a találkozástól függ . . .

2.

Valami kell, ami kitöltse hétköznapijainkat. Sokszor parányi dolog ez, sokszor nevetségesen kicsiny dolog nő meg egyénileg olyan nagyra, hogy nem látunk ki mögüle és csak néha fájdalmasan nagy és tiszteletreméltó az, ami betölt. Ha végigolvassuk a világsajtót, itt is, ott is felbukkan valami, ami ilyen betöltő és ami a mindennapi esetektől furcsaságával különbözik. Az egyik orvos például örül annak, hogy feltalálta a «könyvtherápiát». Minden betegének felolvastat valami könyvet, betegségéhez és lelkületéhez szabva s az eredményt kielégítőnek találja. Gyorsabban gyógyulnak, mintha a saját gondolataik magányára hagyná őket. A másik kitalálta, hogy a kultúráról kifáradt emberek számára valami üdítőt, valami gyógyítót teremt. Elviszi őket a természet egyszerűségébe, ahol minden etiketből, minden műveltségi formából kivetkőzve élhetik a maguk zavartalan és

üdítő életét. És ezek jelentkeznek ; üzletnek sem rossz a vállalkozás. — Egy mexikói minisztert annyira betölt az Egyház elleni gyűlölet, hogy fiainak a nevét is ebből adja : az egyiké lesz Lucifer, a másiké Sátán, a harmadiké Lenin. — Egy vállalkozó amerikai megvett egy tengeralattjárót és esténként kiviszi vendégeit messze a tengerre, a tenger alá, ahol az üvegfalakon át láthatják a megvilágított mélységekben a tenger flóráját és faunáját, koktéllévezet közben, s bármennyire is borsosak az árai, mindig van elég vendége.

És így mehetnénk tovább és tovább. Elővehetnénk a mi kis gondjainkat, amik a lelkünket napról-napra elnyelik. Apró hiúságok, számítások, megszólások, botránkozások, pletykák, intrikák szálaiba bonyolódik az életünk és elvész bennük minden törekvésünk, sokszor még azok is, amelyek fényre születtek és igénnyük a világító magasság, a zengő értelem.

Mert közel jött hozzánk a világ és megejtett a csábítása. Elvakultunk a kísértéstől és lettünk hazug szavainak foglyaivá. Széthullunk a részletekbe és nem gyűjtjük össze önmagunkat, érdemeinket és értékeinket egy igenlő nagy feleletbe, nem készülünk arra a pillanatra, amikor majd az idő percenése megáll és a ránkzuhanó csend hideg hallgatagságában felelnünk kell az életünkért. Felvezet minket is a kísértő a hiúságok hegyére és megmutatja, ígéreti a világ dicsőségét és a hiábavalóságok országait. És mi elfogadjuk, mi elindulunk a keresésükre, mi leborulva imádjuk őt. Nem tudjuk idejében kimondani a szót, az életszóró ígét: Vade Satana, távozz tőlem Sátán! Mert írva vagyon: Csak a Te Uradat, Istenedet imádd és egyedül csak neki szolgálj.

A nagybőjt szellemében mélység és komolyság suhog körülöttünk. Megérint és rendezésre, újrakezésre, célkitűzésre erősít. Olyan célkitűzésre, amelynek alázata és merészsége, hite és bizalma az örökkévalóságba ér. Az örökkévalóságba, még esetleg egy élet romjairól is. A béke és a biztonság költözik belénk, ha hívó szavát befogadjuk . . . Amen.

3.

Szeretnénk mindent tudni, látni, tapasztalni. Valami őсныugtalanság hajszo! a teljesség felé, valami kínos éhség sürget, hogy magunkévá tegyük minden élményt. És még akkor is, ha talán bolyongó lidércfények után futunk, ha idétlen eszmét tűzünk ki szellemünk horizontjára, még akkor is a szent lelkesedés, a hit ebben az eszmében éltet.

Vannak, akikben ez a valóságssomjúság, ez a szomjas tudásvágy megdöbbsentően eluralkodó. — A Goncourt-testvérek közül az egyik testvére haláltusájának fázisait pontosan feljegyezte. Marcel Proust haldoklás közben javítgatta egyik regényhőse haldoklásának megrajzolását, most már saját-tapasztalatból. Zola kora reggel kiment a piacra, hogy az ébredő életet rajta pontosan figyelhesse. Schnitzler orvosi köpenyben végignézett egy vajúdást, hogy hüén ábrázolhassa. És így folytathatnánk tovább és tovább.

De mit kell mégis tapasztalnunk önmagunkon? Nincs teljesség, nincs egész-ismeret ezen a földön. Ha kúszunk az értelem, a gondolat, vagy az érzés szálain, egyszercsak meg kell állanunk: nincs tovább. Végtelen a vágyunk, de véges a tehetségünk és elfogyó a képességünk. Kimérte Valaki az élet határait, korlátokat szabott az észnek és határt állapított meg az érzésnek. Jó, ha ezen a határon leroskadva tudunk megállni és nem gondoljuk azt ostobán és kevélyen, hogy önerejéből tovább képes jutni a képességünk. Mert ebből a gögből csak naívság és esztelenség születhet, amit talán lát és megmosolyog egy egész világ, csak az illető nem látja és komolyan veszi önmagát. Igaz, nem találtak még ki olyan együgyűséget, aminek követői ne lettek volna.

Az a bölcs, aki e határoknál bele tudja pólyálni vágyait és szándékait a hit csillogóan fehér fátyolába.

Vagyunk-e még néha, különösen sorsdöntő pillanatokban úgy, hogy rólunk is el lehetne mondani azt, amit a mai evangélium elmond az apostolokról: Mikor felnyitották szemüket, senkit sem láttak, csak egyedül

Jézust? Mi mindig látunk mást is. Ezért nem látunk semmit sem tisztán, semmit sem világosan, teljesen és valóságosan, mert nem látjuk az életben, a dolgokban, az emberek között, a tényekben egyedül a Jézust.

4.

Voltak, akik azt mondták róla: Belzebub segítségével úzi ki a démonokat, mások égi jeleket kívántak tőle. Apró, számító és ravaszkodó gondolataikba akarták beletörni a legfenségesebb valóságot, a legmélyebb és legtündöklőbb eszmét, pletykás szájuk kicsiségével haraptak hozzá a nagysághoz. Körülfolyták, értelmetlenül és ostobán ezt a darab másvilágot és azt akarták, hogy földízü méreteikhez szolgailag alkalmazkodják. És mert nem fért beléjük ez a világ, és mert nem volt érzékük, nem volt finomságuk és lelki nagyságuk hozzá, azt hitték, hogy ők az erősebbek, ők a győzők, ők az okosak és továbbélők.

A nagyság, a szépség, az igazság világa pedig elsuhanat közöttük, zengő magasságainak szava nem hozzájuk szólott. Nem hozzájuk, a szándékos süketekhez. Nem hozzájuk, a szándékos gáncsoskodókhöz és rosszakaratúakhoz, hanem a nyugtalanokhoz, a bolyongó lelkekhez, a leroskadókhöz, a magukbanézökhöz, azokhoz, akikben jóakarát volt e magasságokhoz. Húzó vágy, megharcolt harc, kínos szenvedés, a hétköznapiak roskasztó egyhangúsága és lila nyomorúsága. Akiknek nem elég csak ez a világ, nem elég csak ez a pompázó élet, nem elég az az egy-két perc, amely feldobja a kedvünket aranyló álmok közé, mert tudják, mert vérzik és szenvedik, hogy itt minden csak pillanat-létű és nekik több kell, nekik kell az időtlenség, kell az örökkévalóság.

Minden magában meghasonlott ország elpusztul és ház házra omol. Hányszor értik meg egészen azt, amit akarunk? Hányszor magyarázzák úgy teljesen a szavainkat, ahogyan mi gondoltuk őket, ahogyan mi szeretjük őket? Hányszor nem értik-e félre, talán más lelakiség bezárt formái miatt, talán számításból,

talán rosszakaratból legjobb szándékainkat is, hogy elkeserítsenek, hogy elkedvetlenítsenek! S minél nagyobb egyéniség valaki, annál másabb, mint a többiek, tehát annál kevésbé értik meg, annál elhagyatottabb, annál magányosabb a sorsa.

Lehet az ilyen perc a felemelkedés és fejlődés lendítője, de lehet az elkeseredés, a megtépettség és halál perce is. Ha mostanában önökre komorlik a gyásza, vagy később egyszer majd valamikor eljön önökhöz a szomorúsága, mondják el lassan, áhítatosan, a lélek siró áhítatával a mai evangélium szavait és bújjanak hozzájuk az életükkel: Csak azok az erősek, csak azok a boldogok, akik az Isten ígéjére hallgatnak és megőrzik azt.

5.

Az ujsághírek szerint Londonban egy építkezés folyik a banknegyedben. Húsz méterre a föld alatt épített az Angol Bank trezort, hogy biztosítsa tolvajok, tűz, légi támadások ellen. Több mint hétszáz ember dolgozik rajta már tíz éve, de még nincsen készen, még öt esztendő kell körülbelül a munkálatokra. A legnagyobb elővigyázatossággal dolgoznak. Megvizsgálják a munkásokat, a mérnököket bekötött szemmel viszik a helyszínre, előzetes jelentkezés nélkül nem tehetnek semmit sem, a titkos, civilruhás rendőrök és detektívek tömege őrzi a titkot avatatlan szemek elől. Százötven millió fontot fognak majd itt őrizni aranyban.

Ugyanekkor egy másik hír: A karlsbadi ujságban megjelent egy hirdetés: egy többszörösen kitudatott és elismert író, nő, két kiskorú gyermek atyja fordul azokhoz a körökhöz benne, amely körök még képesek alkalmazni valakit és kéri, hogy bármilyen munkára alkalmazzák. Ő egyszerűen bérbevehető, mint valami tárgy és azt tehetik vele, amit akarnak.

Két éhség lép ezekből a hírekből az öntudatunkba: a kapzsiság és a nyomorúság éhsége. Mindkettő emberi dolog, és ha talán sokkal kisebb, sokkal közönségesebb méretekben is, de mindennap előforduló.

Látszatra csak az egyik teljesen, valójában mindkettő szégyenletes rabszolgaság. Sőt, az első még szégyenletesebb, mert ez az egyén végső nyomorúsága, míg a második a kollektívum nyomorúsága folytán megszületett emberi sors tragédiája.

Misereor super turbam. Könyörülök a seregen, mondja az Üdvözítő. Könyörül ott, ahol emberi, ahol közönséges, ahol érthető a szükség. Segít ott, ahol nyomorúságuk és elégtelenségük tudatában könyörögnék a segítségért, de nem segít ott, ahol egy kihűlt életfelfogás, egy elveszített hit, egy embertelen szkepticizmus, egy időhözragadt evilágiság gyógyíthatatlan önzésének nyomorult gyümölcse a nyomor. Egy elfejlődött hyperkultúra, eltorzult életlehetőség, beszűkült érzésvilág következménye.

Az ember kicsiny és földhöztapadt-gondolkodású. Vizsgáljuk csak meg magunkat. Vajjon miért segítünk mi? Ugy teszünk-e, mint ő, hogy amikor hálából meg akarták ragadni, hogy királlyá tegyék, elmenekült a hegyre egyedül? Szeretjük-e mi az adakozásban, a segítségben, a könyörületességben a névtelenséget: avagy talán a dicsőség és dicsértetés vágya, a számítás és önzés az adományaink és segítségeink mozgatója?

Milyen messze van az ilyen élet a belső megelégedettségtől, az örökkévalóság okosságától, az időtlen bölcseségtől. Ami egyedül adja meg a szívnek kioltthatatlan örömét és a lélek rendíthetetlen nyugalma itt a földön. Ami csak akkor születik meg és csak akkor él bennünk, ha hiszünk az evangéliumi szónak: Ne tudja a balkezed azt, hogy mi jót tett a jobb...

6.

Ősi tétel az, hogy ha ketten gondolják ugyanazt, vagy ketten teszik ugyanazt, az eredmény már nem azonos gondolat, már nem azonos tett lesz. Másként és másként bélyegzi ki az egyéniség. Szellemi finomságok iránt fogékony lélek rögtön észreveszi és látja ezt. Ha így van ez azonos elgondolásoknál és tettek-nél, mi lehet a különbözőknél? Mert hiszen tudott

dolog, hogy az emberek egymást csak a legritkább esetekben tudják és szokták megérteni. A véleményeknek és ellenvéleményeknek, a fanatikus hiteknek és programmoknak, az elveknek és elvtelenségeknek, a gondolatoknak és érzéseknek, az inspiráló ösztönös és sejtelmes vágyaknak micsoda zűrzavara, csatája, ásító és kiáltó ellentéte zúghat, keringhet, küzködhet a ráncboruló szellemvilágban, amibe mégiscsak bele-dugjuk a fejünket, ha ritkán is és ha futólagosan is és mégiscsak ezek szerint megy az élet, mely nem más, mint ennek az eredője. Sokszor csak a lelkek mélyén senyvednek, vívódnak, alakulnak, készülődnek ezek az elgondolások, sokszor megint mint a vilamos kisülések kiszikráznak, kipattannak, égetnek, rombolnak, lázítanak és alkotnak, megpróbálják az élet arcát önmaguk mértékeire szabni. Néha-néha viharos feszültséggel, súlyos akarással hömpölyögnek végig közösségek, országok, nemzetek, olykor talán az egész művelt világ testén — gondoljunk csak a fascizmusra, hitlerizmusra, bolsevizmusra — és imponáló erővé, hatalommá és cselekvő-készséggé duzzadnak emberi szívekben és szándékokban. Jobb idők ígéretét hozzák, kikezdésekkel szórják tele útjuk mentét és a reménység örömeiben és színeiben hasogatják fel az új jövőendő számára a lehetőségeket.

Hogyan áll ezekkel szemben, általában a gondolatok és eszmék világával szemben, kedves Testvéreim, az egyes ember, az egyén? Eredeti gondolatot nagyon kevés tud kitermelni és csak nagyon keveset. Csak a legeredetibb elmék, az emberiség legelsői képesek erre, de még az ő írásaik, műveik, tetteik, hagyatékaik is át meg át vannak szöve idegen elemekkel, tudatosan, vagy öntudatlanul átvettekkel; sokszor csak más gondolatát fogalmazták meg másként, tettek hozzá új színt, vettek rajta észre és teremtetek bele új szempontot. Néha ezt be is vallják. A legeredetibbek és leg-sokoldalúbbak egyike, Goethe pl. bevallotta, hogy eszméit körülbelül 70%-ban másoknak köszönheti. Ha még a legnagyobbak is így, akkor ugyan mire lehet büszke a Durchschnittsmensch, az átlagember? Két-

ségtelen ugyan, hogy milliók vonagló kinja, fájdalmas elégedetlensége és parázsló öröme talajként szűkséges ahhoz, hogy kinőjjön belőle, illetőleg belenőjjön a jövőndő, de valljuk csak be, sokszor egy-két gondolatrongy, töredékeiben homályosan elkapott eszme elég ahhoz, hogy életet a bőlcsőtől a sírig irányítson. És észre sem veszik az irányítottak a szegénységét és ürességét.

Krisztusban kedves Testvéreim! Ezekben a csatázó gondolatokban az Isten teremő kedve munkálkodik végeredményben, hogy az Irás első lapjain kifejezett és megvillantott embereszme, kifejlődjék, színesedjék, gyarapodjék és kiteljesedjék a Vég ideéig. Az Ő gondolatai teljességének letéteményese az Egyház. És ezt az Egyházat sokszor, mint csaholó kutyák a vándort, úgy rohanják meg a születés örömében gőgösködő emberi ujságok. De ez az Egyház, az isteni küldetés öntudatával hallgatag és rendíthetetlen nyugalommal áll az idők viharában, homlokán két évezred tapasztalatainak és győzelmeinek feliratát hordja: Et alios ventos vidi, más nyugtalanságokat, nagyobb forrongásokat is láttam és kiálltam. Pusztá léte egy nagy termékenyítés. És mint a vándor nyugalma elcsitítja az ebek csaholó dühösségét, úgy csitulnak el és fogynak meg, ekkora nyugalom biztonságától megérintve, az emberi ujságok túlzásai és egyoldalúságai és az alázat Isten felé kinyíló mélységeiben megszentelődve és megtisztulva, az isteni Testamentum értékeivel igaz gazdagsággá gyarapodva, lassanként az emberi boldogítás szolgálóivá és eszközeivé nemesednek. Ugy legyen.

7.

Elvek, eszmék, eszmények nélkül nincsen emberi élet. Valamiben hinnünk kell, hogy ennek a hitnek az öntudata oldott kéveként széthulló napjaink szürke egyhangúsága fölé tudjon lendíteni és megtámogassa sokszor megroskadó és összeomló létünk alapjait. Ez a hit lehet nem az örök hit, nem az igaz hit. Csoportosíthatja valaki egész világszemléletét a hírnévre, a

földi halhatatlanságra, a dicsőségre, a napi munka gépiességére, a megbízhatóság, a korrektség, a «jó hivatalnok» ideáljára, egy barátságra, vagyonszerzésre, a család, az otthon pusztán természeti békéjére és melegségére, az érzékek jóllakottságára, a gyomorra, a gyűlöletre, az uralomvágyra, a bosszúra, a szentimentális természetérzésre és a mindenséggel való egybeolvadásra és így tovább, a múltó dolgok százai meg ezrei kínálják fel magukat célnak, kitöltőnek és értelemnek életek számára, szép dolgok és csúnya dolgok, amelyek azonban mindenkor az annyira lesírt boldogság ígéretének lebegő ruháját öltik magukra. Lehet valakinek a hite a hitetlenség, s legtöbbször a legkorlátozottabb, a legfanatikusabb éppen ez a hit szokott lenni. Ha így belenézünk dolgaink legtitkosabb mélységeibe, az események, a történések, cselekvések és tettek hátterébe, abba a gomolygó ködbe és megsűrűsödött sötétségbe, ahonnét forrásoznak, megdöbbenően primitív naivságokat találunk mögöttük, amelyek hozzácsapódnak és belekapaszkodnak a látszólagos véletlenek csalfa játékába, míg külsőleg a monumentalitás, a tervszerűség, a nagyság látszatába és fitogtatásába öltözködtenek. Ilyenkor belehasad szívünkbe egy-egy pillanatra a fájdalom, hogy te, ember, te, a teremtés koronája, milyen kicsiségekben próbálsz te nagyságotat megérdemelni és megkeresni, pusztán azért, mert a gögöt vetted fel szemüvegnek, ezért torzítod el olyan semmiségbe önmagadat. Innen van az, kedves Testvéreim, hogy lehullanak rólunk a tetteink és mint amikor a kisgyerek a színes játékgolyókat elhullatja, szétgurulnak, elszóródnak, sőt, ha kőre esnek, a megpróbáltatások hidegen felmeredő köveire, amelyeken átbukdácsol az életünk, összetörnek. Ezért nem tudnak cselekvéseink belenőni a lelkünkbe, illetőleg az énünk, a lelkünk kinyílni és termékenyíteni a cselekedeteinkben. Ezért nem tudnak minket ezek építeni, ezért teljesedik be rajtuk az Írás szava: jönnek a komoly viharok, ráugranak, ráesnek a házakra és jaj annak, amelyik nem jó fundamentumon épült, mert az összedől. Elmúlnak az idővel, lehullnak a cél előtt, megsemmisülnek a be-

érés előtt, mert nem volt fundamentumuk az igaz hit, az örök hit, nem volt szülőanyjuk az örökkévalóság, ezért nem is születhettek meg egy örökkévalóságra.

Krisztusban kedves Testvéreim! A keresztyénység *via facti*, a tett útján oldja meg az életet. Nem gyárt bonyolult elméleteket róla, nem filozofál sokat, elszakadva tőle, hanem beleáll a kellős közepébe, megváltja és megszenteli az ezt az életet öntudatosan alakító, bonyolító, hordozó és érette-benne-küzdő lelket, kialakítja, kineveli a minden szépség, minden jószág és minden igazság puha otthonává és beleteljesíti azt a világgyőző diadalmas öntudatot, mely bizton tudja, hogy a legapróbb, a legjelentéktelenebb, a legrejtettebb cselekvése is örök érték, az örökkévalóságig ér. Általa és benne ő maga nő bele az időtlenségbe.

Kedves Testvéreim! Az Egyház azt mondja hamvazószerdán: ember, emlékezzél meg, hogy porból vagy és porrá léssz. De ebből a porból csattogó szárnyalással suhog el a lélek a csillagfényes végtelenségbe, a földi otthonból az isteni otthonba. Boruljon rá életünkre ezekben a napokban a nagybőjt lelke, hogy elsodorhassa azt az isteni mélységek komolyságába és titkaiba és így kiragyoghasson benne és általa mindenkori a Mi Urunk Jézus Krisztusnak az arca! Úgy legyen.

8.

Minden érték pusztulása fájdalmas. Akár a történelem véres vihara söpör el hirtelen-gesztusával egyet-egyet, akár az idő szétszedő, elporlasztó, lelket-kiszívó hatalma sorvasztja a pusztulásba, az elmúlásba őket. Haláluk dátumánál a csodálkozó rémület döbbenetével állunk meg virrasztani fölöttük és tragikus sorsukból öntragédiánk sejtelmei csapódnak szívünkhöz. Minél nagyszerűbb az az érték, mely fölött halotti tort ül az idő, annál feketébb, annál fájdalmasabb a mi összeomlásunk is. Hát még ha olyan intézményt, olyan valóságot búcsúztatunk, amelyre a legmélyebb és legnemesebb értékeink voltak bízva, amelyben lelkek gyúltak ki az Isten felé és lángjuk világosságánál,

munkájuknak az örökkévalóságig elhallatszó üteménél milliók jelleme épült ki és edződött nemessé. Szemük már itt a földön a végtelenség tűzét szórta, ajkukon nyíltak a bizonytalan boldogság útjai felé az eligazítások, közelükből a mulandóság viharadarai elrebbentek és más értékek, nem igazi értékek, csak időben élő értékek rongyai alatt masirozó embertömegek is megéreztek létezésüket, mint nagy mágnesét az érc, sokan hozzájuk szegődtek, de még a többi útvonala is hozzájuk igazodott akaratlanul és tudattalanul, úgy hogy a végleges és végzetes eltévelyedéstől még őket is óvta a velük élő igaz érték. És most mindennek vége? Gondoljunk csak pl. a német Centrumra és a német katolikus sajtóra. Mennyi vér és energia, mennyi küzdelem a durva valósággal, hogy az ideális elgondolások töredékét tudjuk legalább megvalósítani, mennyi elcsuklás és újrakezdés, hány jövőt látó lélek heroikus megfeszülése, magányos tépelődése, hite szinte a lehetetlenekben szükséges ahhoz, hogy valóságba öltözködjék egy-egy vallásos eszme. Miért törte mindezt ketté egyszerre a Gondviselés, miért űzte el munkásait a magányba elgondolkodni a földi dolgok hiúságán és miért szórja szét és dobálja el olyan sokszor százados munkák eredményét?

Nemcsak nagy kontúrokból ilyen azonban az élet, kedves Testvéreim, hanem parányi méretekből is. Analóg ezzel az egyén élete. Sokszor, amikor már olyan szépen megy minden, minden tervünk a megvalósulás ígéretével hiteget, minden vágyunk a beérés közelségét hirdeti, egész életünk a külső és belső jólrendezettség és megelégedés tornyaiban nyugszik el és pihen és amikor azt gondoljuk, hogy a legjobban áll ügyünk az Istennel is, egyszerre megfoghatatlan és érthetetlen erő játékát folytán kihull alólunk a talaj, minden összekuszálódik, összedől, hogy ismét elülről kezdjünk mindent és új tervek, új kikezdések, új vágyak csonkaival a kezünkben induljunk el megint a bizonytalan jövőndőbe. Miért?

Olyan kínzóak, olyan véreszek ezek a miérttek, kedves Testvéreim, ha pusztán csak az ész világánál keressük

rájuk a feleletet. Több kell ide ; hit kell hozzájuk! Néha az Isten meg akarja mutatni, hogy ha általunk is, de Ő tesz mindent. És mi csak eszközök vagyunk. Lehetünk fontos eszközök, de sohasem nélkülözhetetlenek. Nem kell sok aggodás. Az Istennek elég egy szó, elég egy mondat, elég egy találkozás ahhoz, hogy az egyének lelkében csodák szülessenek. Csak egy sugár kell, csak egy parány induljon el és érjen hozzá emberekhez, lelkekhez, elég az nekik az üdvösségük munkálásának elindítására, ha e sugár, ha e parány a Krisztusból született.

Mi egy picinyke rügy, kedves Testvéreim, az egész fához, gyökérzetéhez, koronájához, törzséhez képest, amelybe beoltjuk? Hány ezredrésze? És mégis, e kicsinyke rügy elég ahhoz, hogy ereje végigcsússzék a fa rostjain, titokzatos érintése nyomán a gyökerek másként szívják a föld nedveit, más színeket, más ízeket, más alakokat sző általa a fa, új élet csodája pattan ki vele a régiségből, mely a kezdet és átmenet égő lázai, vajudó küzdelmei után boldogan bontja ki és teríti ki önmagát a szellő simogatása alá és diadalmasan szökik ki a napsugár csókja elé. Ilyen csodát tehet bármily parányi rész, mely a Krisztusból született.

Kedves Testvéreim! Hát akkor a mi erőfeszítésünk, a mi munkánk, mi önmagunk fölöslegesek vagyunk? Nem, nem vagyunk fölöslegesek. Gondoljuk csak el egyszer, a magány termékeny csendjében, hogy mi lenne, ha mi nem születtünk volna? Ha mi nem lennénk? Sok minden másként lenne, ha én, ha te nem születtél volna. — Kétféle történelem van, kedves Testvéreim: egy hivatalos, papírlapokra írt történelem, mely változik, alakul, elsárgul, eltépődik, átértékelődik, aszerint, hogy mikor és ki nézte ilyenek. Azonkívül nagyon hézagos, mert csak egy-két ember dolgaival foglalkozik. Van azonban egy másik történelem is, amelyet az Isten keze ír az emberi életekből az időn keresztül a végtelenség hófehér lapjaira. És itt azok az embermilliók is szerepelnek, akik nélkül nem lett volna lehetséges egy-két kiváltságos élet. Ez a történelem örök, mert rajta az Isten keze ír, rajta az

Isten szeme olvas. Lapjai sem foszlanak szét, mert az örökkévalóság időtől és tértől nem korlátozott napjából készültek. S az írás rajtuk vagy a dicsőség fényével lángol, vagy a becstelenség és halál fekete tűzében ég. Itt íródik a mi igaz történelmünk is, a mi örök történelmünk is, kedves Testvéreim, tőlünk függ a milyensége! Amen.

9.

Sokszor, ha az élet kis gyermekekkel összehoz bennünket, akiknek gondtalan kacagása, mint ezüst csengő hangja csilingeli tele a szívünket, akiknek közelében mindenben egyszerre rajta ragyog a holnapot nem néző vidámság, akiknek ajkáról szavak gurulnak felénk, amelyekben bennezsong egy kis élet, s mégis egy különös kis világ bájos egyszerűsége, problémátlan-sága, lelki jólrendezettsége és biztonsága, ilyenkor, ha talán mint hófehér ruha hull is rá életünkre a gyermekség édes valósága, amelyre a buggyanó öröm hímezett mesevirágokat és ha ezeknek a bólogatása, ezeknek a selymeslágyságú cirógatása el is ringat pillanatokra bennünket egy más ország tájai felé, mégis csak felfáj bennünk ilyenkor a multunk édesen-zsongó szomorúsággal. A kontraszt felfokoz és kiemel. Megmozdul a gyermekségünk és mi visszalopódzkodunk hozzá, összeszedetjük remegő kézzel az emlékeit. Egy-egy pillanatra elhagyjuk az évek, vagy évtizedek hordalékát, ami vastagon, porosan rakódott rá a lelki életünkre, az érzelmi életünkre, a külső és belső vilá-gunkra. Rálátunk a gyermekség távlatából a jelen-ünkre. És ilyenkor, jobban mint máskor, átremeg rajtunk a sejtelmes félelem. Sötét chaosz kavarog, forr és zúg előttünk, amelyben félig-gondolt, teljesen még öntudatunkba sem eresztett gondolatok villanásai csapódnak fel itt-ott, jönnek a vágyak és sejtelmek izzó kódéből, hogy behulljanak ismét abba. Néha talán már sorrá-rendeződnének, amikor egyszerre csak megrebben a sötétség, megmozdult az akarat és moccanása, mint ostor csapott a kialakuló rendre, hogy ismét szétkergesse, szétszórja azt. A csapás nyomán talán

még sűrűbb lesz a sötétség. Ijedt kapkodással jár bennünk a külső látszatok, a szokottságok, a pedantéria, az illem és jómodor beidegzett hatalma, hogy e chaos széleit rendbe-igazgassa, elsimogassa, korlátok között megtartsa, hogy a szemünkön, az ajkunkon, a mozgulatainkon keresztül a bennünk égő katlan forró lávája ki ne csordulhasson, ki ne omolhasson, hiszen ettől visszariad a látszat-büszkeség. Ettől, a multunk és jelenünk különbségeitől, a gyermekségünk és má-nk szakadékatól, az egykori egyszerűségünk elvesztésétől, s a mostani komplikáltságunk hazugságaitól fájnak, véreznek annyiszor ilyen távlatból bevallottan, a hétköznapi gondja között félig-tudatosan a napjaink.

Kedves Testvéreim! Tele vagyunk békétlenséggel, tele vagyunk álmokkal, melyekből csak rongyok maradnak meg nekünk, hogy ne tudjuk velük még szégyenségünk ruhátlanságát sem eltakarni. Nagy rendtelenség, kuszáltság a belső világunk, amelyre a külső békét csak úgy tudjuk ráönteni, mint háborgó tengerre az olajjal a lecsendesülést, hogy azután annál viharosabban dörögjön fel a jajkiáltásunk. Hány kedves tervünknek a roncsait dédelgetjük, hány szándékunk van, melyet tisztító napvilágnál nem, csak az éjtszaka sötétjében merünk elővenni és nézegetni. Hány nem mérlegelt és elintézetlen cselekvésünk súlya nyom és fosztja meg óráinkat a nyugalomtól. Valami érdekes könnyelműséggel hagyjuk őket életünkben és térünk ki a leszámolás elől, pedig ez a könnyelműség rág rajtunk, belemar a szívünkbe. Csodaváróan várjuk szabadulásunkat valakitől, vagy valamitől, magunk sem tudjuk megnevezni kitől, a holnaptól, ami pedig csak még kuszáltabbá teszi belső világunkat. Önmaga véreben a fájdalomtól hánykolódó és ziháló szívünket elvisszük megfürdetni baráti csevegésekben, bedobjuk estélyek hangzavarába, elcipeljük a farsang mókáságába, azt hisszük balga hiszékenységgel, hogy a még nagyobb zavar, a még nagyobb rendezetlenség, a még nagyobb békétlenség képes lesimítani életünkről a nyugtalanságot, képes a gyógyulást rácsókolni a fájásunkra.

Kedves Testvéreim! A csendesség, a béke, a rendezettség és nyugalom egyúttal a legmélyebben megalapozott boldogság pillérei. Efelé a csendesség és béke felé pedig csak azok a pillanatok igazíthatnak el, amelyekben a sötétben örvénylő öntudatunk éjtszakáján át-átsüt, át-átparázslík az Isten arca. Akire csak félénken, bizonytalanul, ijedősen merünk tekinteni, mert érezzük, hogy életünkbe adott értékeinek csak tékozlói vagyunk. — Kedves Testvéreim, tudjuk néha behúnyni minden elől a szemünket, és szempillánkat, mint valami zajfogó fátyolt, önmagunk és a reális valóság közé teríteni, hogy egy pillanatra kiessünk az élet zűrzavarából és a békesség mezőin elpihenhessünk. Szeressük a csendet és teremtsük meg olykor-olykor önmagunkban is, környezetünkben is, mert ezt a csendet szereti az Isten, benne épít, építi a boldogságunkat. Deus tranquillus tranquillat omnia, a nyugalom, a csend Istene simít nyugalmat, lehel békét mindeknekre. Amen.

FEKETEVASÁRNAPRA.

Néha szomorúságot könnyez számunkra az idő, feketék lesznek a dolgok és törten hull a semmi-égbe minden akarásunk. A fájdalom komor színei lobognak a lelkünkben és kiásít a céltalanság kétségbeesése szívünk ablakán; vagy a lázadás keserűségében forgatjuk meg gondolatainkat és robbanó szavakban törjük ki magunkból a kint. Egész valónk egy nagy fenyegetés az ég felé és riasztó mozdulat a környezetünk iránt. Ha segítenénk vele önmagunkon, még értelmesnek mondanám eljárásunkat. De vajjon mi jár a nyomában? Kivérzése legszebb önmagunknak és olyan riadt zörgéssé válik egész bensőnk, mintha doronggal vernénk szét és hasogatnók össze a csendes béke boldogító lélekzésében kiépített harmóniát bennünk. Lerontjuk vele az önbecsülés pilléreit és kiszökik életünkéből az építő alázat duzzadó ereje, hogy átvegye uralmát felettünk a tépő nyugtalanság, az égő elégedetlenség, a kínzó vágyakozás életünk elért hófehér csúcseinak legalább emlékei felé.

Kedves Testvéreim! Az embersors a szenvedések sorsa. Embersors véres-önmagunkat két markunkkal összefogva hurcolni a fájdalmak golgotás útján e nyomorúság völgyében. De ez a szenvedés bontja ki leglelkünknek a felületességek alá elrejtett bejáratát és mélyíti bele életünkbe azokat a mélységeket, melyeknek isteni tartalmától meggazdagodva, százszorosán és ezerszeresen tudjuk életünket a legnemesebb emberi érzések tisztító melegségében kiélni. Százszorosán és ezerszeresen tudunk azokba az örvénylő titkokba beleereszkedni és azokba a zengő magasságokba felsuhanni megedzett lelkünk akarásának csatogó szökésével, ahol egy pillanat sodrában töltekezve az örökkévalósággal, annak a boldog öntudatnak a biztosságával ítélni, hogy ezért érdemes volt minden, s ahonnet életünk, bármilyen fényességbe,

hírbe, nagyságba, avagy rongyokba, dicstelenségbe, üldöztetésbe öltöztette is a hétköznapi valóság, ujjongó örömben termékenyítő áldásként hull vissza emberi sorsokra. Nemcsak a miénkre, de sokakéra.

Kedves Testvéreim! A szeretet az a legédesebb valóság, mely teljesen be tudja tölteni az embert. Elég nekünk. Ennek a szeretetnek pedig örök igénye, hogy a saját maga hasonlóságára akarja átgyúrni, átnemesíteni, átszinesíteni és átgazdagítani mindazt, amihez hozzáér, ami felé kinyúl. «Úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte», mondja az Irás. Csak aki e szeretet értelmébe, csak aki ez erős isteni gondolat szándékaiba tudja belepólyálni életét, önmagát, önmagában a fájdalmát, és hozzáértette sebeit, szomorúsággal barázdált szenvedéseit az isteni szív örvényes mélységeinek érzéseivel, csak az találja meg a világító értelmet és a gazdagító elnyugvást rájuk.

Sőt még tovább megyek, Krisztusban kedves Testvéreim. Boldogok, akik Istenben szomorkodnak, mert ők megvigasztaltatnak. De százszor, ezerszeresen boldogok azok a kiváltságos lelkek, kicsinyek és nagyok egyaránt, akik kevesen ugyan, de élnek közöttünk, akik hallgatag, szeretettől és nemességtől dobogó szívüket rátették a világokat görgető isteni akarat felméretlen sodrára és kihallották belőle a legnagyobb, legszentebb, legnehezebb, de legboldogítóbb emberi értéknek, — a legtökéletesebb életnek a kívánását: itt a földön, az örökkévalóság előcsarnokában a szenvedni-tudást, a szenvedés vállalását másokért, egyekért, sokakért, népekért, az egész emberiségért, az áldozatot, az áldozat vállalását másokért. Ők jutottak legközelebb emberiségünk mélységeihez, ők kerültek legközelebb az Istenhez, szenvedésük véreben ázik le nyomorúságunk, bűnünk és kicsinyességünk, lelkük fehérsége mossa tisztává életünket, öntudatunknak a végtelenségbe elhalló dobbanásában a holnap léptei közelednek, azé a holnapé, amelyre az ő gazdagságuk tette rá számunkra a nagyobb béke, a nagyobb boldogság ígérését. Amen.

HŰSVÉTTŐL—PÜNKÖSDIG.

1.

Hányszor vagyunk mi is úgy, mint az apostolok : tele zűrzavarral, tele félelemmel, tele szorongással, bizonytalansággal. Megsuhog lelkünkben az ijedtség fekete szárnya. És bújunk önmagunk elől. Bújunk a rendezetlenségek elől. Menekülünk az elől az egy-két elintézetlen eset elől, ami mindegyikünk lelkében és életében nyugtalanít, nyitott és vérzik. Szeretnénk bezárni a lelkiismeret felé minden ajtót, minden rést elfüggönyözni előttük, hogy nyugtunk legyen, hogy békességünk legyen.

Vajjon eljön-e hozzánk is valaki, aki azt mondja: Pax vobis? Békesség nektek? Lent, a szív legmélyén, ahová a világ zaja le nem hallik, ahol idegenségek már nem lüktetnek, ahol már egészen önmagunk vagyunk? Vagy hiába várjuk a megváltó ígét, aminek nyomán öröm csorog végig az életen, erőssé lesz gyöngeségünk és szárnyaló lesz a kedvünk? Talán hiába, mert nem Őt várjuk, nem merjük várni, nincs bizalmunk, meleg, odaadó bizalmunk Hozzá, vagy talán nem is akarjuk várni?

Mindnyájan hordozunk önmagunkban egy titkos ruhát. Fehér ruhát. Azt, amit a régi keresztények szimbolumként eddig a vasárnapig a keresztség öröme külsőleg is hordoztak. De talán ennek a ruhának csak az emléke van már meg, talán már egészen elfeledtük? Behordták az évek más élményekkel, rá-rakódott az idő, mint az avar a földekre, új meg új, folytonosan más és más gyarlóságok, gyengeségek, bűnök fodrozó sodra temette el maga alá.

De valahol mégis megvan. És mi néha érezzük a hívását, mint elsüllyedt templomok harangszavát. Akkor, amikor fáj minden. Amikor nem kell semmi sem. Amikor szeretnénk tisztább eget felé lendülni, szeretnénk nagy frissességben kinyújtózni. Amikor

kísért a szebb multunk és könyörög hozzánk a boldogságunkért.

Testvérek! Borítsuk rá magunkra ilyenkor ezt a régi, elfelejtett, hűtlenül elhagyott hófehér ruhát. Hogy megint hallhassuk magunkban a szózatot: Pax vobis! Békesség nektek! Amen.

2.

Eljön értünk az emberi gondolat. Mindannyiunkért. Részben csatlakozik azokhoz a töredékekhez, amelyek még gyermekkorunkból, vagy egy-egy életfordulót jelentő élményünkéből megmaradtak, részben teljesen új, forradalmi, minden mást lerombolni akaró igénnyel jön hozzánk.

De mi van mögötte? Miből született? Talán emberi gőgből. A «non serviam», «nem szolgálok» luciferi szavaiból faragták ki a bölcsőjét. Talán emberi hiúság megcsúfolása bújik meg mögötte. Talán a tudatlanság birodalmából támadt és minél inkább innen támad, annál több a vakmerőség, annál több a határozottság benne, pedig az emberi sors olyan finom, olyan összetett és bonyodalmas. De mindegy. Megoldja. Olyan lesz, mint Prokrusztész ágya. Magához mér mindent. Ami hosszabb, több, mint ő, azt levágja. Ami kisebb, rövidebb, mint ő, azt megnyújtja. Addig nyújtja, míg szétszakad. — Talán a kereső nyugtalanság, a jószándékú, égő vágy küldte ki a világba? Ki tudná! Eljött értünk.

És mindig úgy jönnek ezek a gondolatok, mint «jó pásztorok». Szépségben, az igazság látszatában, a boldogság ígéretes ruhájában. Az ember nem azért vét, mert rosszat akar; sőt, jót akar magának. De nem jól, nem jó helyen keresi és akarja. — És amikor jönnek a harcok, jön a szenvedés, jön a lehúzó fájdalom és marcangoló bánat, akkor bizonyulnak ezek kicsinyeknek, keveseknek, erőtleneknek. Akkor foszlik szét és lesz rongy a ruhájuk. És marad magára dideregve, fázva, kiáltva a koldús — ember.

Mert nincs lelkük. Mert nincs erejük. Ezért nem

tudnak mit adni az emberekért. Lelket, életet, mint a jó pásztor. Akinek a fenséges alakja átvilágít e világ szomorúságain és zengő szava hív az útvesztőkben. Aki követi e hívó hangot, csak az talál ki az emberlét sötétségeiből. Amen.

3.

Több-kevesebb határozottsággal és világossággal megalkothatjuk magunkban a fogalmakat és nézeteket az eseményekről, a dolgokról. Mint sötét tömeg gyűlének ezek fel lelki világunkban, sokszor gomolygó bizonytalanságban, amelyből csak sejtelmes körvonalak megszaggatott határai csapódnak felénk. Hogy hogyan szerezzük meg ezeket a fogalmakat és hogyan építjük fel a nézetek sáncait bensőnkben, az sok tekintetben mindörökre titok marad. Mindenesetre szerepelnek itt a velünk született adottságok keretei, a közvetlen tapasztalás úgy-ahogy meglátó ítéletei, elhullatott szavak összegyűjtése, megfigyelt pillanatok őszinte kitárulásai, amikor egy-két megjegyzés jobban belevilágít a mélységekbe és takargatott hátterekbe, mint az öntudat állandó fegyelme alatt tartott mindenkori rendszeres megnyilatkozások egész tömege; szerepel itt a hozzánk érő pletyka és mások ajkán megszületett emberítélet szuggesztív ereje, az egyéni szimpátiák és antipátiák vonzó vagy taszító sajátsága, az érdekek találkozása vagy ellenségeskedése, az a szempont, hogy valaki karrierjének útjai mennyiben zavarják a miénket, hogy milyen a magatartásuk és viszonyuk szeretteinkhez, ellenségeinkhez, hogy egyszer-kétszer volt-e alkalmunk találkozni és ismerkedni velük, vagy a gyakoriság koptat el rajtuk minden tiszteletet és annyi más meg más motívum, amiből összetevődik állásfoglalásunk velük szemben.

De nemcsak kifelé van meg mindez, kedves Testvéreim, hanem befelé, önmagunkkal szemben is. Lezárt gondolatrendszer és érzésvilág kellős közepébe állítjuk hiú-magunkat és a túlságos megértés és megbocsájtás, a túlságos elnézés és mentegetés jóakarata-

val raktározzuk el szívünk mélyére a jóleső értékeléseket és méltányos elismeréseket sajátmagunk szépségéről, irgalmas-voltáról, kiválóságáról, gyarlóságában és bűnös bukdácsolásában is szeretetreméltó önmagunkról. Befelé a megértés fölényes-elnézéssel mosolygó arca, kifelé a szigorúság és kérlelhetetlen igazságosság csalóka fenyegetése, ez a mi igazságunkat és értékünket olyan gyakran fogyasztó kettősség, mely rág a boldogságunkon, a békénk vágyva-vágyott nyugalmán.

Legalább néha-néha gondoljunk arra, Krisztusban kedves Testvéreim, hogy az életben nincsen megállás, hogy az élet sodrában folytonos a fejlődés. Pillanat bukdácsol pillanat után és örökös futásuk ritmusa állandóan tépi, szaggatja, formálja, változtatja e földi valóságot. Feloldja a mult korlátait és új tartalommal tölt ki élményének meleg közvetlensége és az örökkévalóságból kiszakadt hatalma történéseket, dolgokat és egyéneket. S ha mi nem akarunk ócskaságok lomtárává válni nézeteinkben és hermetikusan lezárt és beskatulyázott fogalmainkban, akkor ennek az életnek meleg lehelletét, a tavaszi erők duzzadó teljességét szóró, nyitogató és tisztító áradását a lelkünkbe, a szívünkbe is bele kell eresztelnünk. Le kell engednünk a mélységekig. Hogy szétrobbantsa azokat a kereteket, amelyek már csak egy múlt pillanat valóságát raktározták el és kétségbeesett makacssággal állták útját jóakaratumk kitárulásának és jobb belátásunk eluralkodó hatalmának. Hogy kifújja a lehelletük belőlünk mindazt, ami az irigység, a bosszú, kedvetlenség, a harag és gyűlölet elszűkítő dohosságát jelenti a kinyíló bizalmak és testvérré-ölelő szándékok fehér tisztaságának útjában.

Krisztusban kedves Testvéreim! Végig kell zúgnia néha-néha a lélek tüzes viharának életünkön, fogalmainkon, nézeteinken, meg kell kongatnia bennünk a mindenségre ráboruló jóakaratumk virágkehelyharangját, hogy ennek diadalmas hangja örömmel hirdesse az Istennek önmagunk revízióját, a sötétségek és kicsinyességek riadt szétozslását, s a krisztusi

megértés, szeretet és jóság buggyanó kitárulását magunk köré. Amely kitárulás magában hordozza életünk örök áldását. Amen.

4.

Sokszor olyan üresek lesznek a szavaink. Kimondjuk őket, talán szépen zengenek is, talán külső ruhájuk, alakjuk pompázó, csillogó és ragyogó is, de mögöttük nincsen tartalom, mögülük elszállott, kiapadt az értelem. Nemcsak a gondolatainkkal vagyunk így, nemcsak a szavainkkal, hanem érzéseinkkel is. Éppen úgy simul külsőleg az érzésünk az édesanyához, a játékainkhoz, a mindennapi kötelességünkhöz, az úthoz, amelyen járunk, a könyvhöz. amit forgatunk, a személyekhez, akikkel együttélünk, együtt dolgozunk, akikkel összetalálkozunk, éppen úgy tapad az a munkánkhoz, mint azelőtt, mint tegnap, mint délelőtt, mint talán egy órával előbb, de — honnan, honnan-nem — nincsen benne mélység, nincsen benne igazság, üres lett. Olyan bizonytalanok leszünk így, olyan üresek, olyan leverték, olyan elmúlók, gyengék, kedvetlenek.

Ilyenkor beteljesedik rajtunk, valósággá lesz az evangélium szava, de egyúttal meg is magyaráz sokmindent: «Most pedig elmegyek ahhoz, ki engem küldött; és senki közületek nem kérdi tőlem: Hová mégy? hanem mivel ezeket mondtam, szomorúság töltötte be szíveteket» (János, 16. 5/b.). Ilyenkor elmegy tőlünk az Isten, visszavonul és magunkra hagy egy kicsit. Megpróbálja, hogy hogyan tudunk megállni saját erőnkéből egyszer-egyszer mi-magunk is? Hogy edződjunk, hogy megtanuljuk azt, mit jelent még csak látszólag is kiesni pillanatokra az Ő kezéből, az Ő segítségeiből. S mivel mi nem szoktuk meg minden gondolatunkat, minden érzésünket, minden cselekvésünket hozzámérni az Ő gondolataihoz, az Ő érzéseihez, az Ő cselekvéseihez, azért nem tudjuk meglátni az ilyen elhagyatott pillanatok nevelőértékét sem, ezért nem kérdezzük, hogy ki ment el, hová ment,

miért ment, hanem leszünk szomorúak. Ezért nem lesz olyan sokszor szomorúságunk érdemszerző és építő hatalom, hanem lesz a kedvünk szétrombolója, életünk eltékozlója és szétszórója.

Pedig az Úr Jézus az igazságot mondja: «Jobb nektek, hogy én elmenjek; mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jövend hozzátok; ha pedig elmegyek, el fogom őt küldeni hozzátok» (János, 16. 7.). Akkor döbbenünk rá a legtöbbször, hogy valami, vagy valaki mi volt nekünk, mit adott, mit jelentett nekünk, ha elhagy minket, ha már elveszítettük. És ha ez az elvesztés csak ideiglenes és ismét visszanyerjük, megint visszajő hozzánk, az örömünk és kedvünk megsokszorozódik, sokkal jobban meg tudjuk becsülni, sokkal jobban tudunk örülni neki. A visszanyert béke nagyobb béke, mint az el sem veszített, a visszanyert boldogság nagyobb boldogság, mint a sohasem veszélyeztetett. Így vagyunk az Úr Jézussal is; aki különben is csak látszólag, csak próbára hagyja el a bennebízókat és áldó keze ilyenkor is életük felett lebeg.

Legyünk öntudatosak, győzők a szomorúságban, a levertségben, a csüggedésben is. Legyünk olyanok, mint a virág, a leszakított orgonavirág, a letépett gyöngyvirág, amely így is tovább él, így is tovább illatozik, tovább virul a kedvünkre és gyönyörűségünkre. Ha szomorúság, ha megpróbáltatás ér, mi is «nyíljunk» azért tovább, mi is őrizzük meg tovább is cselekedeteink, szavaink, gondolataink szépségét, természetfeletti illatát és értékét, hiszen hamarosan eljön mihozzánk is a Vigasztaló mindig, aki még jobban kiteljesíti, megszépíti, tökéletesíti az életünket az Örökkévalóság számára. Amen.

5.

«Az Isten országa bennetek vagyon», mondja az Írás. Benne van a szándékaink Istenben-kisimított üde egyszerűségében, amely előtt, mint állandó ideál tündöklök a melegítő jóság és beleépíti az életetekbe a mélységből forrászó élő vizeknek kútjait, amelyekből

feledést, vigaszt, elnyugvást és kibékülést locsolhatunk rá ziháló megoldatlanságaink, kúsza problémáink sötét, tikkasztó kínjaira. Bennetitikosodik a mozdulatunkban, amellyel gondot simítunk el, ráncot simogatunk simára a mások arcán, a mások sorsán. Bennevirágzik a szavaink légységében és illatában, amelyek megszülettek bennünk és kibuggyannak belőlünk, hogy áldást szórjanak az átkok sívító forgatagába és békét hintsenek a síró békétlenségekbe. Benne-vágyakozik lelkünk mozgó vágyaiban, amelyek titkos órán felmozdulnak a bensőnk legmélyén és elreszketnek szívünkől a Végtelen felé, azokban a percekben, amikor szinte halljuk a csend suttgó járásában más vilákok üzenetét és az anyagba-fulladt létünk feljajdul, felsír feléjük e siralom völgyéből. Bennevillog szemünk villanásában, bennecsattog ez az Isten országa az igazságok melletti kemény kiállásban, bennedörög mondataink zúgó robogásában, amellyel kenyeret, megélhetést követelünk minden ember számára, akit az örök Akarat beledobott az idő és tér határai között csatázó küzdelmekbe. Bennegyőzedelmeskedik abban az erőben, mely a bosszút megbocsájtássá szelidíti, bennemelegszik az otthon isteni békéjében, benneél ez, bennepiheg ez mindenben, ami kinő az időből, aminek égő igénye a tökéletlenségek, a törtségek, az abbanmaradtságok, a torzó-lét tragikus csonkaságai-ban is a tökéletesség, a kiteljesedés, a nagyságban, a szépségben való kieriés, kinyílik ez minden vágyban, mely túlcsap a lét arasznyi korlátain, bennepompázik ez minden valóság-álomban, mely elringatja szebbik és igazabb-énünket a csendesség és hazavágyás ihletett szárnyain az örök haza felé . . . »Az Isten országa bennetek vagyon . . . »

Leereszkdnek közénk, kedves Testvéreim, a titkosan-lebegő, csak a lélek szemével észrevehető kontúrjai. Ráborul édes-valósága a földre, hozzáér életekhez, megériint lelkeket és szíveket. S ériintése nyomán végigreszket a világon a béke és boldogság örök vágya, virágbaborulnak a lelkek, összekondulnak a pirosló szívek és mint az örökkévalóságnak szálldosó harang-

jai, hol itt, hol ott csengik-bongják bele az élet ritmusába a harmóniát. Vele együtt végighömpölyög közöttünk a fehér áldások folyója, hátára veszi a vágyainkat, a kínjainkat, a bajainkat, az örömeinket és úszik velük egy jobb haza felé. Könnyít nekünk, segít rajtunk. Ahová lép ennek az országnak a lába, ott ritkul a szenny, ott bújik a bűn, elnyugszik a nyomorúság, betelik az inség, felszáradnak a könnyek, leveti az erény hamupipőke-ruháját és rácsodálkozik az emberekre, úgy, hogy e rácsodálkozásból csodák születnek bennünk. Jobbak leszünk, könnyebbek leszünk, szebbek leszünk mi szegény, elgyötört, megfáradt emberek. Mert e léptekben az Isten lelke jár közöttünk, a Lélek, mely a leghatalmasabb való, a legízletesebb íz, a legszebb szépség a mindenségben.

Krisztusban kedves Testvéreim. Legyünk mi lelkek, akikben az Isten országa él, legyünk mi lelkek, akikben a végtelenség életcsirái fakadnak, legyünk mi lelkek, akikben kivirágzik minden szépség, mint a meserét virágokkal telehímzett kertje. Testvéreim, ne feledjük, hogy az Isten országa mi bennünk vagyon, mi vagyunk a hordozói. Amen.

6.

Olyanok a napjaink, mint az omladozó part, amelyet az élő vizek zúgó árja folytonosan fogyaszt, tördel és elsodor, vagy a lassú folyás fenséges hatalma bont meg és visz el, szinte észrevétlenül. Benne állunk az élet zuhogó áradatában és örökösen kapkodunk, kapaszkodunk, feszülünk, egész létünk állandó birkózás vele, mely bennünket is tördel, fogyaszt, kevesbít, megveszi tőlünk teljességünk rovására minden napnak az adóját. Minden erőnket ki kell raknunk vele szemben riadt kifigyelésnek szemünk rebbenő sugarába, fel kell gyűjtenünk mozdulataink védekező hatalmába, össze kell terelnünk szándékaink villódzó ugrálásába és támadó nyugtalanságába, ha helyünket megállni akarjuk. Egész életünk szétfolyik a látszatokba, s amíg ezeknek a gyeplőjét markolásszuk ön-

tudatunk számvetéseiben, lassan-lassan ellobognak bennünk a tüzek, amelyekben fiatalságunk összegyűjtött gazdagsága melengetett bennünket, kifáradnak és meghalnak szívünkben az eszmék, melyeket kemény munka ültet el éltető valóságnak lelkünk puhatermékenységű, ígéretes talajába és elszűkülnek, majd teljesen kiapadnak bensőnkben azok a mélységek, amelyek összekötöttek és tápláltak egy végtelen-élet kicsorduló bőségéből. Elvész a tartalékunk, amelyet gondozni megszűntünk már régen és eluralkodik felettünk a sivárság megcsömörlött hangulata.

Igy lesz, kedves Testvéreim, egész életritmusunk zakatoló kinná, magunknak is, másoknak is lélektelen tovahurcolássá, átnyújtássá egyik napról a másikra, míg elkopva, csikorogva szét nem hull. Gépek leszünk, amiket már csak a megszokottságok beidegzettsége mozgat, s e mozgásuk fáradtan vész el az ásitó semmiben.

Igy járunk, kedves Testvéreim, ha nincs időnk magunkkal, a lelkünkkel foglalkozni. Ha a körülmények, a társaság, a hivatal, az utca, az akta ránkno, mert a kedvünk lustasága is így akarja, s nem tudunk, nem akarunk, legalább néha-néha, magunkban meleg otthont készíteni a kontemplációnak, nem tudjuk, nem akarjuk legalább néha-néha magunkköré teríteni a csendet, nem tudjuk, nem akarjuk, legalább néha-néha, szívünket kitépni, kiszakítani a világ hányaveti dolgaiból, hogy elvigyük pihenni aggódó szeretettel a magány életerőktől és titkoktól terhes útjaira, hogy újra meg újra töltekezzék az élet gazdagságával és visszafiatalodjék. Ha nem mehetünk el hozzá, magunkkal kell hordoznunk a magányt. Mély igazság hangja szólalt meg Guardini, a tudós berlini professzor ajkán, amikor azt mondta, hogy «az igazi egészséges élet alaptónusa kontemplatív».

Mennyi időt pazarlunk el, Krisztusban kedves Testvéreim, a mások véleményeire, mennyi időt fordítunk arra, hogy napi munkánk sima folyása megelégedést váltson ki és ne zavarja nyugodtságunkat. Hát legalább néha-néha ülünk le és nézzünk szemtől-

szembe önmagunkkal, dobjuk rá az igazság fátyolozatlan valóságában meglátott, bevallott és megfogott vágyainkat a súlyosan-rebbenő örök gondolatok áramára, mely itt húz el bennünk és körülöttünk és benne az örök élet himnuszai nyílnak, az örök élet énekei zúgnak. Ne sajnáljuk lelkünket legalább e heti félórában, egyórában beléjemártani, hiszen e földi élet vásári zajában zörgő minden érték elhull és összedül rajta kívül, s mi nem akarunk az igaz-élet országútjának szélére kiült, síró komédiások lenni.

Valljuk, kedves Testvéreim, Szent Ágostonnal: beata solitudo, sola beatitudo, boldog egyedülvalóság, egyedüli boldogság; boldog a pillanat, amelyben «halkan megérintjük az Istent szívünknek egy dobbanásával» (Conf. IX. 10.). Amen.

7.

Mindannyian titkot hordozunk. Egy központi hatalmat, amely alakítja önmagunkban és körülöttünk a világot. Felfogja, színezi, rendezi és minősíti. Ha könnyes ez a valami, könnyes lesz tőle a világ is. Ha az öröm vihara reszket át rajta, ez reszketát számunkra az egész világon. Ha bízik, bizalomba-pólyálja a mindenséget. Ha elcsügged, ha reménytvesszett, ha bizonytalan még maga felé is, akkor üres, kietlen, céltalan és keserves lesz az élet. Ami pedig olyan pompásan fakad, amit pedig olyan szívesen ringatnak el varázslatos jövőbe a színes virágok.

Ez a titokzatos valami, ez a csodálatos hatalom, amitől értéket nyer minden, vagy értelmet veszít minden: az öntudatunk. Mi ez az öntudat? Sok emberben semmi egyéb, mint a körülmények mindenkori találkozása. Másban nem más, mint egy élet fölé kitűzött idegen gondolat. Talán szegényes és csonka eszme, talán külsőleg imponáló szemfényvesztés. Lehet, hogy állandó elalkuvás, feledés és gyávaság, lehet, hogy szegénység, tudatlanság, gőg és üresség.

És minek kellene lennie? A keresztény embernél egy szóval felelhetünk, bátor, nagy, fenséges és meg-

döbrentő szóval: isteninek! És egyszerre isteni lesz általa, benne és körülötte a világ. Egyszerre revelálódik a dolgoknak másik, rejtett oldala is és gazdagodik, fel-emelkedik, tisztul, értelmet kap a lét. Kiszivárog, kicsillan mindenből az eszme, az isteni gondolat mélysége és az örökkévalóság dicsősége.

Minden ember független, más, szabad világ. Két egészen egyforma ember nincsen. És mert más, mint a többi, a többivel szemben türelmetlen, hódítóvágyú, egyoldalú, harcos. — «Eljön az óra, amikor mindenki, aki megöl titeket, úgy gondolja, hogy szolgálatot tesz az Istennek . . . De ezt megmondtam nektek, hogy amikor eljön azoknak az órája, visszaemlékezzetek, hogy én megmondtam nektek.»

Eljönnek értünk is. Eljönnek és elvihetnek mindent, mégis semmit sem vittek el tőlünk, ha nem vitték el, amiért voltaképen jönnek, az isteni, a keresztény öntudatunkat. Ha ez él bennünk a tények, a kísértések, a rágalmak, a csábítások között, él bennünk a világ, ha ez független és szabad a kapaszkodó sötétségek birodalmában, világít nekünk az élet és zeng értelmet a lét. Isteni értelmet s így örök értelmet! Úgy legyen!

8.

Vannak emberek, akik a látszatokba építik bele az életüket. És mivel azok a látszatok ingatagok, változók, ingatag és rettegő lesz az életük. Mert mitől függ? Függ egy hangulattól, függ egy véletlentől, egy mosolytól, attól, hogy valaki kivel beszélt utóljára, mit olvasott legutóbb, merre járt, mi az ő látszat-életének érdeke stb., stb. Jöhet-e ott ki biztonság, ahol látszat függ látszattól, ahol külsőség nyugtat meg külsőséget?

Lehet, hogy valaki nem is ilyen efemer-jelenségek hazug és tarka világában építi a jövőjét. Lehet, hogy ideálja a komoly törekvés és becsületes munka, lehet, hogy minden ereje felég az odaadásban, a nagy értékek, de csak földi értékek akarásában. És itt van a hangsúly, hogy pusztán földi, pusztán evilági érté-

kek hajszerolásában, pusztán evilági célok aggódo gondoskodásában és keresésében. Csak kifelé él, Csak kifelé fegyelmezett és megtámadhatatlan az élete, csak kifelé rendezettek és szépek a dolgai. De gyökereik nincsenek. De bizonytalan és fejletlen a benső, ami hordozza őket. Foggyatékos és szegényes, elmaradott és kultúrálatlan a lélek, amiből kellene kinőniök.

Nincsen belekapcsolva a végtelen, az isteni áramokba. Ezért fogy el idő előtt, ezért jön el hozzá a szomorúság, az olyan pillanatok sötétsége, amikor a céltalanság lemondó gesztusa lesz az istenünk. Amikor nem látunk fényt és nem világol a holnap.

Az életünk szomja a biztonságra és értelemre epedő. És eljőhet hozzánk a csüggedés, a külső összeomlás, de megmaradunk mi, ha a lélek gondozott bennünk, isteni áramú és erős. Talán nem sikerülnek kifelé a dolgaink, talán kacagva mutogatnak ránk, mint élnhetetlen idiótákra, de miénk a biztos öntudat, a rendíthetetlen szilárdság, miénk az a kincs: hogy önmagunkban hordozzuk a boldogságunk feltételeit. És ebben nem csalatkozunk, mert bennünk van.

És ezért jön majd el egyszer az, akinek «minden hatalom adatott az égen és a földön». És aki e mélységekben van velünk, mindennap, a világ végezetéig. Amikor majd belehull az életünk az idő száguldásából az isteni mélységekbe, amikor majd lehajol hozzánk a végtelen Isten, és felemel magához ezekért az értékekért, a belsőleg megoldott életért, a lélekért!

PÜNKÖSDTŐL—ADVENTIG.

Olyan felületesnek látszik és mégis olyan szédítően mély az élet. Felületesnek látszik, mert felületesek az emberek, könnyelműek a szavak, a cselekedetek, az egész törtézés, ami belőlük és tőlük indul el. Cselekszünk olyan öntudattal, mintha mi lennénk a világ urai. Csak néha reng meg a mindenség és omlik össze az elemek félelmetes zúgásától a merészségünk. Elhitetett bátorságunk odavész és rádöbbenünk, hogy mélységek felett járunk, mélységek felett, amelyekben hatalom zúg és más élet remeg.

Édes hozzábújni ehhez az alázatnak, de összetörik rajta az emberi gőg. Kiteljesedik benne és vele a gyöngédségünk, de elpusztul a durvaságunk kihívósága és a vakmerőségünk lendülete. Ő a Lélek, akiben «élünk, mozgunk és vagyunk», mint az Irás mondja. Ő az, aki tüzes vihar alakjában ihlet hősiességeket, vagy csendes titkok ragyogó pillanatának halk, isteni teremtmője lesz. A Lélek, akiről olyan sokszor elfeledkezünk, de akinek mégis mindent köszönhetünk.

«A békémet adom nektek, a békémet hagyom nektek, de nem úgy adom nektek, mint a világ adja.» A világ harcot készít és azt hiszi, a békén dolgozik, elcsitulást hazudik a megoldatlanságok és problémák tűzhányójára és azt hiszi, hogy a pillanat mámorával, vagy a tudás naívságával megoldotta a megoldhatatlant.

Nemrégiben az egész földgolyót befutotta a walesi gyermekek üzenete és elhatározása: Teremtsük meg a «jóakarát napját». Egy napot az esztendőben, amikor igyekszik mindenki megtisztítani akaratát és szándékait minden földies elfogultságtól, önzéstől és elszűküléstől és úgy gondol mindenkire, mint testvérére. Építi a békét. Gyönyörű az eszme, csak egy hibája van: nem említi az Istent. És ezért erőtlen és naív, benne

csírázik a Lélektől elszakadt bölcsesség elomlása, mely Isten nélkül istenit akar teremteni.

Mert az a béke, amire szomjazunk örök szomjúsággal, ilyen isteni. Nem a világ békéje, de a Lélek békessége. Meg kell tanulnunk előbb, hogy a szenvedélyek és viharos emlékek, forró valóságok kinjai között és után az egyetlen boldogság. Problémáink kiegyensúlyozottsága, aggodásaink elcsitulása, szenvedéseink értelembejutása, örömeink kiteljesedése, színes álmainkra a hajnal színeivel ráfestett kikelet! A Lélek uralma a világon, a Lélek uralma bennünk, a Léleké, aki eljött!

1.

Mindannyiunknak van bizonyos világnézésünk. Kialakított és elrendezett gondolatvárunk, amibe belehelyezkedünk és amiből fölényesen és elnyugodva tekintünk kifelé minden emberre, minden dologra és minden eseményre. Igaz, hogy várunkat sokszor csak érzelmeink, érdekeink és szenvedélyeink piros köveiből építettük fel és mindjárt inogni kezd, ha a valóság vihara rázúdul és rácsap körül-nem-tekintgető erejével. Ijedt reszketéssel kapaszkodunk ilyenkor bele az ingó és porló építményünkbe és boldogok vagyunk, ha a próba játékos kedve legalább roncsaiban meghagyta azt nekünk.

Hová jutunk, kedves Testvéreim, ha az egyéni vélemény sodrára bízunk önmagunkat? Arra az egyéni véleményre, mely függ a velünk született adottságoktól, melyet a találkozások esetlegességei alakítanak, a felszedett dolgok színeznék, a szubjektív érzések hatalma porlaszt, fogyaszt, emel és eltüntet a pillanat hangulatának zsongó hullámvázása szerint, amit az ijedelmek elszűkítenek, az örömek robbanó lelkesedései kitágítanak, a számítás esze szabályoz és a mindenkori érdek a legfőbb normája. Ugyanazt a dolgot ma egészen másként, egészen másnak látom, mint tegnap, mint holnap látni fogom. Olyan sok tényezőtől függ a kedvem: egy-egy dícséret felfokozhatja és akkor szétomlik csillogó akarása a mindenségen, egy-

egy sikertelenség elkábíthatja és akkor a feketeség reménytelenségében zúzza rajta halálra magát a jövő. Ha esetleg kezembe kerül egy könyv, ami kiszagatni képes látóhatárom határait és elszárguldt képességeim kibontott hatalmának édes érzésével a lehetőségek kinyíló birodalmába, már másként reszket látásom sugára a dolgokon és mások lesznek az elkapott körvonalaik, a fejlődés megsejtett távlatai, mintha a kedvetlenség unalmában nyúlnék ki a hétköznapi gondjai felé, hogy lemorzsoljam őket a kötelesség egyformán zakatoló munkamalmain.

De így szétfoszlik életünk nyugalma, kedves Testvéreim, önmagunkra felépített állhatatlanságunk hangulatok szárnyain elszárguldt változandóságaira és ijedt döbbenetben kering öntudatunk a lét megmozduló mélységeinek tekintélye és tisztelete előtt. Különösen olyan pillanatokban, amikor biztosan megsejtjük a látás igazságát, ami Jeremiás siralmaiból zeng felénk (2. 14.): «A te prófétáid hamisságokat és bolondságokat láttak neked». És felzokog a vágyunk sírása valami után, ami túl van a változás törvényein és amin elnyughatnak kibuggyanó vágyaink nyugtalanosságai. S boldog lehet a perc életünkben, amelyben megvillannak és megvigasztalnak a katolicitás téren és időn túlnövő igazságai. Amelyekhez megbújhat lelkünk csapongása, mint viharban az ijedt madár dobbanó szívverése az otthont nyújtó emberi hajlék közelségének varázsától és belekapaszkodhat a megáhitott értelmek közöttünk zizegő, de saját magunkat az alázat büszkeségébe burkoló értékeitől. Amiken rajtcsillog az Istentől akart és elküldött küldetés nagyszerűsége és felénk cseng a messzeségekből a szavuk, mint az alkonyat hallgató csendjében elhaló harangszó.

Ez a legszebb valóság és legkiegyensúlyozottabb mérték a csalódások és szomorúságok csalfa játékában, Krisztusban kedves Testvéreim. Ez a katolikus világlátás, mely túlnő az apró-cseprő rokonszenvek és ellenszenvek megejtő kicsinyességein és szemét áhítatosan tapasztja az élete öntudatának központjába becsapódó Örök Értelem felé, hogy róla olvassa le

létének megtartó határait, és munkájának kacagó kedvét rajta próbálja erősíteni. Amit tegyen megvihatatlanná a Mindenható Isten ajándékozó kedvesége e föld gyengeségeinek közepette. Úgy legyen.

2.

A béke és csendesség ölen ringatódzó életünkre néha-néha viharokat küld az Isten, amelyek végigságuldanak gondtalan napjainkon és nyomukban véresen sír fel megsebzett énünk jajgatása a régi rend és nyugalom felé. Sokszor, a legtöbbször mások előtt is, de önmagunk előtt is, akik pedig éljük a belső világunk megrendüléseit, öngazolásait, saját magunk előtti pirulásaink pillanatait is, értelmetlenek ezek a megrendítő megpróbáltatásaink. Pedig az örök Értelme gondolat nélkül nem tesz semmit sem. Igaz, hogy az Ő gondolatainak vakító világosságát befogadni most még képtelenek vagyunk, gyenge a szívünk, amit a földi szempontok végessége határoz meg lényegében és most csak e világosság elhullott darabjait tudjuk elérni és próbáljuk megmagyarázni. Ráfigyelünk a villódzásuk vonalaiban kirajzolódó értelmre, hogy világánál okosságot lássunk rá a zajló küzdelmeinkre.

Krisztusban kedves Testvéreim! Életünk meghamisítója a mindenkori problémátlanság, az elfogyasztó és elernyesztő nyugalom. Az ilyen élet lassan-lassan belenő a látszatokba, kiszárad vigyázó öntudatából a meleg lélek és az első próbára — mint zengve összemló üvegvár — összedől. Pedig egyébként állott volna és a tisztesség ruháiban kívánta volna meg az igényelt tekintélyt és tiszteletet minden halandótól. És nem vetve számot magában azzal az igazsággal, hogy a belső táplálék és elegendő erkölcsi alap nélkül megépített — még ha jóhiszeműleg is — élet értékét úgy fújja el a valóság lehellete, mint lehullott falevelet tovaörget az őszi szél.

Az ilyen élet maga körül erőtlenné tesz mindent, mert a vezetés igénye alatt nem pislog az örökkévalóság itt kigyúlt szikrája és nem mozdul gesztusai-

ban a felfelé lendülő akarat szívós szabadsága. Ha nem jönne nek nehéz órák, talán még hősnek tartanók a gyávát, talán még nagylelkűnek mondhatnók a közönséges számítót és talán még elindulnánk szavuk üresen keringő pelyvéja után, hogy megkeressük tőlük az utat a végtelenségbe, amit úgy soha meg nem találunk.

Kedves Testvéreim! A szenvedés az igaz hit, remény és szeretet kritériuma. Edző erő, amely végigzúg a világon és keresi a szállást nyugtalan emberi szívekben. Elbújik saját mélységeinkben, hogy kimarkolja és megerősítse bennünk a végtelenségnek eljegyzett értékeit. Aranyló aranyat hoz fel a mélyből, amelyen rajtareng a túlvilág szentesítő biztonsága. És annak a boldog öntudatába beköltöztetve életünk formáit, telnek meg majd ezek el nem porló bölcseséggel, ami a sír feketeségén is biztatóan átsegít.

Kedves Testvéreim! Legyen bár a földi szó olyan erős és hatalmas, hogy rendíthetetlen nyugalmat akar belénk varázsolni és legyen mégoly kellemes és szent a zengése ajkunkon, azért sok használat után összetörnek ezek és kidobálják okosságukat az új diadalok és hódítások ünnepet ülő okossága miatt. Csupán közvetítők lesznek, amik megett még ott pislog a jó-akarat mécse ijedt lobogással. Viszont az evangélium mindig friss, soha szét nem omló szavainak nagy erős értelme csak a szenvedések misztikus érintésére nyílik ki a maga felméretlen mélységében és békíti ki a hiába-keresés kínját a megtalált és örömmel átkarolt Szeretet hatalmában. «Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok és én megenyhítelek titeket» (Mt. 11. 28.). Amen.

3.

Úgy szerepel sokunk előtt Amerika, mint a frissesség, az erő, a kacagó jókedv birodalma, ahol az emberek szíve még piros és boldogan lüktet a duzzadó élettegezségtől. Ráborul színes álomként vágyainkra és tervezgetéseinkre a testnek ott-megtermő sok-sok

szép csodája és önfeledten tapsolunk a filmnek, ami onnan jó és ami olyan könnyen beveszi fiatal szívünk ellenállását. És amíg a szemünk tűzben villog, amíg az öklünket acéllá merevíti az elszántság és az elfáradásunk diadalmas életbe szökken, olyan könnyen elfeledkezünk arról, hogy mindez szép és nekünk való, de csak akkor értékes és érdemes, ha lélek van mögötte, egészséges, erős, merész és férfias lélek. Elfeledkezünk azokról az esetekről, amelyek éppen ennek a léleknek a diadalát jelentik és éppen Amerikából. Mert ezek nem olyan hangos esetek, de sokkal mélyebbek, sokkal érdekesebbek és feltűnőbbek.

Azt hirdetik, hogy ez a test nem elég az embernek. Nem elég mindaz magában, ami ezt a testet táplálja. Még akkor sem, ha a legnagyobb bőségben van meg. Nem elég, ha a lélekhez nincsen járása, nincsen hatalma. Nemrégén bejárta több érdekes esetnek az ujságja éppen Amerikát. Az acéltröszt-fejedelem leánya egy ködös éjtszakán elhagyta atyjának ragyogó-kényelmű házát és elment egyszerű munkásnőnek egy gyárba. Hasonlóképpen cselekedett egy dúsgazdag embernek a fia és egy fűszerkereskedésben lett kiszolgáló. Három esztendő alatt keresményéből annyit félre tudott tenni, hogy önálló üzletet nyithatott. Az egyik textil-mindenhatóság-nak a fia pedig, jóllehet apjának milliárdjai voltak otthon, közlekedési rendőr lett Newyorkban. Inkább szolgált az emberiségnek azáltal, hogy porban és hőségben kitartott a posztján, semmint otthon tétlenkedett és lustálkodott volna.

Ezek csodák, ezek a lélek csodái. Ez a lélek nagyigényű, nehezen kielégülő. Egyik nagyszerűsége, hogy önérzetet követel, csak úgy tud meglenni, ha megtudja becsülni önmagát. Ennek az önbecsülésnek pedig egyik megépítője a munkásság, a munka szeretete, a munka megbecsülése. Az a tudat, hogy a magam emberségéből megszolgálom a fennmaradásomat. Ennek a munkának a ritmusa az öröm és megelégedettség ritmusát simogatja rá a belső világunkra és megadja azt a biztonságot és hatalmat,

amivel egy Robinzon a semmiből életet tudott a maga számára parancsolni és varázsolni.

Nem mondom, sokszor elcsügged bennünk ez a lélek. Nem kell neki semmi. Készerűen hullat el mindent magától. Nem kell neki a munka sem. De azért van nekünk egy igen jó barátunk, isteni barátunk, az Úr Jézus Krisztus, hogy az ilyen pillanatokban vigyük el hozzá a lelkünket. És terítsük ki a maga teljes nyomorúságában, együgyűségében és kicsiségében az Ő szentséges szívére. Meg fogjuk majd tapasztalni, hogy újra meleggé melegedik ott a hidegségünk, erőket hint gyengeségünkre jóságos szánakozása és felemel az elesettség mélységéből az irgalmassága. Áldássá lesz felettünk a tekintete és mi újult erővel masirozhatunk útunkon az örökkévalóság felé. Ezt adja meg az Úr Jézus mindannyiunknak. Amen.

4.

Hány szálból fonódik egésszé egy-egy napunk? Mi minden lép be az öntudatunkba, kapaszkodik bele az életünkbe, hozzánk nő, belénkakad, idegeinkből él és azt súgja nekünk titkon, vagy azt harsogja nyíltan és hangosan: Nem én vagyok-e a nagy parancs a jelenben, nem én vagyok-e a nagy ígélet a jövődben, nem én vagyok-e a beteljesülés a vágyadban? Nem én vagyok-e minden neked? Az egyetlen? Az örök?

Tekintsünk csak végig önmagunk várában. Mit vesz el tőlünk a hivatás, a hivatal, az iskola, a mindennapi munka gondja? Mit vesz el a barátok, az ismerősök serege, akik bejutottak már szívünk belséjéig, vagy csak zörgetnek még, hogy befogadjuk őket? Mit vesz el a vér és származás misztikus összefüggése, ami örömmel zsongja tele a perceinket, vagy az aggodás és szenvedés kínját hasítja bele az időnkbe? Mit vesz el a fogyatkozásaink gondos takarítása, mások ügyeinek megtárgyalása, hová el nem terelik gondolatainkat intim kapcsolatok szálai és emlékei, mennyire megtöltik érzéseinket, mennyire belekúsznak lelkünkbe megélt élmények izgalmai?

Mit visz el tőlünk a posta, a telefon, az ujság, a mozi, a könyvek, a levelek, a séták és a többi és a többi, a száz meg száz igénye a napnak, ami a maga valóságában mindegyik mint egyedüli betöltő és egyedüli ígérő foglal le és vezet.

Balgaság és az életnek nem-ismerése volna azt kívánni, hogy kihulljunk az időből, kiessünk önmagunkból, kiszakadjunk körülményeinkből és üljünk le mindentől és mindenkitől elszakadva egy élet felépítésének elgondolásához és megvalósításához. Nem, ezek adottságok és élő, meleg tények, hús- és vérvalóságok, a lélek eleven darabjaival telített tartalmak. Belőlük ki nem szakadhatunk, tőlük el nem fut-hatunk. Csak egyre kell vigyáznunk : nem szabad elveszteni velük szemben uraságunkat és hatalmunkat. Rendet kell beléjük varázsolnunk. Rendet egy törvény szerint, amit az Üdvözítő a mai evangéliumban kimond: Szeresd a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből. Mert ez a legfőbb és az első parancs. A második pedig hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint tennenmagadat.

Ezt a szeretetet próbáljuk időnként felszítani, ezt próbáljuk öntudatosítani. Dobjuk bele zűrzavarunk khaoszába rendező elvnek és legyünk meggyőződve, legyünk nyugodtak, nincsen szüksége annak nyugtalanságra, apró-cseprő számvetésekre és mérlege-
lésekre, alkudozásokra és keresgélésekre, akinek legbecsületesebb és legtisztább szándékaiban lett valósággá és meleg életté az evangéliumi szeretet, akinek lelkét és szívét időnként előnti áramlása és megragyog egy-egy cseppje a gondolatai fényességében, a szavai melegségében, a tettei erősségében. Önmagától rendeződik itt minden, épül az érték bennünk és körülöttünk és lesz építő áldássá minden külső vonatkozásban is az életünk.

Hiszen milyen nagy érték, milyen nagy áldás már a természetes szeretet is. Mondhatnám, a legnagyobb a földön. De mennyire nagyobb az a szeretet, amiből kiesett már a bizonytalanság, a végesség, az elmúlás tragikumuma is, kiesett az idegesség, amiben belopjuk

napjainkba az örökkévalóság ízét, szépségét és erejét és ami mindig friss bizonyossággal és érezhető jósággal emeli fel megfáradt, elfásult, kihajszolt napjainkat a magasságok felé. Természetfölötti szeretet, jöjjön el a te országod mibennünk, a mi boldogságunkban. Amen.

5.

Amikor leszáll az este és a földön végiglopakodó sötétség elmosza az emberek és a dolgok körvonalait, reszketve jár bennünk valami féltő aggódás. Kinyílnak felénk a tárgyak és mert körénkszakad feketén egy nagy fal s tőle kívülre nem láthatunk, tekintetünk elrévült szédületben lassankint magunkba-süpped és mi izgalmasan, várakozóan tapintjuk magunkban egy kinyíló világ titokzatos árnyékait. Összefolyunk a térben és időben más árnyékokkal, akik éppen úgy imbolyognak, mint mi. Az értelem lámpásánál, mint az utcán esténkint a pislogó lángoknál sejtelmesen ismerik fel egymást az emberek, úgy látjuk meg ilyen pillanatokban a legvilágosabban, a legerősebben, hogy mindannyian egyformák vagyunk. Emberek. Mert a sötétség lecsókolja rólunk az apró-cseprő különbségeket s csak a nagy vonalak maradnak meg: árnyaink. És ezekben egyformák vagyunk. Egyszerre felismerjük, mint egy francia író mondja (H. Barbusse: Világosság. 7. old.): «este a reménységeink oly hasonló, mint nappal a fáradalmaink: mindannyian egyformák vagyunk». És olyan tündöklők, olyan melegítők ezek a pillanatok, a szerénység ki nyilatkoztató meglátásai. Nyomukban elviselhető szomorúsággá enyhül a kín, elmélyül az öröm, elsüllyednek az irigységek zavaros hullámai, elfolyik tőlünk a veszekedés, a megszólás, a gőg és a lelkünk hófehérségét szaggató titkos bűnök romlása, a bensőnkben elnyújtózkodik a csend, megnyugszunk a békéjében.

Szeressük ezeket a perceket, keressük, Krisztusban kedves Testvéreim, a szerénység óráit és öltöz-

zünk szívesen beléjük. Hiszen minden ember csak addig nagy, míg a messzeségből nézzük. Az evilági nagyság úgy foszlik le az emberekről, olyan mértékben, amily mértékben, amennyire közelükbe megyünk. Egyetlen nagyság van, amelyet a közelség csak növel, az erkölcsi nagyság. És: tegyük csak fel, szórjuk csak át emlékeinket az emlékezés aranyszítáján, vajjon mennyi hull le a földre, a sárba, a porba és mennyi igyekszik fel a magasságok felé: Én azt hiszem, ijedten kell kapnunk az örökkévalóság ez aranyszítája után olykor-olykor, hogy maradjon is rajta valamink. Pedig a szívünk sajgása az örökkévalóságig ér és álmainkra nyugalmat csak a végtelenség boríthat.

Néha-néha menjünk el önmagunktól, Krisztusban kedves Testvéreim, hagyjuk el vágyainkat, terveinket, eligazodásainkat, vetkőzzünk ki az önakaratból és próbáljuk magunkat átadni egészen, teljesen átadni az Istennek. Hogy az Ő akarata virágozhassék ki bennünk, az Ő tervei és szándékai leszivároghassanak lelkünk minden vágyának és szívünk minden érzésének a gyökeréig. S meg fogjuk tapasztalni, hogy ezek a szerénységben kinyílt nagy ráfeledkezések az Istenre, ezek a csendben kiérett nagy odaadások előbb-utóbb elsegítenek minket a boldogság igaz forrásaihoz. Az Úr úgy engedje.

6.

Életünk elsüllyed a mindennapok szürkeségében. összecsap felettünk az élet kisebb-nagyobb gondjainak, fájdalmainak, megpróbáltatásainak áradata, s egyszerűen csak azt vesszük észre, hogy már nem is mi élünk az énünkben, hanem él a hivatal, él az órák és percek kínos terhe. Rohan velünk az idő és szárnyalásától megszedülve, ijedt kapkodásunkban csak eltördelt körvonalatok látunk, bizonytalanul érezzük, hogy összekúsált sorsokkal keveredik az útvonalunk, elkapunk sugarakat, felfogunk hangokat, s beszív a szemünk színeket, de csak azért, hogy egy nagy chaoszba

vesszen mibennünk és körülöttünk ez a zajló és lihegő kapkodás, amit életnek nevezünk és a félbenmaradottság és eligazodhatatlanság nyomasztó öntudatának súlya alatt lassan-lassan a minden-mindegy tehetetlenségébe zuhanjon a lelkünk.

Embererdőben élünk, Krisztusban kedves Testvéreim, szeretetre szomjazunk és legintimebb, legkönnyesebb kinyílásainkat dermeszti halálba a meg nem értés és rosszakarát jeges vihara. Hangok csapódnak hozzánk és mi ijedten döbbenünk rá, hogy nem azonosak azokkal a lelkekkel, akiktől elváltak, akikből megszülettek, egész lényegük a hazugság és hamisság és mégis úgy próbálnak körülzsongani, megcirógatni, mint legjobb barátaink. Belenézünk emberi szemekbe, ráhajolunk a kéklő, vagy sötétlő tengerekre, s olyan ijesztő idegenség ásít belőlük felénk, nem találjuk az örvényük mélyén azt az igazságot, amelyet sugaraikból ígértek nekünk és mi boldogan öleltük át, mint áldásunkat.

És így mehetnénk tovább a csalódások országútján. De minek folytassuk? Néha-néha megszaggatják ez útnak az egyenhangúságát az öntudatunk viharai. Felszakadnak belőlünk, szívünk vérében és pernyéjében a nagy miérték? Miért?

Azért, hogy érezzük a krisztusi szó igazságát: «Nincs nektek maradandó várostok e földön, ti itt csak vándorok vagytok».

Egy szellemes író egész földi életünket vasútállomáshoz hasonlította. Mi izgulunk, futunk, idegeskedünk, mint az utasok és voltaképen semmi sem nől hozzá a lelkünkhöz. Ha ránkzuhan valami szerencsétlenség, akkor érezzük, hogy minden leperreg rólunk, s mi egyedül, elhagyatottan, fázósan állunk a végtelenség partján. Ezért éget minket a jóakarát és a valóság között tátongó roppant ellentét. Amely egy Tolsztojt pl. kiűzött a betegségében az otthonából, hogy idegenek között fejezze be életét. Ezért van mindegyikünkben e tragikus aktusból egy csepp, nem oltja ki teljesen lelkünkben az Isten ezeket. Jók ezek az ősi nyugtalanságok, jók ezek a méléző elborulások,

jók ezek a hazavágyó szomorúságok bennünk, mert ezek tartanak még fenn és ezek megvédik a lelkünket az evilági nyárspolgárság életnézetébe való belehalástól. Amitől mentsen meg mindannyiunkat a Mindenható Isten. Amen.

7.

«P. Ducharme, egy misszióterület vikáriusa, egyszer magávalvitt az egyik amerikai városba egy eszkimót. Ez megbámulta a rádiót, a finoman ápolott embereket, a tarka kirakatokat, a fényreklámokat, a felhőkarcolókat és a vasutat és azután a természeti ember szükségzavú egyszerűségével csak annyit mondott: «A fehér emberek igen ügyesek. Tudnak nagy házakat építeni, olyan magasakat, hogy az ember elszédül, míg leér a tetejükről. Építenek másféle házakat is, amelyek ugyan nem olyan magasak, de igen igen hosszúak és egészen maguktól futnak a síneken. Csinálnak kanalakat, amikkel a földet, sőt még a tengert is kiássák. Csinálnak tüzet, amit az ember nem lát, de amit drótokon mindenhová elküldenek. Beleszorítják azután ezeket kis flaskókba, amik aztán világítanak. De: sohasem látja őket az ember imádkozni. Mi Iglulik-ban nem tudunk olyan sok mindent, mint a fehérek, de mi többet imádkozunk és boldogabbak vagyunk.» (Schönere Zukunft, 1935 október 13.)

«Többet imádkozunk és boldogabbak vagyunk». Nem világítanak-e élénk ezekben az egyszerű szavakban keresett értelmek titkai, nem tudnák-e ezek megrendült harmóniánkat ismét rendbe-rendezni és felépíteni? Nem azért vagyunk-e mi lelkileg olyan ki-hajszoltak, olyan kúszáltak, nem azért piroslik-e fel olyan ritkán szívünk ablakában az igazi öröm mosolygása, mert elfelejtünk imádkozni? Nem ennek az «elfelejtésnek» a pótlására próbálunk-e annyi minden-nel, nem azért rohanunk-e, futunk-e szakadatlan hiába, mert nem imádkozunk?

Nem bonyolódunk-e bele nagyonis a hétköznapiak zavarába, nem húzzuk-e rá a kényelem, a munka, a

fáradtság, a fölöslegesség, a lenézés és naiv leszólás kifogásait az imádság idejére és leszünk olyanok, mint a mai evangélium balgatag meghívottjai, akik a nemismerés gögjében, üres reményekért hagyjuk ott az Isten gazdagságának és örömeinek terített-asztalát? Nem azért omlik-e össze annyiszor a belső életünk, nem azért semmisül-e meg boldogságunk íze mibennünk, mert menekülünk önmagunktól, nem merünk, nem akarunk belehallgatni a csendbe, amit belénk elvetett Valaki, egy létbehívó Akarat, és beléje elvetette az örök értelmek szavát? Amit kiteljesíteni, meghallgatni és megfogadni az imádság szent pillanataiban a mi egyéni feladatunk!

Próbáljuk meg egyszer és maradjunk többet önmagunkban. Próbáljunk valamivel többet imádkozni. Hátha boldogabbak leszünk. Amen.

8.

Ismeritek-e a tengerszem legendáját? Néha vizének acélkék hallgatása meghasad, mélységét fekete erők hatalma megkavarja, s a víz, mintha élne, felsír, jajong, zúg, kínlódik és küzködik, mintha nagy fájdalom fúrná át magát rajta, s kínjának, verejtékének habját rálocsolja a duzzadó élet boldog mámorában ringatódzó parti virágokra, amelyek szépségüket fűdették a sima tükörben és önmaguk bámulatában elfeledkeztek még az idő suhanásáról is. A tengerszem könnye harmatként hull szépséges színeiknek már-már bágyasztó egyhangúságára és érintésére végigszalad bennük a frissesség, s kicsattanó üdeséggel ajándékozza meg őket e könnyek melegsége. De miért háborgott, miért sírt a tengerszem? Azt mondja a legenda, azért, mert anyjával, a tengerrel együttérez. S ezen a tengeren, ezen az óceánon most a szenvedés barázdáit ráncolta fel a szelek szárnyán ordítva repülő orkán, s az anya szenvedését átvette a gyermek is, a hegy tetején visszamaradt tengerszem. Megmaradt benne a hűség. Hiszen, mondja tovább a legenda, életét is ennek a hűségnek köszönheti, mert ez óvja forrását az elpusztulás-

tól, az elapadástól, ez érintkezteti a föld titkos mélységeiben a Teremtőnek e hegyre ejtett könnyét az óceán végtelenbe siető hullámaival . . .

Krisztusban kedves Testvéreim! Mi valamennyien ilyen magányos tengerszemek vagyunk. Magunkba-hullt hallgatásunkat mibennünk is sokszor megkavarják kemény hatalmak, felhasogatja a fájdalom. De megtartottuk-e mi a hűségünket Ahhoz, akinek a teremő akaratából kiszakadtunk, s aki visszavár valamennyiünket? Tudtunk-e e téren is olyan erősek lenni, mint a tengerszem? Vajjon a mi fájdalmaink verejtéke nem a lázadás és a gyűlöletet sistergő gőze lesz-e mibennünk? Vajjon a mi szomorúságunk könnye nem méreg-e és nem csöpög-e vele együtt a kétségbeesés bele a belső életünkbe? Nem égetjük-e el vele, mint maró lúggal, azokat a pihegő lelkeket, akiket valaki mellénk rendelt, útunkra küldött? Nem hervasztunk-e el általa barátságokat, nem fagyasztottunk-e meg sugárbainduló nagy összetalálkozásokat, nem fonnyasztunk-e el szereteteket? Nem lesz-e kiáltó szégyenfolt és fekete átok minden szépségre?

Pascal mondotta, Krisztusban kedves Testvéreim, hogy az Űr Krisztus haláltusája nem ért véget a kereszten. Folytatódik ez az agónia a világ végezetéig. Folytatódik a szenvedők szenvedésében, akik kínjukat Krisztus vérébe mártják, akik vele szenvednek, akik Tőle veszik át. Vajjon Krisztus szenved-e mibennünk? Vajjon mi Krisztusban szenvedünk-e? Abban a nagy testben élünk-e, amely az Ű szenvedő teste az időn keresztül ezen a földön, s nem szakítottuk-e ki belőle a mi testünket, nem lettünk-e hűtlenek az élet mélységeiben ahhoz a nagy tengerhez, amelyet e Krisztus éltet, a Hit tengeréhez, mert jaj, itt a hűtlenség a halál, a hűség az élet.

Kedves Testvéreim, azt mondotta az Üdvözítő: az én terhem könnyű, az én igám édes. Vajjon nem értélte-e túl e szavakkal a mi erőinket? Azokét bizonyára nem, a tapasztalás igazolja, akik teljesen magukra veszik az Isten igáját, az Isten terhét. Azok

ellenben nem érzik e szavak édességét és igazságát, akik csak külsőleg öltözködnek az Úr kívánságaiba, s belsőleg valami révült álmodozással nem akarnak teljesen kiszakadni a bűn bűvös köréből. Kérjük az Istentől a szent merészséget, a belső vágyak nagy lendületét a belülvalók igazsága felé. Mert ez a belülvalók igazsága, mint ahogyan a szomorúságba sorakoztatja a fájdalom az arc vonásait, ahogyan az öröm mosolyt csal az ajakra és szikrákat szór a szembe, lassan-lassan külsőleg is teljesen krisztusi életformákba öltözteti életünket, s arcunkat is mindig jobban és jobban Krisztus-arccá változtatja át. Adja meg ezt mindannyiunknak az Isten. Amen.

9.

Láttátok-e már magatok között a Krisztust? Fel-tűnt-e már szenvedő arca nektek e siető, rohanó, li-hegő, folytonos zűrzavarban, mit életnek, az utca éle-tének nevezünk? Szakadozott-e már le elöttetek em-berekről a hús, hogy az összeaszott, véres cafatokból kilépjen felétek a lélek? Kilépjen, mint könnyes szo-morúság, s letérdeljen elöttetek, mint bánatos könyör-gés, belenézzen a szemetekbe, lelketek világító abla-kába, mint csodálkozó nagy szomorúság, vagy el-kísérjen titeket, mint imbolygó árnyék lakástok, szo-bátok csendjébe, ráborulva az életetekre pár perces, pár órás, vagy pár napos emléknek. Ölelt-e már meg benneteket rongyokból kisugárzó tündöklő hófehér-ség, s éreztétek-e már suhogó ölelésében a szív mélyé-ről a jóságot kihúzó kérdés könyörgését? Hullott-e már reátok síró szemekből a könnyekben eltörött sugár, vágódott-e már szívetekhez panaszos jajszó, amelyekben egy élet tragédiája kínlódott a kétség-beesés kiáltásaival, vagy zokogott elfojtott zokogás-sal és fáj a koporsóra hulló első rögök tompa fájdal-mával? — A Krisztus tekintete sütött arcotokra, Krisztusban kedves Testvéreim, e tekintetekből, a Krisztus lelke borult éltetekre e lelkekből, a Krisztus szava kért, könyörgött e jajszavakban szívetektől, a

Krisztusé, aki itt járt közöttünk a szegények szenvedésében.

Vajjon kinyílik-e a lelkünk az ilyen találkozásoknál, Krisztusban kedves Testvéreim? Vajjon szét húzódik-e eszünkről a meggondolások sűrű fátyola az édes-valóságú titkok érintésétől? Édes valóságnak mondom, mert szóról-szóra isteni ez a kijelentés: «éheztem és ennem adtatok, szomjuhoztam és innom adtatok, idegen voltam és befogadtatok engem, mezítelen voltam és felruháztatok engem, beteg voltam és meglátogattatok engem, fogságban voltam és eljötetek hozzám . . . Mert bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiái közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek» (Mt. 25. 35.).

Krisztusban kedves Testvéreim! Olyan szépen mondja egyik író, hogy «a koldusoknak vannak a legszebb álmaik és a legrövidebbek». Minden jótett a jóság aranyekéjével meghúzott örök barázda a lélek végtelen földjén. Minden jótett mellett, minden barázda végén egy-egy fehér angyal áll, az egyik a lelkünkben, a másik az örökkévalóságban, akik a jóság építő és boldogítással jutalmazó himnuszát éneklük bele az életünkbe. Csodálatos erejű ez a könyörülő jóság: minél jobban szórjuk, minél többnek adjuk, annál bőségesebben születik bennünk, annál kicsordulóbban marad meg nekünk. Inkább adjunk kilencvenkilenc méltatlannak, mintsem egy méltót elutasítsunk, mert Krisztust utasítjuk el benne, mert Krisztust öljük meg vele. Ez az evangéliumi jóság filozófiája, Krisztusban kedves Testvéreim.

Amikor körénk leszáll a csend és szívünkben is megszületik a békeesség, mélyítsük el magunkban a szent ágostoni szó értelmét: «nyugtalan az emberi lélek, míg Tebenned meg nem nyugszik, Uram». Míg meg nem nyugszik a Te cselekedeteidben. S ápoljuk magunkban, őrizzük azokat az erőket, szépségeket és messzeségeket, amelyek sodornak bennünket a magasságok felé. Ne engedjük rájukzuhanni a hétköznapi földi bölcsességét. Az Úr úgy engedje. Amen.

Amikor nemrégiben az «azúr-flotta» hősei halált-megvető férfiassággal és bátorsággal átrepültek Balbo miniszter vezetése mellett Európa vén földjéről a fiatal új világrészbe, a zúgó vizek, a kéklő mélységek, s a levegő nagy hallgatásában megfürdetett sorsukban olyan apró kis események is lejátszódtak, amelyek a lélek tündöklő előkelőségéről és erejéről mesélnek. Azon a nagy, ötezer terítékes banketten, amelyet Chicagó városa adott a tiszteletükre, Balbo és hősei mindenféle meggondolás nélkül, egyszerűen és természetesen elmondták az asztali imádságot. A katedrálisban az ünnepi istentiszteleten pedig, amikor díszhelyekre akarták őket ültetni, Balbo megköszönte a figyelmet és azt mondta: «Nem parádéra jöttünk, hanem azért, hogy imádkozzunk és Istennek hálát adjunk. Inkább itt kint a hajóban maradunk.» S amikor a kóruson felhangzott a Sanctus örömmel, csodálattal és áhítatos bámulattal tele dallama, kiadta a Vezér a parancsot: Térdre! S maga a vezér és valamennyi társai a férfias áhítat keménységébe, szépségébe és fenségébe merevedve térdeltek az áldozás végéig. (Schönere Zukunft 1933 szeptember 17.)

Micsoda élmény születhetett meg, Krisztusban kedves Testvéreim, az emberek lelkében e látványra? Főleg azoknak a nemkatolikusoknak a lelkében, akik szenzációra szomjúhozva tódultak a templomba, hogy lássák az akarat, a bátorság, a test hőseit és ennél többet láttak: látták egyszerre bennük a lélek hőseit. Ez az egy tett, ez az egy tény nagyobb istenhirdetés, mint a prédikációk százai és a valóság csodálatos erejével írja bele magát örök emlékné a meglepetésben, a csodálkozásban, a megilletődés melegségében kinyíló életek leglelkébe, szentélyébe.

Lélek érintkezik itt lélekkel és ebből az érintkezésből csoda születik. Lélek csókol itt homlokon lelket és ebből a csókból a megrendülések, a megtisztulások szépsége születik. Lélek mutatkozik itt, lélek táru

itt ki lelkeknek és ebből a kitárulásból a belső felszabadulások és megtisztulások pirosuló öröme születik, amely a belső szabadság és ujjongás hirtelenmámorában hánykolódik, zúg el, viharzik tova velünk a messzeségekbe, amelyek az Istenhez és saját magunkhoz a közelséget teremtik. A pillanat döbbenetében ijedten szórjuk le magunkról az érdekek nyálas, ragadós, csúszó-mászó szövedékeit és olyan jólesik, hogy ezek elmaradnak utánunk, lehullanak rólunk. Az ilyen világító pillanatokban értjük meg az értelmet, hogy nem hivatalkeresésekben, nem megélhetésekben, nem érvényesülésekben, külső díszekben és farizeus megalkuvásokban kell keresnünk az Istent, kell keresnünk és szolgálnunk az életünk igazságát, hanem «lélek az Isten és mindazoknak, akik Őt imádják, lélekben és igazságban kell imádniok». Annyiban és addig vagyunk boldogok, őszinték és igazak, amennyiben és ameddig élnek bennünk az ilyen pillanat megvilágításai és ameddig és amennyiben hűségesek vagyunk hozzájuk.

Krisztusban kedves Testvéreim! Az ember tele van félmegoldásokkal. Tele vagyunk törmelék akaratokkal, érzésvilágunkban a hűség és hűtlenség színes skálájával, értelmünkben a lázadásoknak és elnyugvásoknak a keverékével. Az ember nem elég önmagának. Életünk sem annyira a mában folyik, mint inkább a holnapokban. Valami csodaváró áhítattal tapasztjuk rá tekintetünket ezekre a holnapokra, s csendes percekben ijedten látjuk meg, hogy nem hozták meg, amit vártunk tőlük, nem hozták meg, amit ígértek, hogy megcsaltak bennünket. És tovább élnek, égnek, sírnak a vágyaink. És ez így természetes is. Mert nekünk csak egy kiegészítőnk lehet, minden kérdésünkre és problémánkra csak egy Valaki tud adni egész feleletet, s csak egy Valaki tudja kiteljesíteni egészen az életünket. S ez az egy Valaki: az Isten, a Lélek. Úgy legyen.

Valamennyien álomvárakat építünk. Alabástrom-tornyai a sejtelmes végtelenségbe nyúlnak, termeiben lakik a képzelet varázsló csodája, s emellé telepszünk mi le, hogy az életigenlés részegítően boldog perceiben kezünkbe vegyük e varázsszert és megteremtsük vele azt, ami után titkolt pillanatokban édesen-fájó nosztalgiánk húz bennünket. Elindulunk vágyaink és érzéseink félhomályában az öröm énekét zengő erdőbe, ahol a fákon terem a boldogság, ráhull a vándorokra, akik elindultak és keresnek, mert hittek abban, hogy nem hiába sír a szívükben az örök gyermek a babusgató kéz után, nem hiába vonják őket ki az élet korlátaiból ígész erők a szabadság kinyíló mezőire, ahol minden a kiteljesedést hirdeti, a megtalálást ünnepli, s ahol mindenre a valósággá lett álmok gyémántos sátora borul szikrázó ragyogással. Titkok bizseregnek a levegőben, s ábrándos rajongásban csalogatják a mosolyban fürdő szíveket, elringatják őket a karjaikon, hogy ha lehet, még többet álmodjanak, megálmodják egyenesen őket, az álmokat, elérjék az álmok patyolatfehér álmát.

De egyszerre csak nagy roppanás, valami hiba történt. Ijedten neszez a csend, riadtan dobol a megijedt szív. Megindulnak az álomvár falai, megrendülnek alabástromtornyai és mint ahogyan sarkvidéken nagy rianással roppannak le részek a jéghegyekről, s dübörgő robbanással omlanak bele a víz zöldesfeketén hallgató mélységeibe, hogy utánuk ne maradjon más, csak a várakozó semmiség, a jeges semmi, úgy hull bele bennünk is ilyen pillanatokban egyszerre minden a nagy semmibe, a semmi tengerébe.

Iszonyú az ilyen reménygyilkos ébredés, Krisztusban kedves Testvéreim! Akár egyszerre ejt el bennünket a mindenségben, akár pedig a mindennapok monoton kalapácsapásai porlasztják el és tördelik le legszebb önmagunkat. Örök kapkodás, örök keresés lesz és marad itt a földön az életünk. Szaladunk az álmok után, amelyek egyszerre, vagy darabonként

elhagytak. Sokszor egy-egy bánatos nóta, egy-egy virágszál, titkon lehullt könnycsepp, fiókunk legbelsejébe eldugott emlék, viharos belekapás egy hangszer húrjaiba, alkonyati szellővel elküldött sóhajzás, virágok szépségén elringó önfeledt tekintet hirdeti azt, hogy bolygó lelkek vagyunk, keressük a szépségek városába induló utakat és mert keressük, nincs még minden veszve!

Álljunk, Krisztusban kedves Testvéreim, a vágy marásától, a bűn Kain-bélyegétől megszabt és összemlött életek mellé. Hajoljunk le hozzájuk, mert hátha így kerestek, keresnek és nem jó helyen keresnek és keresnek. Emeljük fel őket. De nagy keresztény odahajlás és felemelés tudományával kell nekünk rendelkezniünk. Hogy úgy ne járjunk, mint azok a nagy gondolkodók, akik lehajoltak a bűnösökhöz, de úgy, hogy önmaguk is odahullottak, s nem tudták felemelni őket, mert maguk sem tudtak felemelkedni. A krisztusi lehajlásnak éppen ez a titka: ez a felemelkedni, ez a felemelni-tudás.

Ezt az erőt, ezt a titkot könyörögjük le az Istentől, Krisztusban kedves Testvéreim. Hogy legyen nekünk hatalmunk a hontalanság vizein úszkáló önszívünket is és más szíveket is ráterelni az élő vizekre, az Isten vizeire, azokra a vizekre, amelyekre az Isten lelke borul, hogy életet tudjunk ringatni azokba az életekbe is, amelyeknek homlokán a kétségbeesés és bűn vésztüze ég. Adja meg ezt az erőt az Úr Jézus. Amen.

ALKALMI BESZÉDEK.

Krisztus Király ünnepén.

Sokszor kérdez bennünket az élet és nekünk felelünk kell. De talán legtöbbször nem azok a feleletek a fontosak, amiket külsőleg adunk, hanem azok, amikkel a lélek és a szív mélységeiben, halkan, titokban, megoldottan, megfontoltan vagy kúszáltan és zavarosan felelünk a feladott kérdésekre. Olyan hatalmas, olyan sokszínű ez az élet, de olyan kegyetlen is, olyan kéméletlen is. Sőt, egyszerűen döbbenetes. Teremt helyzeteket, és ezekbe belehajszol sorsokat és noha maga szép, diadalmas akar lenni és erős, a más életét, a mi kis életünket nem értékeli, nem kíméli, gondolatlanul, egyszerűen kivérzi, elpusztítja, elveszi.

Furcsaságok és végletek világítanak meg legélesebben problémákat. Ilyen furcsaság és véglet az, hogy a film világában, ahol a felfokozott élet igénye és eredménye zajlik, emberroncsokon, emberromokon át vezet az út. Hollywood-ban (Schönere Zukunft, 1935 október 6.) van egy úgynevezett «öngyilkos-klub». Azoknak az embereknek a klubja, akik veszélyes helyzetekben a sztárok helyett beugranak a felvételekhez. Mindennek megvan a taxája. 25 font, ha a motorbicikli nekiszalad egy fának, falnak; 100, ha két autó egymásnak rohan; 250, ha két repülőgép a levegőben összeütközik és így tovább, meg tovább. Mindegyik szerencsétlenségnek megvan a maga «specialistája», aki ahhoz a legjobban ért. És az útjuk töréseken, zúródásokon, sokszor halálon át vezet. És ezek a szegények szerepelnek, mint valami élettelen számok, megteszik a dolgukat és utána félreállhatnak és más teszi zsebre a hasznót, másé lesz a hírnév, az élet, a gazdagság. Másé, pedig ők érette az életüket kockáztatták.

És miért? Ki tudja? Mert az élet kérdez és nekik felelniök kell.

Sok minden értelmetlen itt a földön. De van egy magasság, messze e világ felett lebeg és mégis olyan közel van hozzánk, ahol mindenre felelet vár, ahol e sok értelmetlenség, e sok zűrzavar, e sok hidegség melegséggé enyhül, harmóniává lesz és értelemmé erősödik, ha akar. Ennek a magasságnak az ura az, akit ma mint királyt ünnepelünk: a Krisztus. Aki földi halála útján azt mondotta: «Én arra születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szómr» (János 18. 37.). És ha hallgat, magába-zárja, szívébenhordja ezt a magasságot, ahonnan, ha kemény és véres is, de meleg és szép ez az élet és minden kérdésére bölcsesség lesz a felelet. Amen.

A Boldogságos Szűzről

1.

A májusi kéklő égboltozat kering a világunk körül, zúg benne a csend, nyugtalanítja a fakadó élet, mint az öröm piros szívérványa fut fel benne a madárcsicsergés és a virágok illatán tovaúszik mámoros lelkünk a végtelenbe. Színek égnek mindenütt, hangok lobognak el bennünk, feszül az erőnk és szétomlik a létünk boldog ölelésben, ölelésben az élet után, beleégünk vágyainkkal a jövő minden reménységébe. Kitágul a szívünk és ráborul a mindenségre, kitágul a szívünk és felszív minden könnyet magába, hogy mint gyöngyöt hullassa vissza a vigasztalhatatlanságra, felszív minden jajszót, hogy mint a vigasztalás meleg forrását lopja vissza a kínok barázdáiba, felcsókol minden bánatot, hogy mint elnyugvást varázsolja vissza a kétségbeesés sötétlő kilátásaira s felfokoz és ezerszeresen kacag vissza minden örömet, ami szintén megterem kétségtelenül e földi lét tornácain és végtelenre nyíló ablakain, mint a

muskátli szerény mosolygása, vagy mint az azalea pompás büszkesége.

Nagy ilyenkor az ember, diadalmas és gazdag, kedves Testvéreim, mert nagygyá teszi, diadalmassá és gazdaggá az ajándékozó Isten bőkezősége. Aki elindítja a földeken meleg lehelletét és nyomában kibuggyan, megerősödik, kipattan rejtekéből az élet. De az Isten gondolatainak is mintegy virága a május. «Kicsoda az, aki előző (ebben a májusban), mint a felkelő hajnal? Szép, mint a hold; választott, mint a nap», kiálthatunk fel az Énekek énekével?

«Én a szép szeretet anyja vagyok, . . . nálam az út és igazság minden kegyelme, nálam az élet és erény minden reménysége», én vagyok a pompázó gazdagság és szépség, az eligazító bölcsesség és fenntartó erősség Anyja, Mária, hirdeti most az Egyház rendelkezéséből minden a Boldogságos Szűzről.

Kedves Testvéreim! Ne engedjük elsuhanni mellettünk az erőt, ne engedjük elmúlni bennünk a kedvet anélkül, hogy egy-egy pillanatra hozzá ne tapadnánk és elrendezést, eligazítást ne kérnénk tőle. Ne engedjük nyugtalanságaink és bizonytalanságaink ingadozó kereséseiben elomlani nyomtalanul a vigasztalást, anélkül, hogy bele nem kapaszkodnánk és ne próbálnók vele megtámasztani összeomló napjainkat és síró jajunkat. Az Isten kegyelme jár most közöttünk, az Istené, aki anyja, a Boldogságos Szűz könyörgő szemének sugarán át szórja azt közénk. Szórja itt az áhítat csendjében talán még gazdagabban, még bőkezűbben, mint máskor, mint az élet zűrzavaros hajszájában.

Próbáljuk meg hozzá elgurítani a szívünket. Próbáljuk meg hozzá elvonszolni az életünket. Talán szaggatott ez a szív, talán elrongyolt ez az élet. Talán lázadással teli ez a szív, talán kilátástalan vágyakkal felégetett ez az élet. Talán kerestünk már és nem találtunk, talán abbahagytunk már sok mindent, mert elfáradtunk és a sikertelenség hiábavalónak bélyegzett meg bennünk minden reménységet. Mindegy. Próbáljuk meg lelkünket felemelni és odatenni némán, hall-

gaton, vagy talán a bánat könnyeiben fűrösztötte a Boldogságos Szűz elé. Az oltárára; a szobra elé.

Hiszen olyan széthulló, olyan zavaros ez a mi életünk. Kifeszülnek benne a jószándékok tervei, hogy örökké csak tervek maradjanak. Meleg percek, meghatott pillanatok bölcsesége elindul, hogy rendezze a rendetlenségeit, de nem jut túl a szándék határain. Azt gondoljuk, hogy a hűtlenség az örök Igazsághoz megteremtheti számunkra a részlet-igazság nyugodt birtoklását és kínos nyugtalanságot szakítunk bele általa az életünkbe. Megpróbálunk menekülni az Isten tekintete elől és égő érzéseink szivárvány-sátorába bújunk el a vád és lelkiismeret üldözései elől. Elméleteket eszelünk ki, amik reszketnek és összedőlnek már a holnap előtt, örömeinkből születik meg a kínunk, szépségünkben a romlásunk, bizakodásunkból a kétségünk, vigasztalódásunkból az elhagyatottságunk. S amikor már úgy gondoltuk, hogy a miénk, akkor dől össze minden és akkor didergünk szegénységünkben, mint a koldusok a tél hidegségében. Próbáljuk meg, Kedves Testvéreim, odatenni ezt a megtépázott életet, ezt a meghajszolt szívünket a Boldogságos Szűz elé. Oda a virágok közé. Háttha elrejtőzik benne az örökkévalóság halhatatlan virágszála, háttha elveti ezt beléje Ő és illatával, olajával, színével és ízével vigasztalónk, felemelőnk, eligazítónk, gyógyítónk és kiteljesítőnk lesznek.

Nemrégiben bejárta a világsajtót egy hír: egy japán festő saját vérével festette meg a császára életnagyságú képét. Tizenkét esztendeig dolgozott, mindennap elvett magától néhány csepp vért, mindennap felrakott velük néhány ecsetvonást. Mert fűtötte, mert inspirálta valami. Mert világította a lelkét egy ideál és ez az ideál adott erőt neki.

Próbáljuk meg mi is, Kedves Testvéreim, mindennap egy picike jót tenni. Gondolni, vagy mondani, vagy érezni, vagy tenni. Fogjunk hozzá még ma, hogy az örökkévalóság palettáján megfessük általuk az örök életünket. Azt a szépséget, és azt a jószágot az igazság ecsetjével, ami lelkünk legtisztább álmaiban él, fessük

fel, mint halhatatlan festéket. Minden nap ülünk le e kép elé és nézzük pár pillanatig. Majd meglátjátok, Kedves Testvéreim, hogy megszépül tőle egész életetek, megszépül tőle körülöttetek a világ, az öröm gyakoribb vendégetek lesz, zeng szívetekben a harmónia, szebben nyílnak felétek az emberszemek és boldogabb lesz a kedvetek. Segítsen rá erre mindannyiunkat Boldogasszony Mária. Úgy legyen.

2.

Kigyúltak, mint gyertyák, a dunaparti gesztenyefákon a virágok. Mint apró, fehér lángok lobognak felénk és hirdetik az élet diadalát. Elindultak a mélyből, a földből, a csendből és hallgatagságból és lettek a gyökereken, a törzsön, az ágakon át, mikor érintkeztek a zuhogó fénnel, a simogató levegővel, színekké, gazdag, megfogó valósággá.

Példázzák az életet, amely szintén elbújik a tél hidege elől, elrejtőzik a lakások ismeretlen pompájába, vagy didergő csupaszságába és nyomorába, elrejtí a maga kábító lüktetését és lázadó gyönyörűségét, eldugja az éhségét és szégyenlős tehetetlenségét. De ilyenkor, mikor a tavasz lehellelte végigsuhan a városon, kiömlik, kiözönlik ismét a nyilvánosság elé. Ellepi a tereket, megpihen a fák alá rejtett padokon, megtölti az utcákat, kacag, éled, felejt és megint hisz, bízik és remél.

Hányszor bújik el a jóság az emberekben. Hányszor ütődik a hitünk hitetlenségbe, hull le a kedvünk a kedvetlenségek környezetében és omlik össze a reménységünk a hangok, a benyomások, az érintkezések fekete hangjai, kiméletlen orkánjai között. Mindannyiunkban pihen az élet diadalmas igénye és hányszor kénytelen elhúzódni, hányszor kénytelen elrejtőzni a külső durvaság, megnemértés, félreértés, rágalmak és rosszakaratok sorvasztó ölelése és leselkedése elől. Mint a tavasz ígérete a föld méhébe, mint a forró élet a házak ölelésébe, de míg azokra vár tavasszal a biztos feltámadás és kikelet, addig egy-egy magábanomlott lét végzete örökös lehet.

Ránkzuhan a magányosság. Futunk, menekülünk előle, de mindenütt utólér. Keressük a feledést rá, de minden feledés elégtelen és kevés, kinyúlunk a gyöngédség, az aggodás, a gondoskodás simogató vigasztalása felé, de minden gyöngédség, minden szánalom mélyén észrevevesszük a számító gondot és a jövőtnéző igényt. És ilyenkor elsodródunk kedvetlen hangulataink örvényein. Beleilleszkedünk a változhatatlanba és elkoptatjuk a felfelé-törekvés ihleteit bennünk, vagy megtörünk végleg és lesz a lelkünk zengő érc, diadalmas élet helyett zörgő érc és eltörött ígérlet.

Jó belekapaszkodni ilyenkor valakibe. Jó tudni, hogy van valaki, akinek szívi gondoskodása ráborul a világra. Ráborul az anya gondjaira, aki zokogva virraszt beteg gyermeke felett. Ráborul a férfi küzdelmére, aki munka nélkül gyötrődik a tehetetlenség gyötrelmeivel a lét és nem-lét között. Ráborul a fiatalember és fiatal leány álmaira, hogy az álmok szépségek és jövőndők maradhassanak és el ne lobbanjanak a vér és hús izzó vágyainak tüze között. Ráborul a sajgó emberi szívekre, akiket mellőzés, sikertelenség, félreértés, rosszakarat tett keserűvé, szenvedővé, elcsüggedtté és meghasonlottá, kétségbeesetté. Jó tudni, hogy ilyen pillanatokban is a Boldogságos szent Szűz aggodása, szeretete, figyelme és gondja lebeg a világ, az egyén sorsa felett. És ha sok is a kín, ha sok is a gyötrődés és szenvedés, a megpróbáltatás és küzdelem, ki tudná elsorolni a lelkek mélyén átretegő segítség számát, ki tudná összegyűjteni a szívekben elhullatott jóságok és áldó, simogató vigasztalások lendítő erejét, ki tudná előszámolni a kegyelem érintéseinek hófehér csodáit, amelyek titkosan élnek, jönnek, hatnak, távoznak, hogy újra jöjjenek és amelyeknek szépséges ajándékozója és szétszórója az, aki áll a holdon és akit csillagok ragyognak körül, szeme az örökkévalóság távlatait hordozza, aki maga a jóság és szépség, a Boldogságos Szűz, Mária!

Minden emberhez eljön néha az élet. És a találkozásnak erre a fenséges és szent pillanatára készülnünk kell. Talán olyanok vagyunk, mint régi csapszék-

ben felejtett zongora. Űtött-kopott, nem játszik rajta senki, csak a mindennapos gond, a mindennapos vendégek, ugyanazt a nótát, folyton, unalmasan, szürkén, ki-méletlenül, egyhangúan. Talán vár arra a vendégre, aki eljött ehhez az öreg zongorához, aki művész volt, aki lelke álmait kereste a hangjaiban és akinek keze alatt felzokogtak a húrok, felzengtek a régfeledett tiszta hangok, úgy, hogy elbámult a hallgató világ. Talán várjuk ezt a művészt és ez egyszer el fog jönni. De fel tudunk-e mi még sikoltani, tudunk-e még mi ideált látni és ideált teremteni? Tudunk-e önmagunkra találni, ha egyszer tényleg eljön hozzánk az élet, eljön ezen az életen keresztül ennek az életnek az ura: a Krisztus?!

Minden ember olyan módon reagál az élet érintésére, amilyen a lelke. Vannak emberek, akik külsőleg simák, fölényesek, győzők, megnyerők, hizelgők, harmonikusak addig, míg el nem jön a nagy Választó, a nagy Rendező, Itélő és Kinyilvánító: a szenvedés, a küzdés, az inség, a nyomor. Ezeknek az érintésére azonban az összhang összedől, a reflex kemény, darabos, lázadó és durva, közönséges és utolsó lesz. Mert nem volt a békesség gyökere a szívben. Viszont vannak emberek, akikben a darabos külső gyémánt-lelket takar, és harmóniájuk a végtelenségből táplálkozik. És jöhetnek viharok, renghet és omolhat minden, a lelkük szilárdsága és jósága össze nem dül, mert az örökkévalóságból nőtt ki és ebbe ér.

Az emberi lét tragikus mélységei és az isteni szándék és akarat alkotó, kibontó, megmagyarázó, elnyugtató, megoldó és világító magasságaiból, ötvözetéből és alázatosságából születhetik csak meg az élet nagyobb békéje és nagyobb harmóniája az egyénben és az egyén körül és csak ebben ígér és hoz nagyobb boldogságot és elnyugvást a jövő... A Krisztust-hordozó jövő! Amen.

3.

Egy-egy siker mámoros pillanatában büszkén tekintünk munkánkra, amelyhez hozzánőtt a szívünk is az egyéni fáradozások, küzdelmek, tervezgetések és

a megvalósítás dolgozó napjaiban. Legyen ez a családban megoldott probléma, legyen a hivatal próbára-
tevő ügye, legyen ez írásmű, zenemű, szobor, legyen
ez a mindennapok csendes-mártíromságú munkája,
mindegy, ha igazán művészileg sikerült elvégeznünk,
öntudatunkat kitágítja az öröm pirosan-buggyanó
csodája és lelkünkben az életkedv éneke zeng. Az
ilyen tett örök emlékünknél marad és fenntartónk az
elcsüggedések fenyegető árjában s méltán, mert hiszen
beléjegyűjtöttük és beléjeterngettük ideáink közül
talán a legszebbet, az egyetlen, a legeredetibbet.
Olyan jó ennél a kifáradások országútján néha-néha
megpihenni.

De vajjon gondolunk-e néha arra, kedves Testvé-
reim, hogy hátha különb a tettünk, hátha művészebb
a munkánk, hátha tökéletesebb egy-egy valóságba-
befogott eszménk, mint a talaj, amelyből kinőttek,
mint a törzs, mely termelte őket, mint az életünk,
amelyből kiszakadtak? Igaz, hogy ők is, ezek is hozzá-
tartoznak életünkhöz, de csak csillogó díszek rajta,
csak gazdagságunk egy-két kivételesen kiteljesedett
pillanatának kicsordulásai, színes virágai, de vég-
eredményben nem a lényeg, nem maga az életünk.
Amely végül is a leghűségesebb velünkjáró, testünk,
melyet levetni nem tudunk, jóbarátunk vagy kínzó
kísérőnk, aszerint, hogy mennyire voltunk hozzá hűek,
hogy mennyiben gondoztuk. Művészi-e maga ez a mi
életünk, törődünk-e az életművészettel, vannak-e
ez irányban elveink és ismereteink? Vagy talán csak a
mindenkori helyzet és körülmények kezében vagyunk
játéklabdák és hiába nyugtalankodnak lelkünk mé-
lyén a mélységek, mi megelégszünk azzal, hogy mint
a kisgyermek kiüljünk az élet szemétdombjára és
összekerességljük a kidobott, elhasznált, eltöredezett,
de talán még színes és csillogó üvegdarabokat, egy
eltévesztett lét üvegdarabjait, hogy feledést játsszunk
rá velük nyugtalanságainkra, feledést, amelyet talán
már a holnap valósága elsöpör; vagy értelmet próbál-
junk velük kirakosgatni tépelődéseink morajló ára-
dására, értelmet, amit talán már a következő perc

komolysága mint értelmetlen rongyot szaggat szét rólunk.

Krisztusban kedves Testvéreim! A középkorban közkézen forogtak Eckehart mester könyvei a belső élet, az igazi élet, az Istenben-feloldódott, kibékült és értelmetnyert élet művészetéről. Ismerték, szerették ezt a munkát és sok lapja lett életvalósággá. Kihangsúlyozza több helyen a vezetőgondolatot: az üressélevést, a megszabadulást a dolgoktól, önmagunk, az «én» szabaddá-tevését minden zavaró, minden ellenmondó mozzanattól. Mert csak ha egyszer felszabadul a lélek a földi hiábavalóságoktól, e maguknak nagy fontosságot vindikáló ürességektől, csak akkor tud a lélekben megszületni az Isten és általa valamennyiünkben megszületni a zseni, az élet művészetének zsenije, aki mindannyiunkban bennelappang.

Mert az Isten Úr, kedves Testvéreim, Úr, aki nem akar mirajtunk semmivel sem osztozkodni. Úr, aki egészen követel bennünket, hogy egészen adhassa azt, ami minket teljessé tesz: Önmagát egy élet művészetében. Vele szemben csak egy attitude-ünk lehet, május halhatatlan fehér virágszálának, a Boldogságos Szűz Máriának örök bölcsességben kinyílt magatartása: a szolgáló alázat engedelmes egyszerűsége a kegyelmek állandó csodája előtt. Halk kibontása énünknek a végtelen gazdagság ígéretei felé. A napraforgó virág áhítatos, állandó rácsodálkozása a zuhogó fényesség életépítő erejére. Imádkozza ki hozzá a kegyelmet a legjobb édesanya, Boldogasszony Mária. Amen.

4.

A templomépítés megkezdésekor arra a helyre, ahol majd a főoltár áll, fakesztet szoktak leszúrni, s a rákövetkező napon a püspök, vagy meghatalmazottja megáldja és leteszi a négyszögletű alapkövet. Tulajdonképpen már ekkor nevet kap a templom, s az a szent lesz a védőszentje, vagy az a hittitok lesz a címe, akinek tiszteletére van a templom felavatva.

A mi templomunk Nagyboldogasszony tiszteletére

épült. A Boldogságos Szűz tisztelete egykorú a kereszténységgel. Nagyboldogasszony ünnepe valószínűleg a legrégebbi Mária-ünnep. Mária mennybemenetelének napja: kezdetben csak Mária halálát és megdicsőülését ünnepelték e napon, később azonban bővült a tárgyköre: az Istenanya testének felvételét a mennyekbe értették alatta, amint erről már egy V. századbeli könyv szól; a VIII. században ezt a szentatyák is elfogadták és azóta ilyen értelemben ünnepelünk.

Nekünk magyaroknak, akiket olyan sok kedves szál fűz a Szűzanyához, akik benne a legjobb édesanyát, az anyaság apotheozisát tiszteljük és szeretjük, nekünk különösen kedves ez az ünnep. Már az 1092-ben megtartott szabolcsi zsinat a megüendő ünnepek között sorolja fel a «Nagyasszony» napját. A tradíció évszázadjai suhognak tehát most körülöttünk, hogy szentségük fénye és illata rászóródjék e pillanatban életünkre, felujjongjon bennünk minden öröme és elcsituljon bennünk egy pillanatra minden panasz, fájdalom és keserűség a Nagyasszony simogató kezének érintésétől.

Az Úr keze leszakította a Titkos értelmű Rózsát és rádobta a Végtelenség kék tengerére, hogy évezredekben keresztül illatozzék az emberek millióinak és zengje a harmónia, a szeretet csodálatos énekét. Hogy járjon előttünk az Örökkévalóságban a szentségnek azon az útján, amelyet még születésekor megkezdett.

Hogy a Szűzanya meghalt, az biztos. De hogy hol, mikor, milyen körülmények között, ezekről nincsen adatunk. A halál egyetemes törvény, mely szól Ádám minden ivadékának és a Szűzanyának Ádámmal való kapcsolatát nem szüntette meg a szeplőtelen fogantatás sem. Illett a Megváltó anyjához, hogy szent Fiát mindenben kövesse, kövesse tehát az élet utolsó akkordjáig. Ehhez a meggyőződéshez történeti bizonyosságot szolgáltat az Egyház liturgiai hagyománya, amely Mária halálát felteszi. A halál az emberiségen büntetés-jellegű, a szeplőtelen fogantatásból azonban következik, hogy a Szűzanyánál ez nem lehetett büntetés. Ezért tanítják a hittudósok, hogy az ő elmúlása

nem volt fájdalmas, nem volt más, mint csendes elpedés szent Fia után. Lelkét sokszor megtölthette az első éjtszakának, a születés betlehemi éjtszakájának sejtelmes zizegése, pislogó csillagaival, angyalszárnyak csattogásával; végighullámozott rajta az egyiptomi menekülés rejtelmes félelme, a názáreti élet boldogító tisztasága, a tanítás idejének útjai és izgalmai, felújultak lelkén a getszemáni éjjel vérpárás szomorúságának barázdái, rázuhant a szívére Fiának nehéz keresztfája, hogy ismét életre-locsolja azt a feltámadás hajnalának pirja. Végigbizsergett rajta sokszor a megdicsőülés messzeségekbe-lendítő dicsősége, a várakozás, az egyedülmaradás vágyódó szomorúsága. Míg el nem jött az óra, mely őt ismét Fiához segítette.

«Szűz Mária halálával lelke Isten boldog színelátására jutott, teste pedig nem indult feloszlásnak, hanem nyomban a megdicsőült testek állapotára emelkedett», mondja a dogmatika másik biztos tétele. Hogy rögtön Isten látására jutott, az következik szentségéből.

Hogy teste nem oszlott fel, bizonyítja a jelen üdvrendben a halálbüntetés jellege, amely a haláltusa keserves kínjában és a test feloszlásában nyilvánul. Ebben a feloszlásban lép szemünk elé «a bűn belső mivolta, a lázadás, bomlás és a sátán hatalma: a pusztítás, rontás, a sátán országának lényegét alkotó belső ellenmondás külső érvényesítése, a kaoszba való visszatérés». Hogy ez nem lehetett így Szűz Máriánál, az következik abból, hogy az ősevangélium értelmében részesednie kellett Fiának teljes győzelmében. Ez kiterjeszkedik a rendetlen kívánságra, a bűnre és a halálnak büntetés-jellegére. Mert hiszen Mária teste a Szentlélek kiváltságos edénye, teste és az Üdvözítő teste között a legbensőbb a kapcsolat. Ha teste feloszlást szenvedett volna, akkor győz a sátán egy jelentős ponton, amit az Isten meg nem engedhetett. A halál utálatossága a bűnből következik. Máriában nincs bűn, tehát nem lehet meg az utálatosság, a feloszlás sem nála. Szűz Mária az isteni kegyelem révén az élet, kegyelem, dicsőség anyja. Ezeknek a váro-

mányosai vagyunk mi is. Illő volt tehát, hogy a test szerinti megdicsőülésben ő részesedjék először, aki a világra szülte eme dicsőségünk szerzőjét. Amikor az Üdvözítő a földre jött, oly gyöngéden és halkán járt, hogy megkímélte anyjának szüzi épségét, felkínálkozik tehát az észnek a gondolat, hogy ugyanolyan gyöngédséggel vezette át anyját a másvilágra, teste fiziológiai épségének teljes fenntartásával.

A legnagyobb fokban valószínű jámbor nézet, amelyet vakmerőség nélkül nem lehet tagadni, hogy Szűz Mária halála után nemcsak lélek, hanem test szerint is a mennybe vététt. Mi azonban még itt vándorolunk a földi téreken. S a hétköznapi szomorúsága gondoskodik arról, hogy egész látókörünk határa belesüppedjen e föld porába. Körülöttünk minden a test evangéliumát harsogja, az evés, az ivás, az egészség, a toalett, a fényűzés, a mámor üdvösségét hirdeti az eszünknek a betű feketesége, ezt locsolja szemünkbe a plakátok szintengere, az úgynevezett «nagy élet» utáni lihegést produkálja ki körülöttünk mindenfelé az élet. De hiába próbálunk az evilági evangéliumba beleöltözni. Keserű lesz tőle szívünkben csakhamar az öröm, megreped a lelkünkön a szenvedéstől, a fájdalomtól, a megpróbáltatástól a ruhája és ez a mi szegény lelkünk sikítva kiáltja bele elégedetlenségét, bánatát, lomposágát és szennyét a világba. Vagy elborul, elbukik és forog kétségbeesésének, megrendülésének és értelem-cél nélkül zakatoló szerencsétlen életének keserű levében.

Nagyboldogasszony ünnepén, búcsúnk napján, boruljunk le, Krisztusban kedves Testvéreim, a Nagyasszony elé. Vigyük oda lelki szegénységünket, hitetlenségünket és kérjük tőle divat-hit helyett csillagbaugró hitet és ezért cserébe nyújtsuk át neki szeretetünket egy lélekben éppen most nyíló fehér jázminágon. Úgy legyen.

(Források: Schütz: Dogmatika és Mihályfi: A nyilvános istentisztelet; a történeti és dogmatikai adatok ezekből.)

Szent István királyról.

1.

Néha úgy borul rá bennünk és körülöttünk mindenre, mint forró nyári délben a föld fölé az izzó levegő, lomhán, lustán, mintha meghalt volna. Máskor meg hirtelen olyan riadt, verdeső, kereső, menekülő lesz, mint a vihar szelében keringő, megrémült, vész-sejthő madarak. Láttatok-e már őket? Csaponganak, keresgélnek a felhők alatt, majd nyílegyenes suhánással futnak meg, menekülnek el a pusztító szélvész elől. Így viselkedik az a csodálatos valami is, ami él bennünk, amivel mi élünk, ami adja a hangulatainkat, néha sír, néha fáj, néha örül, néha gyűlöl, néha irgalmaz, néha kegyetlen, néha elviselhetetlenül nehéz, néha felemelő és magávalragadó könnyűség: a lelkünk. A lelkünk, ami pompázó színekben töri meg, veszi fel, alakítja ki, gazdagítja meg körülöttünk az életet, az egész világot. Néha elzsirosodik, ellustul, elfekszik, megcsömörlik, hozzánő a földhöz és letagad mindent, azt hiszi, hogy elég önmagának és megélhet Isten nélkül, aki pedig alkotta, elküldötte és visszavárja. Máskor meg, amikor felsebzi a szenvedés, végigcsókolja az öröm piros zuhatagja, felrémul, megfeszül, sír, jajong, kapaszkodik Valaki után. Sokszor akkor lendül a legmagasabbra, ha legmélyebbre zuhant, akkor nő meg, ha elkopott, elsovadt a bűnben, mert a vád mardosó nyugtalansága, a vétek piszkos csatornája nem elég neki és felragyog fehéren, messze, titkos-sóvárgón integetve benne a szépség, az ideál.

Ha nem volna lélek, nem volna érdemes élni. Ha nem volna lélek, nem volna jövőnk, nem volna múltunk, nem volna az életünkben szín, nem volna a világban változatosság, minden egyforma, unalmas semmiségben olvadna össze és mi csak a pillanat gondolatatlanságában ténferegneünk a sorsunk útjain. Csak azért érdemes élni, mert van lélek. De mert csak ezért érdemes igazán élnünk, úgy is kell élnünk,

hogy ez a lélek éljen mibennünk, ez melegítsen minden szavunkban, ez igazítson minden gondolatunkban, ez világítson minden cselekedetünkben. Ennek a léleknek kell élnünk.

Igen ám, de hogyan? Hiszen tele vagyunk anyaggal, testtel, vérrel, hússal, ezeknek a lázadásaival, viharaival, ezek tépik szét a napjainkat és bizony, sokszor akármerre próbálnánk is megfutni tőlük, kibújni egy kicsit belőlük, nem tudunk, nem tudjuk a nagy lemondások, a nagy elfeledkezések, a nagy elcsüggedések, a zsíros önmagunkbafulladások között a lélek aranyból szőtt hímes palástját ráborítani didergő és kereső énünkre. Mit tegyünk a mindennapok aprócseprő, elfogyasztó és elemésztő munkájában, a hétköznapi vásári, zűrzavaros lármájában hogyan szolgáljunk a léleknek?

Erre valók az ünnepek, különösen az ilyen ünnep, mint a mai, hogy elvonuljunk egy kicsit önmagunkba, megteremtsük magunk körül a csendet és a magányt és ebben az elvonultságban, ebben a csendben és magányban hallgassuk a békességet, ami benneél, hallgassuk az Isten szavát, ami megszólal a szívünkben. Békességben, csendességben lakozik az Isten szava, itt nyúl ki felénk, itt érint meg az Isten Lelke. Itt gazdagszik meg az életünk és telik meg értelemmel számunkra sok értelmetlenség.

Hiszen ebben a csendben, ebben a magányban, ebben a békességben példaképek is ragyognak fel előttünk: éppen ma is, Szent István királyunk példája. Hiába akarunk mi máshol példaképet keresni, hiába próbáljuk meg mi a vagyonban, a pénzben, a tekintélyben, az észben, a hatalomban, az erőben és annyi sok másban kitűnő embereket megtenni annak, bámulni és csodálni, tisztelni és követni, akármilyen nagynak is tűnik föl valaki messziről, ez a nagyság összezsugorodik és annál inkább összezsugorodik, minél közelebb megyünk hozzá — erre tanít az élet-tapasztalat, erre oktat az igazi életismeret —, ha nem volt az illető erkölcsi nagyság. Erkölcsi nagyság is. Nem is méltó az emberhez, hogy más előtt

meghajoljon, mint az erkölcs előtt, az előtt, aki ennek az erkölcsnek a hőse. Mert ehhez a hősiességhez kell a legnagyobb erő és ez a hősiesség az, amiben sohasem csalatkozhatunk. Az ilyen hősök pedig a lélek hősei. Bennük nyílt ki igazi és örök szépségben a lélek, a Teremtő Isten szándékai szerint, hogy az ő nagy lelkükön századok és évezredek embermilliói meggyujthassák szívüknek pislogó, kicsinyke lángját.

Nem azért fordulunk mi a múltba, mert erőtlenekek vagyunk a jövőhöz és a jelenhez nincsen hatalmunk. Nem azért feledjük mi el az ilyen ünnepeken ennek a multnak minden gyengeségét, fogyatkozását, bűnét és szennyt, mert nincsen elég ismeretünk. Nem. Mi azért állítjuk magunk elé egy-egy szent alakjában időnként a szépet és a jót, hogy legyen mihez felnőnünk, legyen mihez kiteljesednünk, legyen minél nemesednünk és erősödnünk, legyen miből gazdagodnunk, hogy még szebb, még erősebb, még hatalmasabb lehessen a jövőnk és mi nagyobbak, mint a szegényes, vérző és kifosztott jelenünk.

Ideáll elénk Szent István király és azt mondja: Neked az élet királyává kell lenned. Neked a minden nap hősévé kell lenned. Neked minden nap több emberré kell lenned. De hogyan lehetsz több emberré? Az apróságokon, a kicsiny tetteken át. Ha bosszúra szorul az öklöd, simítsd ki és áldást simogass vele; ha harag mérge lángol a tekintetemben, szórd ki azt és nemesítsd megértéssé és szeretetté; ha gyűlölet festi meg a szívedet, menekülj el tőle és töltekezz jóakarattal és jósággal; ha más jószágának terhe égeti a lelkedet, menj, add vissza, tedd jóvá és legyél erős; ha a vér és vágy hamuvá-hamvasztotta a tisztaságot benned, építsd fel újra és szenteld meg testedben az Isten templomát; ha a gőg országol benned, tedd valósággá a szelídség hatalmát életedben; ha árvát látsz, ha szenvedőt, ha nyomorgót és üldözöttet, ne nézd, hogy más nem ad, aki talán jobban tehetné, mint te, ne zárkózz be az önzés kalitkájába, hanem tágyítsd ki a lelkedet és tedd, amit az mond, mert a

Krisztusnak teszed és rajta, benne, vele együtt önmagad boldogságának teszed. Ilyenek az élet igéi és halál minden, ami másképen tanít!

Megfigyeltétek-e már, hogy tikkasztó melegben, égő napsütésben, akkor, amikor már hónapok óta nem esett az eső, vastag porréteg alatt is élnek és színükkal, szépségükkel a járókelőkbe is szépséget varázsolnak, enyhülést és vigasztalást lopnak az utak mentén nyíló kék-virágok? Beléjük menekült a szépség és lettek zengő dal, vigasztaló öröm és nyíló reménység az életutak mentén. Így lehet az emberi lélek is az örökkévalóság dala, az élet teljességének öröme és mindenkinék reménysége, ha az Istenben él. Amen.¹

2.

Krisztusban Kedves Testvéreim! A mai napon² a szívek harangoznak. Hallga. Hallgassuk e harangok zúgásában a hit harangjának komoly megkondulását, hallgassuk a remény-harang édeshangú csengésébongását, feszítsük ki lelkünk antennáját, mint a modern idők rádiós-emberei, hogy magunkbaszívassuk, magunkbalophassuk a szeretetnek csodálatos érzését és színeit, a szeretetét, amellyel most tele van hintve körülöttünk a levegő. Igen, mi most szereteten, szeretetben állunk, szeretetben járunk: a saját szívünk kisugárzásában és abban a nagy-nagy szeretet-tengerben, amely a mai napon végighömpölyög, végigzúg ezen a magyar földön, megöntözi a rögöket, amelyekhez a magyar verejték, a magyar könny sava, a magyar vér ereje, a magyar bánat mélabús szomorúsága, legnemesebb, legmelegebb és legkedvesebb emlékeink ránkmosolygása remeg, terem és pihen, megringatja bölcsőinket, megtisztítja házainkat, megtölti reménnyel temetőinket és felkap mindegyikünket, hogy elsodorjon az örökkévalóság felé. Mert mi ma mindannyian, Krisztusban kedves Testvéreim, a ke-

¹ 1935 augusztus 20-án, az ujszászi templomban.

² Az ujszászi templomban 1930 augusztus 20-án.

reszténység, a katholicizmus, a világegyház diadalmas erőinek zúgásában állunk. Táruljanak itt fel a bensők, hogy a Szentlélek kegyelme életre-locsolhassa alélni-indult szívünket, a hitben megtermékenyíthesse elbénult lelkünket.

A Szent Imre-év e legkiemelkedőbb, legünnepélyesebb óráiban torpanjanak meg lábaink, állítsuk meg egy pillanatra az idő rohanását, vessük tekintetünket a multba és vegyük számolóra hagyományainkat, értékeinket, kincseinket, mert csak az a nemzet az erős, amelyik nem tud felejtetni, amelyik egyik lábával a mult dicsőségének és hatalmának, szenvedéseinek, örömeinek nagyságos piederstálján áll és így lendíti a másikat, minden idők sürgető szavát meghallgatvaé s megértve, a jövőndő titkainak fátyola felé.

Lelkemben itt dübörögnek az idő darabjai, itt forognak, keringenek a történelem századai. A történés kékesfényű világánál események szövevényes kavargását szemlélem. Érzem, hogy egy méltóságos Nagyhatalom rohan velünk az éveken keresztül, útunk egyszer vértenger, gyilkolás, bánat, anyák sikoltása, felgyújtott falvak rótfényű lángolása között kanyarog, majd ismét tisztásra ér, a völgyben csendesen pihen a falu élete, a boldogság, az öröm, a megelégedés, a béke virágai nyílnak, minden csupa mosolygás és derű, ránkborul a szépség kupolája. Érzem, hogy kemény az a Kéz, mely belénkmarkol, de igazságos. És itt hiába minden emberi agyarkodás: Őbenne születünk, tudtával élünk, engedélyével, akaratával halunk el: Ő a Gondviselés.

Megszédülök e látomás zsibongásától, emelem szemeimet mindig feljebb és feljebb, lassankint eltűnik minden, csak itt-ott világítanak nagy ragyogással fények. És hiába emelem szemeimet mindig magasabbra, ezek elkísérnek, örök útítársaim lesznek. Értékük — tudom már — örökkévaló, az örökkévalóságba érnek. Mert ők a Hit, ők a Remény, ők a Szeretet, ők a Szentség. Egyiknek a fényénél látom a Duna-Tisza táján ringani a nemzet bölcsőjét. Rin-

gatója egy szent, a politikai okosság, a bölcsesség, a tapasztalás, az erény, az erő, a tudás, az odaadó hit és szentség inkarnációja, akinek szívében még ott zsonganak a turáni puszták végtelenbe-feszülő távlatai, de lelkének kincseit már eljegyezte az égnek, nemzetét biztos meggyőződéssel indítja el a kereszténység sáncaiban az ezredévek felé. Körülötte még forrnak az indulatok, háborog a pogány lélek, de mint a viharzó tengeren az olaj, megjelenik a kereszténység, hogy ezt az értékes népet a pusztulástól megóvjá és életét elmélyítve, az Igazságba és a Végtelenségbe beleágyazza, kiteljesítse.

Mellette ott van a szent ifjú, Imre, az ideálok fehérlelkű, nagyerejű hőse, a szikrázó tisztaság égi vándora a föld porában. — Egy másik fénynél élénk villog a csaták, a küzdelmek, a nagy lehetőségek férfja, a magyar nagyság fanatikus kiküzdője: László. — Ismét másiknál ott áll a mindennapok hőselkű aszszonya, a jóság melegszívű anygala: Erzsébet. — Haladok tovább s egyszerűen liliomillatot érzek. Tudom, hogy itt van ő a közelben, ő, a királyleány, az első magyar századok legszebb virága, az Árpádok fájának egyik legszínesebb, legtündöklőbb, legpompázóbb ígérete és gyümölcse: Margit. Hányszor borítja ő ránk érdemeinek és imádságainak palástját, hogy ezekbe burkolva vigyen el bennünket az irgalmassággal megenyhített isteni igazságosság elé. — Ők a nagy fároszok a magyar éjtszakában, hangjuk, szavuk, példájuk, életük kedves nekünk, mert hiszen az a vér locsolta testüket, az a hit lobogott lelkükben, amely a mi lelkünkben is pislog, az a szeretet muzsikált a szívükben, amely a mi szívünket is eltölti.

Krisztusban Kedves Testvéreim! Hiába próbáljuk mi a szenteket az emberi pökhendiség és nagyképűség görbe-tükrén felértékelni. Nagyon kevés ez ide. Így csak a diadalmas valóságba lefogott eszmény torzképét kapjuk. Több kell ide. Ide kell alázatos leomlás az oltár előtt, amelyen szuverén Urunk, mert Teremtőnk, a Végtelen Isten trónol. Ide kell egy nagy magunkbaroskadás, egy nagy magunkbaomlás, amely-

nek a viharában rádöbbenünk, hogy mi nagyon gyarló, nagyon gyenge, nagyon törékeny és nagyon kicsiny emberek vagyunk. Életünk örökös tornászás az ideálok felé. Itt a lehetőségek nagyon nagyok. De végeredményben mindig torzók maradunk. Ha azonban megvan bennünk a hit az Istenben, a jó, a szép, az erkölcsös élet akarása, akkor nagygyá és Isten előtt kedvessé tesz éppen ez az állandó és komoly törekvés, az erkölcsi világrend szíve és veleje: a győzelmes akarat. A szentek a hősök, a fény lovagjai, az akarat zsenije, amíg őket követjük, nem járunk sötétségben.

Krisztusban Kedves Testvéreim! Azt szokta mondani egyik kiváló szónokunk, hogy mi magyarok kálváriajáró nép vagyunk. A mi szívünkhöz közelebb áll már a fájdalom, mint az öröm. És valahogy megszokhattuk, hogy mindenfelől a nagy szenvedések, a nagy panaszkodások szava bűg felénk. S mi lassan már nem vesszük észre, hogy ez elernyedő élet, hogy ez sokban elcsitító öncsalás és kényelem, hogy a mindennapi élet fényből és árnyból, derűből és borúból szövődik, hogy minden szép és nagy a szenvedésből születik s nekünk inkább az öröm harsonáit kell megragadnunk és megfújnunk még akkor is, ha talán szívünket vájja a baj, mert nekünk most öröm kell, kedv kell, lelkesedés kell az országépítő nagy munkára és az az öröm, amit másban fakasztunk meg, százszorosan hull vissza a mi lelkünkre. Hozzád menekszünk, Isten, szentjeid nyomdokában, mert az örök élet, az életés élet igéi Nálad vannak.

Azt olvassuk Szent Imre legendájában, hogy egyszer atyjával Pannonhalmára ment. A szerzetesek kivonultak eléjük üdvözlésükre. Imre herceg csókkal köszöntötte őket. Egyiknek egy csókot adott, másinak kettőt és így tovább, aszerint, hogy milyen érdemesek voltak a szentségben, a tisztaságban. Egyiküket, a legszentebbet, a legtisztábbat, Szent Mórt, a későbbi pécsi püspököt, hét csókkal köszöntötte. — Mi nem vagyunk ilyen tiszták, mi nem vagyunk ilyenek a szentségben, de hogy ezen az úton haladhasunk, mi is kérjük a szenttől a hit csókját, a remény

csókját, a szeretet csókját, kérjük lelkünkre a munkaszeretetet, az áldozatkészség, a lemondani-tudás, a nagylelkűség, az öröm csókját.

Krisztusban Kedves Testvéreim! Olvastam valahol egy királyfiról. Hatalmas birodalom uralkodója volt az atyja, a népe boldog volt, és megelégedett. A királyfi lelkét szépséges gondolatok, érzések, vágyak, akarások lakták, de egy nagy baja volt, ez a sok szépség gyarló testben élt, a királyfi ugyanis nyomoréknak született. Pedig ő szeretett volna széptestű, daliás erejű ember lenni, szerette volna, ha azt a szépséget a teste is hirdette volna, ami a szívét betöltötte. Mit tett ez a királyfi? Hivatott egy kiváló szobrászt és megmintáztatta vele azt a férfiideált, ami a lelkében megvolt s amilyennek ő önmagát szerette volna. Az elkészült pompás szobrot azután felállíttatta a kertje legszebb részén és tudjátok-e mit csinált? Kiült eléje mindennap és nézte, hosszasan, ráfelejtkezve, sokáig nézte. Így tartott ez jóideig. Mindennap nézte-nézte, ha nem volt is mellette, állandóan rágondolt, vele aludt, vele ébredt. És csudák csudája, mi történt? Egy-két esztendő elmúltával egyszercsak kezdett a királyfi átalakulni testben és hasonlóvá lenni a szoborhoz. Gerince kivasalódott, alakja megnyúlt, izmai megfeszültek, szemeibe beköltözött a mélységek fénye és ragyogása, lelkében daloltak az erők. Az ideálból valóság lett, ő volt a legszebb férfiszépség. Miért? Mert akarta. Mert merészelte. Mert tudott ideált-nézni. Ez egy szimbolum, Krisztusban Kedves Testvéreim. De meghirdeti nekünk a nagy tényt, a nagy igazságot, hogy tanuljunk meg nézni, tanuljunk meg kitágult lélekkel ráfeledkezni örök ideáljainkra, tanuljunk meg röpülni a magasságok felé, legyen erőnk lelkünket kiszakítani a bűn penészes világából, szívünket kigurítani a kegyelem tűzesője alá, hogy merjünk nekifogni magunkban a legnagyobb munkának, a boldogság megépítésének. Amen.

Mindenszentek napján.

Mindannyian a gondolat és az érzés rajongói vagyunk. Lázás keresői, küzdő szenvedői, tervezgető álmódói, lelkes megszállottjai. De a gondolat csalfa, az érzés máról-holnapra változó. Elkopnak, eltöredeznek, elfogynak, átalakulnak ezek, anélkül, hogy észrevennők. És amikor egy-egy gondolat, egy-egy érzés, amire talán egész életünket tettük fel, kacagva hagy el minket, a csalódottság keserűsége ömlik el bennünk és körülöttünk mindenben. De még ez jó. És egy bizonyos távlatból rá visszatekintve, egyenesen gazdagító. Mert a csalódások völgyeibe és az elhagyatottságok szakadékaiba belehullva edződik lelkünk teljes-életűvé és nő ki naggyá, titokzatossá és vonzóvá az egyéniség. Ilyenek alatt érik meg a jellem és lesz magához-húzóvá az élet, lesz érdekessé mások előtt a sokat-megélt, a sokat-szenvedett ember.

Nem a nagy és nem a hirtelen-tragédiák a legtragikusabbak és legfélelmetesebbek, ha talán legmegdöbbentőbbek és legélesebben-felharsanóak, felvillódzóak is. Nem ezek. Hanem a csendes tragédiák, az észre-nem-vett elfogyások és elesések hosszú, hosszú láncolata. Azok az emberek, akikben elkopott már a gondolat, elfogyott az érzés, kihullott minden tartalom és csak a formák zörgő vázát vonszolják egyik napról a másikra, vonszolják, anélkül, hogy tudnák, hogy ismernék az állapotukat. Akik a megszokások sorvasztó és egyhangú hatalma alatt lettek minden felett könnyen ítélkező lelkek, lettek saját maguk bálványozói, dicsérői és imádói, lettek mindennek elvetői, és mindentől borzadó életek, ami nem olyan, mint ők, síma, lapos, mindennapi és közönséges. Ezek a nyárspolgár lelkek.

Előttük már hiába csattog meg a törekvés szárnyalása, hiába lendül fel a lelkesedés tüzes akarása, hiába suhog végig a hétköznapiakon az eszme fehér valósága, hiába ujjong el a mindenségbe a pillanat kigyúlt lelkesülése, csak megbotránkozó és elítélő, megborzadó és elintéző szemlélet és akarat lomha, illetőleg

ilyen esetekben önzően kíméletlen megmozdulása lesz rájuk a felelet. Mennyi keserűség, mennyi kibillent sors, mennyi félreismerés az ilyen kíméletlen kinyúlások és beleavatkozások eredménye. És éppen fiatal életeknél, talán egy egész életre.

Mennyivel többet ér ennél a nyugtalan törekvés és égő akarás, az ideálkergető bolyongás, még akkor is, ha talán lehull, lezuhan, ha sokszor sárbaomlik és önmaga gyengeségén és elégtelenségén elvérzik is. De tud mindig újrakezdeni, tud magábaroszkodni és újra felemelkedni, ismeri a magasságok hívó szavát és ismeri a gondolat és érzés Istenből kiszakadt és kiteljesítő csodáját. Az ilyenek tapasztalják csak meg a mai evangélium mélységes szavát: «Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot, mert ők megelégtetnek». Ezt a soha-el-nem-fogyó megelégtetést adja meg nekünk az Úr Jézus. Amen.

Árpádházi Szent Erzsébetről.

Szent Oláfnak, a norvégek térítő nagy királyának legendájában olvassuk, hogy egy karácsony este elment a király megnézni, hogy népe boldog-e, ki szenved hiányt? Egyik helyen látta a kis viskó ablakán keresztül, amint egy szegény asszony sírva szabdalt el egy falatka szalonnát hét apró gyermekének. Bement közéjük a szent, az Isten embere, kitárta kezeit a szalonna fölött és felkönyörgött az Istenhez. Esdekülésére egyszercsak egy egész leölt hizott disznó terült el a szalonna helyén az asztalon. A szegény asszony örömeiben felzokogott, majd ismét keserves sírásra fakadt, mert hát nincsen se fazékja, se edénye, miben készítse el ezt a nyert kincset porontyainak? Mit kezdjen vele? (Sigrid Undset: Koszorú, 75. l.).

Kedves Testvéreim! Az emberi nyomorúság nagy revelációja ez az igénytelen kis történet. Mindannyiunk tragikus sorsa, mert emberi sorsa üthet szíven belőle mindannyiunkat. Nagy kilátás ez a szomorúságok nyugtalan völgyére, melyben valamennyien vándor-

lunk. Tele van a szívünk vágyakkal, álmokkal a boldogságról, jövőtformáló tervekkel, embertölelő akarássokkal, kitáruló nagy ölelésekkel a szépség felé, könnyes meghatódottsággal a jóság után, szomjas várakozásokkal az igazságra és ezeket a vágyakat, ezeket az álmokat, ezeket a szent kikezdéseket, elindulásokat és féligfelzsendült életeket véres darabokra tördeli a mindennapi valóság. Kacagva dobálja előttünk, mint színes rongyokat, hogy kínbatorzult lelkünk mégjobban vérezzen utánuk. Csak egy-két foszlány marad meg belőlük nekünk s ezeket babusgatjuk nagy odaadással, mert hiszen érezzük, hogy bennünk legszebb-magunkat becézgetjük. Örök emberi, fájoan emberi sorsunk az itt a földön, hogy a vágyaink mindig sírnak. S alig csitítjuk el az egyiket, még rajta remeg az öröm mosolya a lelkünkön, amikor már a másik jajsza felbuggyan a mélységekből és az örömet letörli a szívünkről, pírját a kisírt szemek, a kínos verejték pirosságává alakítja át. És itt nincs megállás, nincs elnyugvás, Kedves Testvéreim, a tegnapi baja folytatódik a mában, a ma szenvedése éget a holnapokban.

Néha-néha azonban elküld az Úr ide közénk angyalokat. Elküld angyali lelkeket, akik akár a valóságos érintkezés édes perceiben borítják rá hófehér lelküket az életünkre takarónak s alatta olyan nyugodt, olyan harmonikusan jóvá simul el bennünk minden, akár az emlék évszázadokat megtöltő eleven-erejével ragyognak rá szívünkre és e szív átveszi ideig-óráig e ragyogásnak fényét. S ilyenkor olyan elpihenő, ilyenkor olyan boldog az életritmusunk lüktetése. Így küldötte el Erzsébetet is az Úr néhány száz esztendővel ezelőtt, aki ma is él köztünk, ma is él nekünk. Él tisztaságunkban és jóságunkban, él irgalmas könyörületünknek minden cselekvésében, él akkor, amikor magunknak könnyűek s másoknak is elviselhetőek, sőt segítők vagyunk. Él azokban a pillanatokban, amikor ki tudunk szöki egy-egy kicsit tragikus-voltunk kalitkájából és csattogva repül a lelkünk az Istenben feloldódott békessége szárnyain.

Krisztusban Kedves Testvéreim! E szent asszony, szent magyar asszony életéből most csak egy apróságot említék fel: amikor már elhagyottan, üldözötten, magánosan ment, hogy Ő, egy ország fejedelemszszonya, hajlékot és betevő falatot keressen, történetesen egy sáros, szeles, hideg napon a keskeny ösvényen, amelyen ketten egymás mellett nem fértek el, összetalálkozott egyikével azoknak az öregasszonyoknak, akiken a legtöbbet segített, s ez az öregasszony ezt a fiatal, szenvedő életet hálából a sok jótéteményért letaszította az ösvényről, belelökte a sárba. Aki emberi hálára épít és ezért épít, Krisztusban kedves Testvéreim, az ilyen erősségre épít; aki azonban épít a másik hálára, az Isten hálájára, mint ez a szent asszony egy egész életet, az az örökkévalóságra épít és ennek az építésnek nemesítő fáradozásában, egy nagy kitárulás boldog magábaborulásában találja meg az életét és többé azt el nem veszti. Amen.

Missziókról.

Mint egy hatalmas fát a gyökerek és hajszálgyöke-
rek százai, meg ezrei kötik bele a földbe, úgy fognak
le és tapasztanak bele bennünket is az érdekek, a le-
kötöttségek százai, meg ezrei a színes élet lüktető
talajába. Egyik kötelezettségünk szálait alig bogozzuk
ki és alig gombolyítjuk fel, máris itt a másik. Alig
fizetjük ki az egyik számlánkat, már jön a másik, alig
törlesztjük le egy fizetési részletünket, már ott áll
mögötte a másik, alig intézzük el egy levelezésünket,
már kezdeni kell egy másikat, alig halasztunk el, vagy
rendezünk egy peres ügyet, már talán fenyeget a
másik, alig van időnk szeretni, már kiüt és elsodor a
szeretteinktől valami, alig békülünk ki, alig hozzuk
rendbe egy-egy csendes pillanat elmélyítő békéjét meg-
lopva lelkünket, szívünket, már valami ismét felka-
varja azt. És így tovább, itt mehetnénk folytonosan.
Ugrálva, villódzva, mindig születve és mindig haldol-
kolva indulnak el tőlünk lélekszálak és életszálak,

amelyek szabadságvesztően megkötöznek. Nincs megállás, nincs menekvés belőlük és tőlük. De míg a fa életet szív, levelet sző és virágokat hímez a föld sarából, mely mint anya tartja meleg keblén és megajándékozza a mindennel-dacolni-tudó keménységgel, az orkánok erejét is kacagni tudó és szelidítő erejével, addig a mi lekötöttségeinkben, a mi elintézetlenségünkben mindez a sok életgyökér, mindez a sok lélekgyökér csak önünket fogyasztja, csak bensőnk harmóniáját tépi és szaggatja, csak lelkünk lángját öntözgeti, csak szívünk kiáradását pocskolja, csak mint a kellemetlenségeknek, mérgeledéseknek, az idegeskedéseknek, a rosszakaratoknak felénk szállító táviródrótja tölti meg, sodorja el és fojtja bele életünket az elcsüggedésbe, az elkedvetlenedésbe, a kétségbeesésbe. Néha-néha megpróbáljuk heroikus összeszedettséggel kitépni magunkat belső tépéssel e talajból, de ha szakadnak is szálak, ha meglazul is a merevségük, megszakadhatunk, belepusztulhatunk, de tőlük így teljesen meg nem szabadulhatunk. Ezért hull ki sok ember látóhatárából a nagy cél, a nagy életértelem!

Hát nincs itt segítség, kedves Testvéreim? Hát ez a folytonos elfogyás és eltöporodás az elhivatottságunk ezen a földön?... Nem! Kedves Testvéreim! Azért pattannak ki az idők és emberek lelkéből a nagy gondolatok, azért cikáznak át, mint villám az embermilliók életén, azért hullanak rá szívekre, mint csendes, áztató, életetmozgató tavaszi eső, hogy megkavarják, felrázzák, megrendítsék a világ halott vizeit, azért küzdenek és csatáznak fogyhatatlanul, hogy hozzájuk idomuljon a föld, az élet arca és az egyén megbújva melléjük, szívével és lelkével hozzájuk tapadva, újjászülessék, testvérré tudja ölelni egymást és egy-egy új teremtes csattogó lázában megújuljon a föld színe. Elgurít az isteni Gondviselés időnként ilyen gondolatokat, hogy mint elektromos áram körülpolyálják a világmindenségben bolyongó, alig-alig pislogó kis csillagot, a Terra-t, a földet. Ezek közül a gondolatok közül, kedves Testvéreim, most csak egyet emelek ki, mely nagy, szent, lenyűgöző s máris meg-

hódította a nyugateurópai népeket. Itt jár már nálunk is, édes titkaival teleszórja a levegőt, nyugtalansága itt vibrál közöttünk, óhajtva sejtjük, ha talán még nem csapódott is öntudatunkba a maga világosságával és tisztaságával. Ez a gondolat a missziós-gondolat. Életet kitágító, bele értelmet és célt-teremtő, önmagából nagy kiemelkedése és meleg kinyúlása ez az embernek s nekünk immár európaiságunk kérdése is.

Különösen a világháború óta indult el diadalmas útjára. XV. Benedek pápa, a nagy missziópápa, nyolcéves pápasága alatt több mint háromszázhatvan missziós-szeminárium alakult a földkerekségen, amelyek ma évenként több mint kétezer bennszülött papot adnak a nagy célra. Tudjuk ugyanis, hogy ahol a vér és a test azonossága szól a lélek szavai mellett, ott sokkal nagyobb az eredmény. A tapasztalás szerint nyolcszor olyan eredményes egy «színes» hittérítő munkája, mint ugyanazon körülmények és idő mellett a fehéré. Ezért állott az eszme mellé a nagy XI. Pius is. Évente már nem százvezrek, de milliók térnek meg az igaz hit világosságába. A harmincnégyezer fehér misszionárius mellett, akik közül mintegy húsz-ezer a pap, nem kevesebb, mint tizenhét-ezer a bennszülött misszionáriusok száma s ez a szám a jelek szerint 1950-ig megtízszereződik. A missziósterületeken mintegy harmincezer misszionáriusoktól alapított és vezetett iskola működik, körülbelül kétmillió tanulóval. Négy-száz papi szeminárium tizen-nolcezer bennszülött szeminaristával, hatszáz kórházat vezetnek, száz leprás-házat, ezer-hatszáz árvaházat, három-százötven otthont aggoknak és betegeknek, tizen-nolc-millió embert gyógyítanak, támogatnak és látnak el évente gyógyszerekkel.

Kedves Testvéreim! Ez a munka csak megértéssel, anyagi támogatással és sok-sok imádsággal lehetséges. Tudjunk mi is világdimenziókban gondolkodni. Gondoljunk a gazdagságukat tékozlóan szóró élet- és lélekáldozatokra, amelyeket a szeretet boldogító túlcsoordulása hoz pogány lelkekért. Embermilliókért lobbannak el ezek az áldozatok, hogy tüzük áthaso-

gassa az eget és fényüknél rátaláljanak az egy igaz Istenre várakozó vágyakozások. Buggyanjon fel éret-tük néha-néha a mi szívünkben is egy-egy Üdvözlégy Mária, mert hiszen ettől rányílik a mi életünkre is az apostolság boldogsága. Amen.

Primiciára.¹

A lélek olyan, mint a pusztai kút. Ez sokszor üres. Ha a természet titkos és kevésbé titkos erői elkezdenek működni a mélységben, egyszercsak színültig megtelik vízzel. Máskor ismét alig láthatunk valamit is benne. A lélek is ilyen.

Testvérek! Hiszem, hogy a jelen percek is olyanok, amikor a minden lelki és szellemi vágyak, érzések, lendülések, minden bölcseségek forrása, a Szentlélek Őristen megtelítette valamennyiünk szívét, erejének több-kevesebb illatával.

Ha nézem, Testvér, a lelkedet, a legkülönbözőbb képek együttesét látom most benne. De milyen ezeknek az eredőjük, a nagy szilhuettjük? Látok egy darab életet, egy darab szeretetet kíválni a család bensőséges egységéből, szépséges életéből, nagy szeretetéből, látok egy diákot vándorútra kelni, homlokán a nyugtalan keresés csillaga ragyog, szívében a legnagyobb szeretet utáni vágy lobog, szellemében a legszebb igazságok, a legtöbb boldogságok nosztalgiája zúg. Megy, megy, félig öntudatlanul, hogy majdan a zirci csendességben súgjon valamit neki az Úr, hogy majd a magány és elvonulás beszédjében lelkébe lobbantsa az örök világosságok fényét.

És ez a diák hisz. Megpróbálta és később is megpróbálja a földi szeretet ízével tölteni meg lelkét, de ennek a birtokában valahogyan mégis üresnek érezte bensejét. Meglebbentek előtte talán itt-ott a karrier és a siker függőyei is, de mögöttük csak halvány

¹ Rendtársam, Friskics-Falubíró Győző primiciáján, Szentgotthárdon, 1931 július 12-én.

értékek zizegését hallotta. Míg végül rábízta emlékeivel együtt gyarló-önmagát arra az erőre, mely sodorta őt a végtelenség felé és, hogy egy költőnk szavaival éljek, a «szűz ormok vándora lett».

Ez a diák tért meg most, Krisztusban kedves Testvéreim, haza. Hogy szeretetben és hálában, bajban és nehézségben, örömben és boldogságban, hitben, reményben, mindenben együttérezzen mindenkor azokkal, akiknek test a testéből, vér a véréből, együttérezzen jósaős szüleivel, kedves Testvéreivel. S fiukban megérkezett a pap. Hogy jelenlétével mintegy meghirdesse az igazságot: az élet legfontosabb állomásainál legyen ott, ember, melletted a pap, legyen ott számodra az örök, objektív értékek birodalmának kulcsával, legyen ott saját magad boldogságára.

Mindannyiunkban van valami, Krisztusban kedves Testvéreim, Péter apostol naturalizmusából, Tamás skepticizmusából, de van János szeretetéből, Pál apostoli tüzeiből is. Egy csomó adottságból meggyúrva és belepréselve a körülmények korlátaiba, járjuk e földi téreket és hordozzuk a keresztünket. Az egyik a kor keresztjét, a másik a társadalom keresztjét, a család, az öröm, a szűzesség, a fájdalom, a bűn keresztjét, önmagunk keresztjét, mely sokszor a legnehezebb, egyszóval: hordjuk mindnyájan az élet keresztjét. És minél inkább suhannak felettünk az évek, annál jobban szaporodnak a fakeresztek is körülöttünk. Egyiknek-másiknak az ácsolásánál mintha a mi szívünkiből faragná a balta a forgácsokat. Ránkzuhan sokszor a kín fekete országa, hogy siket némaságba tompítva forogjon, keringjen, zakatoljon körülöttünk és mibennünk az egész világ. És mikor már-már azt hisszük, hogy nincs menekvés: e sok apró keresztben túl kiragyog előttünk az égen egy nagy kereszt, az Istenfia keresztje, a győztes-fájdalom keresztje. És megindul felénk róla a szeretet: S ez a szeretet világít, ez a szeretet segít. Glóriát fon mindannyiunknak, elfáradtaknak feje köré és mi fényességénél kezdünk látni. Ki tudunk mostmár lépni önmagunkból, ráismerünk egymásra, hogy testvérek

vagyunk és egymás kezét megfogva, könnyebben és megnyugodva masírozunk az örökkévalóság felé. Visz minket ez a szeretet, egybeolvaszt bennünket a melegsége.

Krisztusban kedves Testvérem! Itt, az Úr oltárán, ahová az ég lehajlik és ölelkezik a földdel, folytatva a szentáldozat bemutatását, kérd a Mindenhatótól ezt az erőt, ezt a szeretetet, hogy általa a saját lelkében, jószágos szüleid lelkében, kedves testvéreid lelkében, Szentgotthárd lelkében, mindannyiunk életében megfakadhassanak az öröm, a jókedv, a boldogság pompázó, kacagó, tüzes virágai!

Úgy legyen! Amen.

Esküvői beszédek.

1

Édes jó Terikém, Kedves Edém!¹

Mint nehéz viharban csattogva repülő hófehér sirály, bolyong a földön az emberi lélek, hogy magánosságára célt, értelmet, kielégülést keressen. Felsírnak benne a vágyak titkos tárnái s e tárnák bűgására sokáig hiába várja a visszhangot. De jó a Teremtő Isten. Kibontja egy másik lélekben is a legédesebb érzések halványkék szalagját és titkos érintésével csokorba köti össze a két lelket, a két illatos virágszált. Megteremti általuk és bennük azt a legnagyobb közösséget, azt a legnagyobb egységet, azt a legszentebb kötést, azt a legboldogítóbb békességet, mely az örökkévalóságig elér . . .

Szent Pál szavaival (Efezusiakhoz írt levél 5. fej.) maga a Szentlélek Úristen hasonlítja a ti kötésteket, édes jó Terikém, kedves Edém, ahhoz a csodálatos viszonyhoz, amely Krisztus Urunk és Egyháza között állandó, éltető valóság. «Úgy éljetelek, mint a világosság gyermekei: a világosság gyümölcsei pedig csupa

¹ Húgom, Horváth Terike és Bakó Ede esküvőjén az ujszászi templomban.

jóság, az igazságosság és az igazság.» «Ti férjek szeressétek feleségeteket, amikép Krisztus is szerette az egyházat és önmagát adta érte avégett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet igéjével s dicsővé tegye magának az Egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen.» «Szintúgy a férfiak is úgy szeressék feleségüket, mint önnön testüket. Aki szereti a feleségét, önmagát szereti.» E világító szavakat szórja szemünk elé az apostol, fogadjuk be őket szívünk sötétségébe mindenkor.

De még tovább is folytatja ő: «Ezért az ember elhagyja atyját és anyját és ragaszkodik a feleségéhez és ketten lesznek egy test». — Úgy érzem, szent meggyőződés az, Krisztusban kedves Testvéreim, itt valamennyien, hogy ezek az igék mindannyiunkra rátkmutatnak. S csak annyit mondok innét, e legszentebb helyről felétek, hogy saját lelkét szaggatja szét, saját boldogságát fogyasztja el, vérzi meg és öli meg az, aki egy-egy újonnan indult életpár, egy-egy újonnan indult család szent harmóniájának fehér fátyolát gondolataival, szavaival, cselekedeteivel — durva kezekkel érinteni merészkedik . . .

Édes jó Terikém, Kedves Edém, most, hogy békeségtek, szeretetetek, boldogságtok, otthontok kis hájója elindult a jövő ezüstitengerén, én azt kívánom, hogy legyen vize mindenkor a reménység borongó mélysége s hallgasson mindenkor azokra az erőkre, amelyek e mélységek titkaiból suttognak állandóan feléje. Legyen iránytűje a hit és kifeszített vitorláit, mint üde, frissítő szellő, mindenkor a szeretet verdesse. Boruljon föléje a Végtelenség kupolája s járjon vele minden útján az Isten békéje, a Szentlélek ajándékainak, kegyelmeinek ígérete. Hogy lakóinak szíve, mint ezüstharang csengjen-bongjon a boldogságtól, attól a boldogságtól, mely olyan gyakran kibujdosik az emberek közül! Úgy engedje a Mindenható Isten! Úgy legyen!

2.

Kedves jó Bibikénk, Kedves jó Zolink!¹

Előttetek most kinyílik a jövődő. Itt keringenek körülöttünk a darabjai, mindmégannyi titok és az is marad, bármennyire szeretnénk is mi róluk leolvasni a Gondviselés rájuk rejtett szándékait. Tudjuk, hogy Ti a szív megtalált, de azért örökké — kereső sóhajával, a lélek reszkető vágyával ráírtatok magatoknak a boldogság titkát és biztos fölényrel indultok el feléje, hogy azt életté váltsátok. És meg is fogjátok találni, ha utatokat a kiismert és megpróbált mult és a jelen szentséggel erősített és megszentelt, megáldott ereje rajzolja ki feléje.

Puha, meleg fészek vár reátok, amiben mindenkor enyhülés vár a szenvedésre, ragyogó láng a szeretetre, megértés és vigasztalás a félreértésekre és csalódásokra, fehér békesség simogató és elcsitító áldása az érdekek harcában, az élet keménységeiben és durvaságaiban megsebezett és jajos lélekre. Ahol el lehet gurítani a szívet a megelégedés, kiengesztelődés és újjászületés országába, hogy ott beleköltözzék újra meg újra a mindennapok öröme és az élet teljessége.

Kedves jó Bibikénk és Zolink! Szent Ágoston írja egy helyen: «Megkérdeztem a földet és azt felelte nekem: én nem vagyok a te istened. Megkérdeztem a tengert és a mélységeket és mindent, ami bennük él és azt felelték: mi sem vagyunk, nézz fölénk. Megkérdeztem a zúgó szelet és a levegő teljességét és mindent, ami benne él és azt felelték: Tévedsz, nem mi vagyunk a te istened. Megkérdeztem az eget, a napot, a holdat s azt kiáltották: Mi sem vagyunk az Isten, akit te keresel. És én mindent megkérdeztem és minden hangos szóval kiáltotta: Ő teremtet minket! Ez volt az én kérdésem és kutatásom és feleletük volt a külső, érzékeink alá eső szépségek».

Én azt kérem tőletek ezekben a szent pillanatokban,

¹ Öcsém, dr. Horváth Zoltán és Rényi Blanka esküvőjén, a pestszentlőrinci templomban.

Kedves Bibikénk és Zolink és azt kívánom, hogy ti is mindig a lelkekben és életetekben rejtőző és megszólaló Isten teremő szándékait kérdezzétek és hallgassátok és legyen minden problémátokra és kérdéseitekre felelet a gondolataitokban, szavaitokban, cselekvéseitekben, egész életetekben kivirágzott szépség. Az a szépség, mely a jósággal és az igazsággal együtt a legnagyobb teljesség és békesség! A jó Isten áldjon meg benneteket! Amen.

3.

«Az ember a mértéke minden dolognak», mondja az a filozófia, mely csak a tapintással, a látással s a hallással dolgozik. Nem az ember, «az Isten a mértéke a dolgoknak», vallja az a filozófia, amely görgeti az ember legmélyebb mélységéből felszakadó titkos erőket is és amely az egyéni lét parányi körének szélére kiül, hogy belehallgasson a zúgó végtelenségbe és elfogja a nekünk-szálló üzeneteket. Ennek a filozófiának a határai nem a tegnap és a holnap, hanem az örökkévalóság hullámverésében a folytonos lét. Titkos erők húzzák rajta és benne egyéni létünket, családi életünknek parányi hajóját. Boldogságunk, illetőleg boldogtalanságunk attól függ, hogy mennyiben engedelmeskedünk ezeknek az erőknek. Itt és most, ahol és amikor a Szentség közvetlen közelségének áldásában állunk és lelküket az első boldogság varázsa estebe édes zsongásával, szívüket az első boldogság hinti meg tündérmesékkal, azt kívánom Önöknek, hogy öltözzenek ezek az álmok erős valóságba, legyen az otthonuk mindenkor a békesség erős vára, építsék fel jövőjüket a keresztény hit, remény és szeretet isteni magasságaiba, hogy felette lebegessen mindenkor a Szentlélek áldásának hófehér galambja. Az Isten vezérelje Önöket!

4.

Azt a szakadékot, ami az emberi lélek és az Isten között fennáll, nem hatalmas tettekkel és cselekedetekkel tudjuk megtölteni, hanem azáltal, hogy magunkbaroskadunk, befelénézünk és belekapaszkó-

dunk az állandóan felénkáramló isteni irgalomba és jószágba. Engedjük azt ráhullani a szívünkre és a lelkünkre, hogy megszentelődjék általa minden gondolatunk, az ajkunkon minden szó, minden vágyunk és cselekedetünk. Épígy, szent meggyőződése, hogy a házaselet békéjét és boldogságát sem nagy tettek biztosítják, hanem a mindennapok csendes béketűrése, elnéző megbocsátani-tudása, segítő szeretete, önfeláldozó készsége. Ezek azok az erények, amelyek beleépítik a boldogságot az életünkbe.

Az ember hajlandó sokszor a környezetét, embertársainak a cselekvését, szavait, megnyilatkozó gondolatvilágát mint sötét háttérrel elképzelni, felvázolni saját maga, az élete köré. És mivel ez a háttér sötét, annál inkább kiemeli a mi szép-voltunkat, nagy-voltunkat, különb-voltunkat. De gondoljunk néha arra is, hogy hátha megfordítva áll a dolog? Hátha a mi életünk szolgáltat ilyen háttérrel mások köré? És kérjük a mindenható Istent, hogy a mi értékítéleteink és mértékünk, saját magunkkal szemben és embertársainkkal szemben is, mindenkor az Ő értékítéleteivel és mértékével egyezzek meg.

A világ az örömet kergeti. És amikor már-már azt gondolja, hogy megfogta, akkor repül ki a szívéből ez az öröm, mint Maeterlinck híres kékmadara. Mert nem jó helyen kereste. Egyben azonban a világnak igaza van: öröm nélkül nem lehetséges az élet. De ez a világ azt gondolja, hogy aki Istennek tetsző életet él, az valami keserű fanyarsággal jegyzi el magát. Ezzel szemben az élet és a tapasztalás azt mutatja, hogy minél közelebb jutott valaki Istenhez, annál nagyobb derűben, örömben és nyugalomban úszik a lelke, a benső élete. Ha olvassuk pl. a szentek életét, egy lisieuxi Terézét, vagy másokét, akik pedig nagyon sokat szenvedtek, azt látjuk, hogy lelkük mélyén azért mindig ott parázslott az öröm. Ezt az igaz örömet, ezt a keresztyény örömet kérjük ennek a társadalomnak, kérjük saját magunknak, családjunknak, hogy szépségbe öltözhessék a jövőnk. A mai nap, új életük hajnalának napja ilyen piros öröm-

ben fogant. Kérem az Istent, hogy ez az öröm kísérje el Önöket életükben az Úr Jézus áldásának csókjával. Amen.

5.

Az ember azt gondolja, hogy ami birtokában van, az mintegy a lényegét alkotja, az ember-voltának a kitevője. És ha ebből adunk, akkor saját magunkat kisebbitjük és kevesbítjük meg. Ez igaz lehet az élet minden viszonylatában, de egy viszonylatban, az Isten és a közöttünk fennállóban, föltétlenül az ellenkezője áll. Minél többet adunk mi az Istennek, annál több marad nekünk és minél kevesebbet adunk át neki, annál nagyobb lesz a mi hiányunk. Ezek paradox dolgok, de a misztika tapasztalatán alapuló igazságok. Gondoljunk erre az igazságra, kedves Testérim, az Istennel szemben, de gondoljunk rájuk saját magunkkal és élettársunkkal szemben is. Egészen bizonyos, hogy ez a rágondolás csak családi békénket és boldogságunkat fogja biztosítani és szolgálni.

Én ezekben az ünnepélyes percekben csak azt kérem Önöktől, hogy a keresztény hitet őrizzék meg és ápolják magukban. Hiszen enélkül a hit nélkül csak kín az élet és a hétköznapiok verejtékes munkája lázító rabszolgaság. Ez a hit adja meg lelkünknek a szent szabadságot és állítja bele életünket az örökkévalóságba. Erőt ad a megpróbáltatásokban és édes örömmel harmatozza be a napjainkat.

Ha ezt megteszik, máris hallom az Úr szavát, hogy: Megáldalak titeket és Benneteket minden ivadékokotokat, mert az én ígéimbe, az igazság, a szépség és a jószág ígéibe öltöztetek és éltetek ezért nem keríngett a sötétségben, hanem a világosság útját járta és ez a világosság tette azt értelmessé és erőssé.

Kérem az Urat, hogy amiképen innen, az oltártól kiindulnak, neki a jövőjüknek, megmaradjon életük mindig az oltár közelében és éljék azt olyan lélekkel, hogy ide, az Úr színe elé, mindenkor nyugodtan visszajáruhassanak. Az Úr Jézus vezérelje Önöket.

Temetési beszéd.¹

A földi lét korlátaiból eltávozott lélek, aki immár látóvá lettél és belesimultál minden titkos fájdalommal és minden csendes örömmel a végtelen békesség boldogságába, azért, úgy-e, itt vagy közöttünk is? Elmentél és mégis itt maradtál. Itt maradtál a szemünk meleg könnycseppjének megtört színeiben; itt maradtál a lelkekben a megszentelt bánat szomorúságából megalkotva, itt maradtál a borongó emlékezet csendjében, de itt vagy közöttünk életnek is, mert hiszen minden kimondott szavad simogató puhasága továbbél, minden gyöngéd mozdulatod hatalmas még, minden szétszórt jószágod ereje továbbépít még közöttünk. Tekints le most onnan, a Magasságokból, mireánk, hiszen érzed, hogy a mi imádságunk, a mi szeretetünk segít neked. Tekints le arra, akinek az élete csak veled együtt volt egész élet és akit most olyan árván hagyta: tekints le a hitvesedre. Tekints le testvéreidre és mindazokra, akiket a vér és lélek szent köteléke fűzött hozzád. Egyek ők veled most is, mert mindnyájan egyek vagyunk a szeretet egységében, éljünk bár a földön, a föld alatt, vagy az égi magasságokban. Egyek vagyunk, mert a lélek él és él a léleknek két legnagyobb csodája: a szeretet és emlékezés. «Örök emlékezetben lesz az igaz», mondta nekünk az irgalmas és vigasztaló Isten és szívünk megnyugszik szavának békességén. S míg e koporsóra hulló rögök tompa döbbenése, mint fájdalom hasít bele életünkbe, a koszorúban e sír fölé boruló reménység is a miénk: Találkozunk egyszer mindnyájan, akik szeretünk egymást. Úgy engedje a könyörülő Isten. Amen.

¹ (Horváth Jánosné alezredesné temetésén.)

Veni Sancte-ra.

Belerozdásodott az emberek tudatába az a nézet, hogy a bűnös élet sokkal érdekesebb, mint az erényes élet. Miért történhetett ez? Azért, mert valami kell, ami igazol bennünket sajátmagunk és a világ előtt, igazolja cselekedeteinket a lelkiismeretünk és az emberek ítélete előtt. S ez az öntudat, jóllehet korhadt, de arra jó, hogy életünket áttolja egyik napról a másik napra. Ezenkívül még az is hozzásegítette az embereket ehhez a nézethez, hogy a bűn szembeszökő, a bűn ordító, még félig elkövetve is. Viszont az erény félig felépítve még nem igazi erény, még nem feltűnő, nem hódító erény. Ha azonban az emberek lelkébe egy-egy kitáruló pillanatban beletekinthezünk, akkor látjuk, hogy saját magukkal, mindennel szemben, de különösen azokkal szemben, akikkel a bűnt elkövetik, valami titkos, állandó, lappangó elégedetlenség hánykolódik bennük, amivel összeforr még az önmegvetés és önutálat kisebb-nagyobb foka, anélkül, hogy mindezt öntudatuk tengelyébe belebocsátanák, illetve engednék lelkiismeretük felszínére merülni. Az Isten világa a sötétiséggel szemben jelenti a világosságot. Az erényekre törekvő lelket az Úr, mint valami hullámmzó szívárvánnyal, telehinti az érzések gazdag változatosságával. Mindenütt ott derül bennük a szépség mosolygása és mindenütt ott reng, ott csillog az isteni jószág üde ragyogása, amihez csak lelkük hozzáér . . .

Mert a bűn nem repeszi meg az ilyen lelkekben a lényegünk legmélyebb valóját kiteljesítő vallásos eligazodások, érzések és meggyőződések ezüstharangját s ennek a harangnak a szava, mint ezüst forgácsok sejtelmes csilingelése, harmóniával zsongja be a szívünket.

Nekünk, kedves Testvéreim, a pillanatok hőseivé kell lennünk és a kis dolgokhoz való hűséget kell jelmondatunknak kitűznünk. A pillanatok folytonos suhogásában és zuhogásában állunk. Leperegnek

rólunk, bennünk és körülöttünk ezek a pillanatok, de nem fehéren, nem üresen, nem felírások nélkül. Elmúlnak, elszakadnak, elszaladnak tőlünk teleírva, színesen, értelmesen, szegényen, vagy gazdagon, fehéren, vagy bűnösen, ahogyan megfestődtek, amilyenekké lettek az életünkől, a lelkünkől, gondolatunktól, szavainktól, cselekvéseinktől, pillanatnyi-önmagunk érintéseitől. Nagy igazság az, kedves Testvéreim, hogy legtöbbször a legyőzöttek a győzők. Különösen áll ez a lélek országában. Akit az Úr Krisztus győzött le, az marad az élet legszebb csúcsein és legnehezebb szakadékaiban a győző.

Az Úr előbb szeretett minket, mint saját magunk. Szeretete indította el bennünk az élet keringését. Ez a szeretet állandóan felénk hajol és fenntart a létben. De ennek a szeretetnek a szavát csakis a mélységek adhatják vissza. A mélységeket viszont csakis a csendesség építi bele életünkbe. Szeressük néha-néha a csendességet önmagunkban és teremtsük meg környezetünkben, hogy mindig hallhassuk az Úr szavát.

Ezekkel a gondolatokkal kezdjük meg az évet, kedves Testvéreim; ezekkel a gondolatokkal ostromoljuk a mai napon a Szentlélek Úristent, terítsük ki lelkünket kegyelmének tűzesője alá, hogy lelkünk úgy nyílhasson ebben az esztendőben szeretettől tűzesen az Isten felé, mint a pirosuló pipacsvirág a ráhulló napsugárban. Az Isten úgy engedje. Amen.

Te Deum-ra.

Végigtekintvén egy esztendő munkáján, fájdalmain, küzdelmein, megpróbáltatásain, örömein és szórakozásain, egy pillanatra suhanjanak el előttünk az idő darabjai és próbáljuk leolvasni róluk, hogy a velünk való érintkezés mit írt rájuk. Lesznek bizonyára közöttük szép számmal olyanok, amelyekre a munka írta rá a maga jövőt-ígérő komolyságát, lesznek olyanok, amelyekbe felmelegedett lelkünk gazdagságából csor-

dult bele egy kis szeretet, egy kis szájalom, egy kis részvét, egy kis megértés, valamilyen erő, a szépségek és kegyelmek ereje, melyben ki tudtunk lépni önmagunk kicsinyke világából és testvérré tudtuk ölelni azt, akit velünk egy időben és egy helyen küldött el az életútra a Gondviselés. Lesznek azután olyanok is ezek között a körülöttünk keringő emlékdarabok, idődarabok között, amelyeknek várakozását megcsúfoltuk, igényét a jóra, a nemesre, az érdemesre letörtük. És így nem telhetvén meg pozitív tartalommal, a negatívum, a semmi, a bűn ásitó üressége kísért velük bennünket, a hűtlenségnek önmagunkat fogyasztó könnyelműsége.

S amíg ezekkel szemben nem lehet másban üdvösségünk és nyugalomunk, Krisztusban kedves Testvéreim, mint a menekülésben, a tőlük a bánat életetrengető és újjászületéseket csodálatosan teremő tisztító mélységeiben és megszabadító valóságában, addig az előbbieket, a szépeket, a jókat, a tisztákat és nemeseket lesznek számunkra a biztonság, az ígéretes jövő, az életépítő, napsugaras magasságok alabastromból megteremtett öntudat-várai, amelyekhez való hűségünk állandó örömfakadás és emléküket gazdagító, biztató lendület. Általuk és bennük tudjuk megvívni a jövőt, belevalósítani az életbe azt a sok értéket, amit velünk együtt küldött el az Isten, hogy még színesebbé tegye ezt a nagy világot.

Ez az Isten, kedves Testvéreim, a megtartás és nemfeledés Istene. Aki Mózes által kijelentette, hogy a nemzedékek harmad-negyediziglen felelnek a tetteikért. Aki nemzedékeken keresztül áld, vagy sujt és büntet egyeseket, egész népeket. Nem váltakozó kedvének felajzott, vagy elernyedő tágassága és önkénye szerint, nem, ne úgy képzeljük, hanem azáltal, hogy Ő az ő törvényeit és életet-szolgáló szándékait bele-rejtette a dolgok és lények mélyébe, a lényegükbe. Azokba az apró-cseprő vagy nagyobb, sőt egyeseknél hatalmas tényekbe, körülményekbe és adottságokba, eseményekbe, amelyek a mindennapi életben körülveszik az embert. Aki hű ezekhez a törvényekhez, az

Istennek hívó szavát az alázatos engedelmesség leomlásában öleli át bennük, azt ezek a dolgok, ezek a bennük rejtőző törvények megtartják, megáldják és boldoggá teszik. Aki viszont a gőg pusztító magatartásával közeledik felénk, az önmagát pusztítja el rajtuk.

Krisztusban kedves Testvéreim: engedjük ma a hála nemesítő, meleg és mélységeket megnyitó érzését végigcsurranni a szívünkön. Mert ez a hála a legszebb érzések egyike és olyan csodálatos-hatalmú, hogy minden irányban harmonizálja, nagylelkűvé, megbocsátóvá teszi a bensőnket, fogékonnyá a nekünk nyíló szépségek és örömek iránt. Eligazít a dolgok rendjében az Isten-akarta mértékek szerint és így megteremti az életünk békéjét, belső boldogságát és nyugalmit. Segítsen hozzá az Úr Jézus Krisztus mindannyiunkat. Téged Isten dicsérünk... Amen.

Búcsúbeszéd iskolából-kikerültekhez.

Lelkük most áhítatos csodálkozással tapad a jövőre és fantáziájuk előtt a szívárvány csodaszíneiben pompáznak a holnapok. Hogy várakozásaik teljességéből minél bőségesebben legyen valóság, ehhez akarnék pár gondolattal hozzájárulni.

Az egyházban két elemet kell megkülönböztetnünk. Az egyik változatlan, örök-fenségű, szent és sérthetetlen, ez az isteni elem. A másik az idők jeleit és esetleges fogyatkozásait, bűneit, bajait hordozza magával. Ez az emberi elem. Erre vonatkozólag szeretném a nagy Prohászka szavait az önök lelke elé idézni: a távirópózna, ha korhadt is, éppen olyan jól és sértetlenül vezeti az áramot, adja tovább az üzenetet, mint a legépebb. Így az egyházban is az emberi elem. Ha talán valamelyiküket a hétköznapi korlátok közé szorító valósága ilyen mellé rendelné, ne feledkezzenek meg az isteni kijelentés szentségéről és ne fogyatkozzék meg reményük és bizalmuk az emberi gyarlóságok érintésétől. Mert ott, ahol a jók mellett

szerepelnek ezek a nem-jók, még könnyen túlteszi magát az ember a létezésükön, mert mellettük a tökéletesebbhez és nagyobbhoz bújhat meg, de ott, ahol esetleg egyedül képviselik az örökkévalóság üzenetét, keményebb a próba, de nagyobb és szentebb a kitartás jutalma is. Mert egy bizonyos, az igazság és örök értelem egyedül az ilyen meggondolások és hitek útján érintkezik az életünkkel.

A másik nagy igazság, amit érinteni szeretnék: önállóságunk várában hordozzuk és őrizzük a magasságok szavát, hallgassuk az Isten megnyilatkozását. Soha se tegyük elhatározásainkat és cselekvésünket függővé a mások elgondolásától, a mások viselkedésétől. Az igazságot megszavazni nem lehet. Az igazság akkor is örök, ha itt a földön csak egy valaki képviseli, akkor is él, ha senki sem ismeri el. Ha állásfoglalásainkat mindig a többi emberétől tennők függővé, talán sohasem örülhetnénk és épülhetnénk lelkiismeretünk megtalált nyugalmán. Szomorú az a látvány és tapasztalás, hogy éppen a legjobbakat szívja fel teljesen a környezet és önállótlanáguk gyávaságán nyugtatja el sokszor kínzó nyugtalanságát. Mert nem lett az öntudat erejévé ezekben a legszebb eligazodások fensége és így a mindennapok elalkuvó felületessége könnyen lett úrrá a gyenge, de jószándékú kikezdések elindulásain. Fájdalmas hallani a legjobbak ajkáról ezt a függővé tett készséget, a mentegetődzés gyengeségét a végtelenség felé való eligazodásokban. Aki így cselekszik, az önboldogságának könnyen lesz sírásójává. Már pedig mi az élet pirosuló örömet hirdetjük. Legyünk hűek hozzá.

A mi ismeretünk róla most még gyermekcipőben jár. Amit csak koptatnak és fogyasztanak az időben megtett távolságok. Az élet kemény hajszája megköveteli, hogy minden más téren komolyan felkészüljünk a létküzdelem megpróbáltatásaira. Ezen a téren azonban egyedül a lelkiismeret éber ellenőrzése vigyáz a napjainkra. Ha ezt hamisságok hízelkedéseivel és felületességeivel sikerül lassan-lassan elaltatnunk, nagyon hamar túlnőnek a profán ismeretek határai

a vallásos ismereteink fogyatékoságain és az eredmény a lenézésből és szégyenlésből megszülető katasztrófa lesz ebben az irányban. Csak azért, mert megelégedtünk a kevéssel, azzal a kevéssel, amit semmivé koptatott a küzdelem sivársága. Ne szűnjünk meg sohasem hitünket ápolni és fejleszteni.

Végül még egyet szeretnék halkan hangsúlyozni. Ha esetleg egyikük-másikukban végleg össze is dűlne a jó elhatározások boldogság-vára és a bűn tágas országújtára csúsznék le az életük, sohasem gondolják és érezzék azt, hogy nekik már minden mindegy, nekik már minden hiába. Legyen pillanataik jóságának erős menedéke az a kegyelem érintésére meglátott igazság, hogy minden posványból, minden mélységből van még visszatérés, van még újjászületés. Sokszor külön életet produkál az alázatos bűnbánat, mint a nyárpolgári jóság és feddhetetlenség-öntudat sablonos mindennapisága. Sokszor az apostolság égő mélységei szakadnak bele a kegyelem érintésétől a megtévedt embersorsok megtévedt nyugtalanságaiba és a megszokottságok lelketlen nyugalomában csodák születnek általuk. Ne feledjék el, hogy aki egyszer elküldött bennünket, az mindig vissza is vár. Legyenek készségesek a szava hívására, hiszen önboldogságuk megteremtőivé lesznek általa.

Kísérje el Önöket az áldó Krisztus ereje egész életükre. Amen.

A nő.¹

1.

Az Űristen a teremtés hajnalán látta — mondja az Írás —, hogy nem jó a férfinak egyedül lennie és azt mondta: teremtsünk neki hasonlót, aki segítője lesz és megteremtette az asszonyt. Így lett teljes az Istennek eszméje és gondolata az emberről és így indult el a maga harmatos kezdeteivel az ideál a történelem keresztül, hogy próbálja megteremteni ön-

¹ Ebben és a következő beszédekben forrásaim voltak: Schütz Antal: A házasság és Horváth Sándor: Krisztus királysága c. könyvek.

magát itt a földön milliók, meg milliók életsorsában és próbálja a maga arcára és hasonlatosságára gyúrni a körülményeket, a történeéseket, a nagy tetteket és a mindennapok örök-azonos hatalmát. Sokszor lebegett homályban a messzeségeken át, sokszor nem látták világosan arcát a nemzedékek, sokszor nem volt más, mint megtört akarások fáradt vágyakozása, még akkor is, amikor már kigyúlt és messze ragyogott a kereszténység isteni fénye a történet útvesztőiben.

Kétségtelenül differenciált sors az emberi sors, összebonyolódik más sorsok százainak, meg ezreinek kusza vonalaival. És mindannyinak rezdülése örök nyomot hagy útjának irányain, megmozdulásainak és cselekvéseinek milyenségén. Ha már önmagában is ilyen differenciált sors az embersors, kétszeresen elmondhatjuk ezt a nemek sorsáról. Bizonyos értelemben az asszony sorsa a férfi, a férfi sorsa a nő. Mindketten titkok, akiknek néma arcán sokszor hiába kutatjuk az értelmet. És meg is meredne rajtuk sokszor ez a lényegig-hatóló értelmetlenség és bizonytalanság, ha nem lenne egy pont, ahonnét fény szóródik és világosság lobban minden bonyolultságba és minden nyugtalan kutatásra: ez a fényszórós pont pedig nem más, mint az Isten hatalmas szava, ami az Evangéliumon keresztül zúg végig a világon és magyaráz meg értelmesen mindent nekünk.

A nemiség befolyásolja és alakítja az egész külső és belső világot, sőt ebben a befolyásolásban és alakításban — mondhatjuk — elsődleges szerepe van. A mélységek rengenek meg benne és általa és e rengés viharában érik, nyugtalankodik, vajúdik és születik meg az egyesnek és az egyetemességnek a holnapja egyaránt. Innen indul el a jövő, hogy a maga meglepetéseinek csodapalástját ráborítsa az életünkre. A test erői sugárzanak itt át a lélekre és a lélek halhatatlan képességei építik, erősítik, alakítják, vagy — ha rossz irányban sodródtak és billentek ki — rabolják, fogyasztják a testet. Minden alkotás e kettőség harcából születik, s mindegyik hordozza az áldás vagy átok valóságát.

Nem lehet itt arról vitatkozni, hogy melyik nem az előbbvaló, melyik nem a több, a fontosabb. Mert hiszen mindkettőnél más és más síkban mozognak az értékek, mindkettő más és más oldalát jelenti és adja az Isten örök tervei szerint suhanó, időben megvalósuló, folyamatos emberi életnek. A külön történelmi és társadalmi helyzet sok vonást megmagyaráz és kifejlesztésükben elénk állít ugyan, de rangkülönbség, tehetségek és képességek dolgában férfi és nő között nincsen, a különbség pusztán csak minőségi. Szinte azt mondhatnók, hogy mindenben szerepel mind a kettő, közvetve vagy közvetlenül és ha látszólag a férfié is a vezetős szerep, azért egy nagy igazságot mond ki az a francia mondás: *cherchez la femme*, keresd az asszonyt, keresd az elhatározások és cselekvések bölcsőjénél, keresd a tervek megszületésénél, keresd a tettek mélységében, keresd és meglátod majd, hogy majdnem mindenütt megtalálod.

A nő az alanyibb természet, aki mindent nagyonis saját magán keresztül lát és ami neki megfelel, az jó, ami az ő természetével ellentétes, arra könnyen rámondja az ítélő és elítélő szót, sőt, magatartást. A nő az, aki inkább hozzátapad a tényekhez, minden apróságukban, minden színességükben, minden részletükben és nem igen hajlandó ezeket a tényeket egy nagy együttesben együtt látni és eligazodását a nagy egyiséghez, az ebben titkosodó és megvalósítandó erők, célok és szándékok szerint igazítani. Ő az, aki nem annyira az ész logikusan végigvezetett gondolatsorán ismer meg mindent, hanem a sejtelmes megvillanás pillanat-látásával inkább kiérez és ő az, aki e kiérezés és megsejtés hangulata után és nyomában azonnal akar, azonnal szenvedélyesen és mindent — elsodróan akar, szívósan és kitartóan, vagy föltétlenül elvet és elfordul. A szívén keresztül futnak át a dolgok és jobban bepólyálja ezeket az érzelmi és akaratú mozzanatok pólyájába.

A nő lényege az anyaság. Akár az az anyaság, amelyből új élet születik a világra, akár egy egyetemesebb anyaság, az úgynevezett lelki anyaság, amely

ugyan értelmét és tartalmát az előzőből veszi, de amelyen értjük a minden szépnek és jónak babusgatását, nevelését, észrevevését és szolgálatát ezen a világon. Ami nélkül az erőszak és kíméletlenség végleg eluralkodnék ezen a világon, de amiben és amivel a melegség csodája hömpölyög át a szívünkön, napról napra, a figyelme és gondosságok megszámlálhatatlan és megnevezhetetlen gazdagságában és változatosságában, aminek megteremtésére és eltetésére egyedül a női lélek küldetett el és képes. Összefügg ez azzal, hogy részletekhez tapadó igénye van a nőnek, szolgálni akarja meghajló alázattal a tényeket és ebben a szolgálatban, ebben az alázatban lesz a legnagyobb.

A nő az élet hordozója, ezért az életnek legnagyobb tisztelője. Magatartása ezzel az ételle szemben nem okoskodó fölény, hanem a közvetlen és önzetlen, önfeláldozó szeretet fensége, amely szeretet képes kibillent sorsokat is meggyógyítani. És ez a szeretés, istenszeretés és emberszeretés, ahogyan egyik legnagyobb hittudósunk olyan kitűnő egyszerűséggel megállapítja (Schütz Antal), ez a fokmérője erkölcsi életünknek. — Ez a szeretet képesíti azután a nőt arra is, hogy a szenvedések, a lemondások és fájdalmak angyali mártírja tudjon lenni, mártír, akinek könnyein ring el a békesség felé az egyénnek és az egyének összességének, az emberiségnek a bölcsője.

Olyan korban, mint a miénk is, amelyben a hivatal gépiessége, a tömegmunka közönségessége, a gépkultúra egyformasága az egyéniségnek megölését indította el, nagyon nagy szerepe van a nőnek, aki a személyiségnek Istentől adott legnagyobb őrzője és segítője. Amikor a lázas nyugtalanság a lelkek iránykeresésében, a gazdasági válság, az inség és nyomorúság úgy elszigeteli az egyént a társadalomban, olyan magányosságba taszítja és kiüti szívéből a bizalmat, megőrli benne a türelmet, megmérgezi napjait a bomlasztó kételkedés bizonytalanságával, ilyen helyzetben különösen eljött a nő órája, hogy hitével irányt adjon, a szükségét gondoskodásával elviselhetővé enyhítse,

adja meg az élet bizalmát és a meleg társ vigasztalását a csüggedőnek, türelmével türelmet növecszen a türelmetlenségben és csüggedetlen bizalmával erőt szórjon szét az erőtlenek szívébe.

A nőnek leghatalmasabb fegyvere, a legbiztosabb hódító benne és a legellenállhatatlanabb tulajdonsága: a méltósága, a csend körülötte és a szerénysége.

Olvastam valahol, hogy amikor az Úr apostolt keresett, aki a pogányok közé elvigye az Evangéliumát, az örömhírt, a damaszkuszi úton megérintette Sault, a férfiút és mint Szent Pált küldötte el az emberek közé. De amikor arról volt szó, hogy a megváltás örök tervét beteljesítő Istenember hogyan jöjjön erre a világra, amikor arról volt szó, hogy megszülessék közöttünk az az ember, aki Isten és aki vállalja érettségünk, a végső nyomorúság feketeségébe hullott emberekért a kereszt balgatagságát, olyan balgatagságát, amelyből a legnagyobb okosság születhetik meg ezen a világon, amikor bűneink és gyengeségeink kiáltottak zokogó kiáltással megváltás után, akkor az Úristen egy nőt választott terveinek eszközéül. És ezen a nőn keresztül lépett földre a boldogság. Ennek a nőnek az éjszaka sejtelmesen — hullámszó, kékes — árnyékos csendjében elmondott beleegyező szavain keresztül érkezett meg hozzánk először a megváltás. A hírt-hozó és hírtvivő angyal örömeiben benneörült mindannyiunk öröme, mert egy asszony vállalta a hivatását, a földön a legszebb hivatást.

Minden nőhöz eljön a lelkiismeret puha csendjében sokszor ez a hírtvivő angyal és jelenti, hogy res iam ad cor mulieris venit, hogy a dolgok már odafejlődtek, odaértek, odatévedtek el, ahol csak a női szív alázata, szeretete és szolgálata tud segíteni. Ilyen pillanatokban legyen a felelet erre a hírre mindig az, amit a Szűzanya adott az angyalnak: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: Ime az Úrnak szolgáló leánya, legyen nekem a te ígét szerint. És e szavak bölcsességén és áldó melegségén át majd megszületik közöttünk a több-békesség, a több-szeretet, a több-hit, a több-boldogság. Amen.

2.

«Egyszer az Úr Jézus betért egy faluba, ahol egy Márta nevű asszony befogadta őt házába. Volt pedig ennek egy Mária nevű nővére, aki az Úr lábaihoz ülven, hallgatá az ő igéjét. Márta pedig sürgött-forogott a sok házi dologban. Egyszer csak előlépven, mondá: Uram! nem gondolsz-e vele, hogy nővérem egyedül hagyott engem szolgálni? Mondjad ezért neki, hogy segítsen nekem. Felelvén, mondá neki az Úr: «Márta, Márta, sok gondod van és sokat vesződl. Pedig egy a szükséges. Mária a legjobb részt választotta, amely el nem vétetik tőle». (Lukács 10. 38—42.)

Ebben az evangéliumi jelenetben revelálódik nekünk az élet nagy titka: elvonulni és kiformálni lelkünkön, szívünkön, gondolatainkon és minden vágyunk mélységeiben az Istennel-eltelt ideált, kifaragni ennek az ideálnak tiszta vonásait, megteremteni magunk körül néha-néha az elvonultságot és a csendet, magunkkal hordozni ezt a külső zűrzavarnak kellős közepében is, mert csak általa lehetséges önmagunk megőrzése a szétesés, az elforgácsolódás, az elvesztés fenyegető veszedelme elől. Ennek a csendnek az elvonultságában nyitunk rá az isteni igék bölcsességének mélységére, amin napjaink biztonságosan elrin-gathatnak a végtelen hívó kéksége felé.

De nem elég látni, nem mindenkinek adatott meg a látás állandó és zavartalan nagyszerűsége, nem mindenkinek adatott meg a pusztán önmaga-biztosítás boldog egyszerűsége, hanem a többség elhívatott más sorsok babusgatójává, más feladatok, a világ és élet apróbb-nagyobb ügyeinek hordozóivá és megoldóivá. Így lesz az élet egyetemessé és így lesz lehetősége az elmélkedésnek a cselekvésre és a cselekvésnek az elmélkedésére. Igenis, elhívatunk mindannyian valamire, elhívatunk a szeretet szolgálatára, az élet szolgálatára, a krisztusi örök eszmék és ideálok szolgálatára. Csak akkor szolgáljuk az életet, ha ezeken keresztül, ha ezekkel szolgáljuk azt.

Az élet nem más, mint önmagunk folytonos szét-

osztogatása, folytonos szétszórása. De mit osztogat, mit szór szét az olyan, akinek semmije sincsen. Adni, bőségesen adni csak a gazdag tud, a lelkileg kiművelt, akinek a kincseit rablók el nem lophatják és az elmúlás molya szét nem rághatja. Csak az adhat bőségesen, aki lelkének lángját az örökkévalóság tüzeinél gyújtotta meg, mert csak ennek a lángnak van meg az a csodálatos tulajdonsága, hogy minél többet szórunk szét belőle, annál több marad meg nekünk és annál boldogítóbban melegíti meg saját napjainkat.

Ad a nő, szolgál ennek a szeretetnek a gyermekében. Milyen megdöbbenően fenséges az a biztos gondolat, hogy őbenne tovább él. Él a vére, élnek lelkének színei, élnek szívének érzelmei, élnek testében, arcában a vonásai. És ha nem élhet saját gyermekének, azért egy még általánosabb szeretet szolgálatában szintén tovább élhet. A mai kor egyik legnagyobb nője, egyik leghíresebb írónője, Sigrid Undset írja egy helyen: «Amelyik nő arra szánja életét, hogy gyermekeket óv és segít, vagy öregeket és betegeket istápol, éppolyan nagy tetteket visz végbe, mint aki anyává lett». Igen, ezt hozzákapcsolva az előbbihez, rányitunk az élet egyetemességére. A nő alázatosan eléjük megy a dolgoknak. Pillanatok alatt megismeri a szereteten át őket, mert ez a szeretet olyan csodálatos erő, ami egy pillanat alatt többre képes, mint a közömbös együttlét sokidei megfigyelései. Ezeket a dolgokat, amelyekkel találkozik, egész környezetét, amibe beleállította a Gondviselés, ez a belőle kisugárzó szeretet megejti és teljesen hatalmába adja. És lassan-lassan teljesen áthasonítja őket önmagához. Ha ez a szeretet benne szép és fehér volt, szépek és fehérek lesznek a dolgok is. Ha ez a szeretet kormos és tisztátalan, tisztátalanok lesznek a dolgok is, melyekhez hozzáér. Ha angyal a nő, angyala lesz a környezetének, ha ördög, ördöge lesz, ha démon, pusztító démona lesz.

Lelki béke és harmónia elengedhetetlenül szükséges a teljes összeforráshoz, a teljes testi-lelki egységhez, a teljes megelégedettséghez. Ha ez nincs meg a férfi és a nő között, nincs is zavartalan és a jövőbe

biztosan tekinthető boldogsága. De a nő a szeretet szolgálatában lassan-lassan, ha okosan és türelmesen él, a férfit is magához hasoníthatja. A férjét, az apját, a testvérét. Ismerek családokat, ahol a nő, a feleség, a testvér, a leány csodákat művelt; mert maga hívő volt, hívővé tett... A nő szíve és lelke csodálatos hárfa, melyen minden szépség és jóság visszhangzik, olyan finomak is, amelyeket mások észre sem vesznek, pedig itt keringenek, sírnak, örülnek ezek, itt szeretnek, fájnak, égetnek ezek körülöttünk.

Milyen szerencsétlen hit nélkül a férfi, de mérhetetlenebbül szerencsétlenebb nélküle a nő. Mert csak a hittel hű, igaz és mély önmagához, csak általa és vele együtt élheti ki a lényegét.

Ennek a megsejtett ideálnak állhatott fel a 65 éves Goethe, amikor belépett hozzá egy egyszerű leányka üzenettel. Az első ember, akit a híres Gladstone minden reggel köszöntött mélyen levett kalappal, minisztériumának tisztogató asszonya volt. S a bizonyára munkával alaposan agyonterhelt Mussolini egy magánlevelét így kezdi: «bocsásson meg Ön, hogy csak ma (szerdán) jutok hozzá, hogy feleljek hétfőn kelt levelére». Tiszteletadás ez a szeretet szolgálatában hatalmassá lévő nőideál előtt.

Ennek a szeretetnek mindig — újan — zengő, himnikus dicséretét maga az apostol írta meg a korinthusiakhoz küldött levelében (I. Kor. 13.): «Szóljak bár az emberek, vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyanná lettem, mint a zengő érc, vagy a pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetőségem és ismerjem bár az összes titkokat, és minden tudományt, és legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok. És osszam el bár egész vagyonomat a szegények táplálására és adjam bár át testemet, úgy, hogy elégjek: ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem. A szeretet türelmes, nyájas; a szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magátét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszság-

nak, de együtt örvend az igazsággal; mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel... Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; de ezek között legnagyobb a szeretet».

«Szeretet nélkül semmi sem vagyok», mondja az apostol. Életszerző nagy parancs ez, ennek a szolgálata az élet hatalmas szolgálata. Mindent Isten iránti szeretetből tegyünk, mert ez «a szeretet erős, mint a halál». A szeretet legyen egész életünk felett ragyogó nap, mely megvilágosítja, felemeli, magához húzza, összegyűjti és érdemessé teszi az örök életre cselekedeteinket. Gondolatainkkal elsuhan a végtelenbe, szavainkba belecsöppenti az isteni bölcsesség okosságát, tetteinket kiemeli a hétköznapiak alacsony horizontjából és legyenek azok akármilyen aprók, akármilyen közönségesek és megszokottak, ha ebből a szeretetből nőttek ki, belenőttek a halhatatlanságba, a boldog el-nem-múlás örömébe.

A szeretet ott is tud okoskodni, ahol az ész már régen megzavarodott és ott is szárnyalni tud, ahol az értelem erejét veszítve omlik önmagába. Szeretet nélkül hiányzik szépségünkből a szépség lelke, cselekvéseinkből az igazság lelke, lesznek ezek, mint «a zengő érc, vagy a pengő cimbalom». Csak formák lesznek tartalom nélkül, csak síma szokások értelem nélkül, csak csiszolt számítások gyógyító, emelő, ápoló és segítő őszinteség nélkül.

De csak az a szeretet az erős, mely nem a földi pillanatnyi vonzalom tüzeből gyulladt ki, mely a szimpátia kialakulásával magábahull, hanem az, amely az Isten gondolataiból szakadt ki és amelyben az Isten érzéseinek mélysége reng. Ha ennek a hullámaira tesszük vonzalmaink összességét és ennek a tüzénél nemesítjük, telítjük őket, akkor leszünk mi is erősek és mindent-tudók, az életet-tudók.

Azt mondják, hogy Szent János evangélista öregkorában mindig csak ezt mondogatta: «fiacskáim, szeressétek egymást». És amikor megkérdezték tanítványai, hogy miért csak ennyi a tanítása, azt felelte, hogy azért, mert ebben minden bennefoglaltatik. Min-

den törvény, ez maga a lényeg. Szent Ágoston mondja: «Szeress és tégy, amit akarsz». Igen. Mert hiszen az igazi szeretet megóv minden rossztól, az igazi szeretet csak jót akar, csak jót tud tenni.

«Szeretteim! szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van», mondja Szent János (I. Ján. 4. 7.). És mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet . . . Ha szeretjük egymást, az Isten bennünk lakik és az Ő szeretete tökéletes bennünk . . . Szeretet az Isten és aki a szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne.»

Mint a kéklő égen az este zümmögő csendjében reszkető fénnel megragyogó csillagok, égjenek ezek a szavak lelkünk mélyén, ott, ahová a világ zaja már el nem ér és titkukra hajtsuk rá néha megfáradt lelkünket és ki fájts szívünket, hogy mindannyiszor újjászülethessünk. Amen.

A hitről.

1.

«Mások megkísértvén, égi jelet kérének tőle. Ő pedig látván gondolataikat, mondá nekik: Minden magában meghasonlott ország elpusztul és ház-házra omlik».

Ami itt, mint kísértés sziszeg elő a lélekből az Űdvözítővel szemben, az mindannyiunk lelkének halk sírása, amely mint mélységes elhagyottság és céltalan szomorúság permetez rá a szívünkre csendes órán az igazi «égi jel», az éltető hit után. Mert ez az a csodajel bennünk, ami mindenre ráborítja a szépség tarka palástját, amin keresztül zengő értelmet nyer minden percünk és a végtelenbe tágul ki minden pillanatunk. Ez az a «jel», ami nélkül csak a zűrzavar gomolygó nyugtalansága hánykolódik bennünk, s ami nélkül egész életkedvünk összeomlik, mint egy meghasonlott ország összehulló házai. Ez az a csodálatos jel, amit folyton keresünk és ha egyszer elveszítettük, vagy nem adta meg Isten a kegyelmet, hogy valójában a miénk legyen, ha eljátszottuk és elsorvasztottuk,

akkor is keressük és ha nem találjuk, alkotunk mi magunknak ilyen jelet, mert öntudatlanul is dobog bennünk a meggyőződés, hogy nélküle meg nem élhetünk. Kell nekünk egy kapaszkodó, egy fenntartó erő, egy lendítő hatalom, ami, ha az igazság nem lehet, lesz a csalékony balgaság. Mert együgyű és balga lesz az ember, ha a hitét elveszti. Hisz olyasmiben, ami mint értelmetlen semmiség tűnik fel az ítélő elme előtt.

A régi egyiptomiak hittek a skarabeusban, ami most ismét divattá lett, mint talizmán. A rómaiak hittek az amulettekben, amiken varázsigék voltak a betegség, maga a varázslás, az elvarázsolás, a sebesülés és mindenféle testi baj ellen. A mai autós hisz a szerencsét hozó patkóban, amit felszögel és a maszkban, amit a kocsija hátsó ablakában lógat le. Hűnefeld az óceánrepülésre aranyból készült ördögöcskét vitt és négylevelű lóherét. Lindbergh egy sált csavart gépének kormányrúdja köré. Eckener sohasem kelt útra a Zeppelinnel kanári madár nélkül. Greta Garbo hisz a szerencsehozó, aranybafoglalt kagylóban, Renate Müller egy régi, fehér gyermekzsebkendőben, Willi Fritsch egy ceruzadarabkában, amit kés nem érint-het; van, aki nem mer fellépni, csak rikító piros ruhában, mert ettől függ a sikere; így szerepelnek, mint «jelek», a görbebot, a strandkalap, a lovaglóstor, tigrisbajuszból egy szál, gyíkok, átszúrt pénzdarabok, nadrággombok, tigrisfogak, angolnák stb. Mikor néhány évvel ezelőtt egy híres színésznő autóútján megfojtott az autója kerekére felcsavarodott saját sálja, megvette ezt a sált egy hölgy 40.000 frankért és ha azóta Monte-Carlóban játszik, áhítatosan teríti azt, mint valami talizmánt, a vállára. Londonban a sátán tiszteletére külön társaság alakult és jövendőlgető alapítójának és vezetőjének egy filmsztár például 1000 fontot fizetett, hogy ez neki a föld és ég «megindulásakor» protekciós helyet biztosítson; egy nagy szappangyárosnak az özvegye meg híres gyöngygyakéket adott érte. És így folytathatnók tovább is.

Igy lesz a világ okosainak okossága balgaság az Isten előtt és így változtatja Ő a kevélyek gondolatát oktalansággá, mert szívük kemény volt, mint a kő és sem a fájdalom, a megpróbáltatás és szenvedés nem tudta rásírni az Isten szent nevét a hit betűivel, sem a rohanó öröm nem tudta rácsókolni az Ő bölcsességét az élet szívárványos színeivel. Mert hinni nem könnyű. A hit nem tűr zűrzavart, a hit nem alkuszik, a hit rendet akar és rendet teremt. És ez az isteni rend az élet meleg lélekezése mibennünk.

Ápoljuk magunkban ezt a csodálatos «égi jelt», ezt a hitet őrizzük féltékenyen a szívünkben. Kettőtől függ a léte: függ az imádságos akaratunktól és az Isten ingyenes kegyelmétől. Az Isten azonban mindig adja a kegyelmét minékünk. Ápoljuk ezt a hitet, mint legszebb reményeink valóságát, mint az öröklét zálogát és boldogságkergetőjét mibennünk.

2.

Olyan sokmindent őrizünk meleg ragaszkodással a lelkünkben: játékainkat, amelyekkel eljátszottuk a gondtalanság boldogságát; barátaink arcát, szavukat, mozdulataikat, akikkel elterveztük és próbáltunk megvalósítani csodálatos életet a vadon veszedelmei között, ahol lobogni kell a szemnek és merészen dobbannia a szívnek, a bátorságnak, hogy megállhasuk a helyünket. Babusgatunk azután álmokat, tervezetéseket, amelyeken keresztül színesen lebeg élénk a jövő és ígéri, hogy ki tudunk általuk szökni, ha nem is ma, de holnap bizonyosan, ebből a szörnyen unalmas hétköznapi életből. És olyan titkosan, olyan fontosán őrizzük mindezeket és még ezernyi mást és mást, hogy avatatlan szem el ne lophassa, meg ne lesse őket. Csak magányos találkozások félhomályában merjük felfedni és elárulni ezeket, de akkor is csak úgy, ha megértő ajkak előbb elsuttogják rájuk a nagy esküvést, a szigorú becsületszót, hogy hallgatagok lesznek, mint a sír.

Szépek ezek a titkok, szépek ezek a kísérőink,

legszebbek a földön. Mert, majd meglátjátok, hogy még akkor is hozzájuk menekültök, amikor mint nagyok és felnőttek, nagy és megnőtt terveket cipeltetek. Még akkor is hozzájuk borultok, ha örömet, ha elnyugvást akartok keresni.

De ezek azért mégis olyanok, amik kopnak, amik fogynak, amik egyszer majd, ha utolsót percen számunkra a száguldő idő és végsőt út az óra, ijedten hullanak le a szívünkről és nem akarnak, nem is tudnak elkísérni. Nem, inkább itt maradnak és keresnek egy más valakit, akiben ismét zsongó életté lehetnek. Ezért nekünk kell közējük keritenünk és velük együtt hordoznunk egy olyan valamit is, ami nagy megpróbáltatásokban mankónk lehet, ami nagy szerencsében okosítónk lehet, ami mint ezüstös fény zizeg el előttünk és világít abban a sötétségben, ami olyan sokszor felgomolyog a jövőnkben. Ez a valami, ez a leghosszabb útunkra is hűséges elkísérő, ez a bensőnket varázsos békével besusogó valami, a hit.

Néha-néha gondoljunk erre a hitre. És jusson eszünkbe, hogy ezt ebben a korban kell megerősítenünk, legjobban ápolnunk, hogy kinyílhassek a szívünkben tündöklő ragyogással. Ezt a hitet pedig kettő hozza el nekünk: az erős akarás iránta és az imádságunkkal lehúzott isteni kegyelem. Tegyük meg ezt a kettőt, legalább néha-néha érette.

A nyáron, amikor a hőség kiégette az orosz síkságok minden életét és eső hónapok óta nem esett már, az orosz parasztok hittől égő lélekkel mentek ki a határba processzióval, hogy lekönyörödjék az esőt. És a bolsevisták nem mertek ellenük tenni semmit sem. Megérezték, hogy itt olyan erő ég, olyan hatalom áll velük szemben, ami ellen hiába minden küzdelem: a hit az Istenben. Örök igénye, örök vágya ez a léleknek. Még azok is, mondják, akik istentelenek, hitetlenek voltak ebben az időben, mikor ez divat volt, állítólag így imádkoztak: Édes Istenem, köszönöm neked, hogy én hitetlen vagyok. Még ők sem tudtak az Isten nélkül lenni. — Adja meg a rendíthetetlen hitet mindannyiunknak az Úr Jézus Krisztus. Amen.

Tévedés és útratalálás.

Az embernek az az egyik legnagyobb tévedése, amikor azt hiszi, hogy képes egyedül lenni, hogy elég önmagának, hogy teljesen öntörvényű lény, akinek dolgaiba senki és semmi bele nem szólhat, aki minden esetben maga szabhatja meg, hogy mit tehet és mit nem tehet és ez a döntése mindenkor és föltétlenül helyes, igaz és jó. Nem. Az ember egyedül gyenge és erőtlén, az ember a Gondviselő Isten örök tervei szerint társaslény, aki minden életmegnyilvánulásában szinte a mások függvénye, a mások kiegészítője, a mások építője vagy rombolója lesz. És a körülmények virtuóza, aki küzd, hogy vagy lelkiileg független és szabad maradhasson, amennyire lehet tőlük, vagy mindenben szolgájuk lesz.

Ehhez csatlakozik az embernek egy másik nagy tévedése: az, amikor azt gondolja, hogy pusztán földi, sőt: pusztán testi kapcsolatokon keresztül megelégheti boldogságát, békés nyugalmat és vágyai végtelenségének teljes betöltését és hogy nincsen kötve örök kötelekekkel; és mindaz, ami arról súg neki, hogy léte az örökkévalóság mélységei felett lebeg és e mélységek megismerése és függőségének tőlük, egy magasabb hatalomtól, való elismerése ránézve döntő, hogy mindez csak puszta ábránd és szép lelkek elméleti megállapításainak az álmok világában lebegő fikciója. Ez a két gyökeres eltévelyedése van az embernek, mindannyiunknak a lét országútján és csak kiüresült szívünk, megcsalódott lelkünk síró üressége tanít meg, ha megtanít, a valóság egyetemességére, az örökkévaló dolgok felé való eligazodásnak egyetlen és kielégítő helyességére.

Szegény ember. Sohasem azért csalódol, mert csalódni akarsz. Sohasem azért tévedsz el, mert tévedni akarsz. Sohasem azért keresed és akarod a rosszat, mert rossz vagy és a gonoszság értelme beszél belőled. Sohasem azért bújsz meg a bűnhöz, mert ezt bűnnek ismered és látod. Nem. Te mindig a jó után futsz,

te mindig a boldogságot kergeted, csak csalóka utakra tévedsz e futásokban, mert az ördög incselkedése, ami talán önmagad szenvedélyén, talán a külső világ csábításán, talán egy személyen, talán egy barát-on, talán egy könyvön, talán egy helyzeten, talán egy találkozáson, talán egy elkeseredett pillanaton, talán a tudatlanság sötéttségén át ejtett meg és vesztett el messze a valóságtól, az időtlen idővel mért igaz valóságtól és rendíthetetlen, be nem csapható igazságtól. Kergeted fantáziád álmoképét és nem veszed észre, hogy semmiséget kergetsz. Csak amikor sikerült elérned és felbontod, csak akkor sikolt fel benned a csalódás és írja bele hangod keserűsége a végtelenbe: Hát ennyi mindössze az egész és tovább nincs, több nincsen, nincsen folytatás, ez a «minden»? Szegény ember. Még jó, ha ilyenkor ön-magadba roskadsz és van erőd befeléfordulva újra-kezdeni, van erőd önmagadnak bevallani, hogy téved-tél, van erőd rálépni az útra, ami felé azelőtt gőgöd-ben kikacagtad a megvetésed.

Figyeljük csak meg. Az emberben annyi a jóaka-rat, annyi a becsületesség, annyi a jóság, még az eltévedt emberben is. De ez a becsületesség, ez a tisztesség, ez a jóság sokszor nem mer megnyilatkozni. Nem mer pusztán azért, mert van valaki a közelében, aki nagyhangú véleményével és mindent-letorkoló szavával elébe vág és kigúnyolja a megszületését, a megnyilvánulását. Sokszor egy úgynevezett «modern ismeretség», «egy felvilágosult barát vagy barátnő». Mindegy. Ez a legszégyenteljesebb rabszolgaság, a legtömegibb, a legjobban nyáj-ember gondolkodás-módja. Hát én csak nem akarok ilyen lenni?

Azután jönnek az új és új elméletek. És nem gondoljuk meg, hogy hiába gyárt magának elméleteket akárki is, ha azok nem felelnek meg az objektív igazságrendnek. Egyszer, amikor legsúlyosabb lesz az idő, sőt számunkra meg is áll, hogy létünk kiessék e világ rendjéből, ekkor vége minden elméletnek és lesz belőle nyöszörgő és kolduló váz a reszkető emberi lélek előtt. Ha az ilyen meggondolások igazak volná-

nak, akkor miért támad ellenünk a szellemünk csendes órákon és miért lesz vége a nyugalumnak? Miért? Miért omlanak össze ilyenkor a próbaházasság-elméletek, a pajtásházasság intimitásai, a születéskorlátozások és szerelmi háromszögek banalitásai egy pillanat alatt? És miért dobnak bele az ilyen pillanatok lángoló tűzcsóvát a nyugalomunkba? Ó, miért?

Van valami igazság egy nagy író megállapításában: «Csak azok nem tévednek soha, akik semmit sem csinálnak. De az a tévedés, mely viaskodva az eleven igazság felé tör, termékenyebb és szentebb, mint a holt igazság». (Romain Rolland.) De hátha — és igen — ez az igazság nem holt, csak mozdulatlanfenségű és nyugalma és örökkévaló? És tényleg efelé törekszik-e a tévedésünk? Ha tévedünk, be merjük-e vallani? Mert ha nem, máris eltévelyedtünk egy újabb tévedésbe, ami még veszedelmesebb is.

Ha kiveti a lélek magából az Istent, kietlenül és kegyetlenül üressé lesz minden benne. Nem tudja, hogy miért nincsen nyugalma semmiben, de érzi, hogy nincsen. A dolgok érdekessége és értelme megszűnik számára, odavan a frissége, eluralkodik rajta a kedvetlenség, az indulatosság és elveszti érzékét az élet üdeségei és hamvas eredetiségei felé.

Életünket, mint szitáló őszi eső, belepi a mindennapok gyarlósága, az apró-cseprő elbukás és hűtlenség, a bocsánatos bűn. A mindennapi alamizsna, jótett, a mindennapok vigasztaló szava, örömteremtése, figyelme, imádsága legyen velünk, mint állandóan ragyogó napsugár, mint zizegő és zengő fény, mely eltörli e foltokat szépségünkről.

Minden bűn megítélésénél az egyéni és alanyi felfogás a döntő, de a jóhiszemű és jóakarátú meggyőződés és felfogás, nem a kiszámított és elcsitító.

A súlyos bűnök egyetlen rendes orvossága a gyónás. Régi mondás és igazság az, hogy a megosztott bánat csak félbánat. Örök emberi vágy minden fájásnak és szenvedésnek a kibeszélése, mert így megkönnyebbül a lélek. Ez az örök emberi vágy hajtotta Dosztojevszkij

ismert, kitűnően megrajzolt alakját, Raszkolnyikovot a bűnvallomás és ezáltal a megtisztulás felé. Ezt az önvallomást rendelte az Üdvözítő tisztító tűznek e földi élet bukásaira és megadta neki a lélek háborgásának teljes lecsillapítását és a felmérhetetlen-értékű biztosságot a bűnbocsánat felől.

Jóakaratóan bukdácsolsz az életúton és elesel. Néha súlyosan, elszántan és akartan. Ez még nem a legnagyobb baj, ha érzed a súlyát, ha mardos a terhe miatt nyugtalan és háborgó lélek égető szava. Ott kezdődik a baj, ami korunknak is nagy herezise, hogy elméleteket gyárt a bűn jogosságának igazolására. Más korok is tévedtek, éppen úgy és éppen olyan súlyosan, mint a miénk. Naívságra vall és a történeti ismeret felületességére, az önmegnyugtató könnyűségére, ha lépten-nyomon a multba menekülünk és ezt a kiszínezett multat állítjuk tündöklő példának e jelen elé. Hiszen a mult törvénye a folytonos önépülés; a rossz emlékek elfelejtése, megszépítése, a jók és szépek még jobba-, még szebbé-álmodása. Az ember mindig egy volt és mindig ugyanolyan gyarló. De talán, hogy nem csúszott ennyire az örvények felé, annak oka a bűnvallomás, a büntudat, a penitenciavállalás volt.

Ne ámítsuk magunkat az utolsó pillanat megrendülésével és megjobbításával. Láttam már sokakat meghalni. És ijedt rebbenéssel döbbsentem rá a sokat hallott, de egészen soha el-nem-hitt igazságra: hogy: amilyen az élet, olyan a halál. Nagyon ritka és kegyelem, kivételes kegyelem ajándéka itt a kivétel. Volt már esetem, hogy a halál angyalának suhogása meglöbegtatta a gyertya fényét körülöttünk és mégis arra figyelmeztettek, hogy méltóságos úrnak szólítsam a haldokló papát... Láttam és hallottam mentegetődzéseket, takargatásokat, «nincsen énnekem semmi bűnöm» — vakmerőségeket. Kit akarsz becsapni? Vagy annyira megkeményedett már a lelked, hogy nem rezdíti meg semmi többé?

Az Isten szava a maga komor bizonyosságával végigzúg a világon és az embernek mindenben hozzá kell alkalmazkodnia. Szent Pál szavaiból nagy ítélet

és határozott meggyőződés megvilágítottsága zendül: «Vagy nem tudjátok-e, hogy az igazságtalanok nem fogják bírni Isten országát. Ne ejtsétek tévedésbe önmagatokat: sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem elpuhultak, sem férfiakkal paráználkodó férfiak, sem tolvajok, sem fősvények, sem iszákosak, sem átkozódók, sem rablók nem fogják bírni Isten országát». (I. Kor. 6. 9—11.)

Tévednek és helytelen irányban haladnak azok, akik mindig csak a rosszat emlegetik és ezt a rosszat, ezt a bűnt tartják szemük előtt. Beszűkül és eltorzul az ilyeneknek egész életlátásuk. Inkább a jó pozitívuma lebegjen a szívünk előtt és erre a jóra tapasztszuk áhítatosan akarásainkat és vágyainkat. De mert a bűnünk is szomorú bizonyosság, azért időnként mint tisztító vihar sodorjon keresztül lelkünkön a bánat és mi a tisztulás és újrakezdés fenségében döbbenjünk rá arra a szebb és jobb világra, amiben az Isten szava jár és az Isten szavának fehér erőssége épít mibennünk. Amen.

A boldogságok útján.

«Látván pedig Jézus a sereget, fölment a hegyre, és miután leült, hozzájárulának tanítványai. És megnyitván száját, tanítá őket, mondván: Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok a szelídek, mert ők lesznek birtokosai a földnek. Boldogok, akik sírnak, mert ők majd vigasztalást találnak. Boldogok, akik éheznek és szomjúhozák az igazságot, mert ők kielégítést nyernek. Boldogok az irgalmasok, mert majd őknek is irgalmaznak. Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent. Boldogok a békességese, mert ők Isten fiainak fognak hivatni. Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.» (Máté 5, 1—11.)

Világító szavak ezek, amelyek balgaságot hirdetnek a test értelme szerint, de a legfőbb igazságot zengik a világba a lélek örök értelmei szerint.

Titkos órák csendjében nyílik rájuk a szívünk és döbbenünk rá valóságukra a lélek mélységeiben. Boldogok, akik nem tapadnak a pénzhez, a vagyon nem ég a húsukba, akik lélekben szegények tőle, akár mennyit is bírnak e világban belőle. És nem boldogok, akik a talán csak reménységben bírt fillérhez hozzánőnek. A világ a vadságot, a kíméletlenséget, a durvaságot hirdeti és mégis boldogok a szelídek, mert erejük legyőzhetetlen és övék a föld. Boldogok, akik sírnak. Sír bennük a megromlott természet, sírnak a szenvedélyeik. Aki a fegyelmezésüket vállalja, az majd megvigasztaltatik. A jótett magában hordozza a melegítő és békés öntudatot-adó jutalmát, kielégítést ad. A világ fut a nyomorúságtól. Keményszívű. Az Isten törvénye a világ törvényeivel ellentétes. Az Isten fiaié a béke, ami a legnagyobb áldás a földön. A lélek élete, tisztasága az igazság. A helytelen, nem igaz, földi okosságoktól és tételektől, vagy az érzéki képek zavaró hatásától, amik tisztátalanná teszik a lelket, az ezektől megszabadult szív birtokolja az egész Istent. Krisztus is szenvedett. A szenvedés megerősít. A szenvedés pecsétje a leg erősebb, megszentelő pecsét, köteléke a legeltéphetlenebb kötelék. Boldogok, akiknek az életén ez a kitüntetés.

Olyan harmatos meghatottsággal tapadunk az életre, olyan közel zúg ez el minden moccanásával a szívünk epedő vágyához és az a sorsunk végzete, hogy sokszor ez a túlságos életszomjunk öli meg nekünk az örök és igaz élet valóságát. Amikor kilendülünk az igazság korlátaiból és hajlandók vagyunk megfelekezni a normákról, mik maguk is életet jelentenek, gazdagságot és bőséget őriznek, ha szigorúak is, ha sokszor keményen kérlelhetetlenek is.

A legtöbbször mennyire mások a mi ítéleteink, mint az Isten ítéletei. Milyen mélyen megbújva húzódik meg legönzetlenebb cselekedetünk mélyén is az önző én. Ami nem kitérés, ami nem odaadás, ami nem áldozat, hanem érdekeink titkos keresése, az mind ilyen. Majd ha ráhull létünk minden pillanatára az

örökkévalóság megvilágosító tüze, majd akkor ragyognak fel tetteinkben az elbűjt írások a maguk diosóségével, vagy sáppadnak el a maguk szégyenével előttünk. Kinyílik az Élet könyve és felolvassák a világegyetem előtt életünket. Az élet könyvébe írott betűk vajjon az élet meleg ízével és erejével íródtak-e? Íródtak tudatosan, vagy öntudatlanul, ez biztos, létünk minden mozzanatával. Itt megszűnik a mult, a jövő és a jelen korlátozása és eluralkodik az örök jelen.

Ero mors tua, o mors, leszek a halálod, ó halál, ez a Krisztus értelme. Az Élet könyve Krisztus vérével iratott. Minden gondolatunknak, szavunknak, tettünknek pirosuló Krisztus-vérrel kell gazdagodnia, hogy beíródhassék ebbe a könyvbe. Mindenben Krisztushordozókká kell lennünk.

Van hideg fény, mely csak világít és van meleg fény, mely éltet is és ez a meleg fény a Krisztus. Krisztus országában pedig az él, aki kegyelemben él, tehát nincsen halálos bűne.

Mi a boldogság? Minden vágyunk beérése, a teljes kielégülés. Amikor nincsen már hiány, nincs több kívánság. Vágyainkra rá szoktuk húzni a földi narkotikumokat, a hivatalt, a munkát, a mindennapok tompító egyformaságát.

Aki szeret, az mindig szerelme tárgyával foglalkozik. Lassan-lassan beszívja és magáévá teszi annak minden tulajdonságát. Aki Istent szereti, az ezért «megistenül», mert az Ő gondolatait és érzéseit szívja magába.

Két kor van az emberi életben: a szerelmi kor, a gazdagság, a kitérülés, az ajándékozás kora és a hatalmi kor. Ez már bizonyos korlátozottság kora. Vannak emberek — kevesen —, akik legegyetemesebben ezek, mert lélekben mindig fiatalok maradnak. Ezekből él a többi.

A szeretet állhatatosan csügg szeretete tárgyán és magábaveszi gondolatait, hatalmas lesz benne egész valósága. Aki Krisztust szereti, az már előre, itt a földön krisztusi lesz. És Ő maga a fiatalság. Olvadó

lesz az örömünk és széthulló akkor, ha az idő eliramlására gondolunk. Oda van, elfut vele a legnagyobb kincsünk, a fiatalságunk. De Krisztus meg nem öregszik. Ő az tegnap, az ma, az lesz holnap és mindig, aki ma. Az, Aki. Aki tehát Ő beléje öltözködik, az a változhatatlanságba, az örök fiatalságba öltözködik. Töretlenségünket, fiatalságunkat adjuk neki, ne életünknek rongyait. Mert így ezeket mentettük ki az életből.

Egy elhibázott élet rongyaiért kevesebbet kaphatunk. A sírás és bánat által tisztára mosott élet-darabokból is lehet azonban még tiszta és rendes élet-ruha, mert az Ő ajándékozó gazdagsága végtelen. De szükséges, hogy az önmagunkbatérés komolysága égesse bele ezt a belátást lelkünk és öntudatunk fókuszába. És jegyezzük meg, hogy e földi élet pillanatnyi határai között sohasem késő, míg esetleg végleg el nem késünk. Saját maga szegénységét és ürességét vetíti az ki a végtelenbe, aki kétségbeesik és akinek a halálharang tompa zúgásával azt mondja a jelen keserősége és kapkodó bizonytalansága, hogy már késő és számára már végleg lebukott az örök Nap, az életadó Krisztus a reménység horizontja alá. Kicsinyek vagyunk mi, emberek és kicsinyek a gondolataink. Hiszen «most tükör által homályban látunk; akkor pedig majd színről-színre. Most rész szerint ismerek; akkor pedig úgy fogok ismerni, amint én is ismert vagyok». (I. Kor. 13, 12.)

Aki hozzácsapta lelkét és életét Krisztushoz, az töltekezik vele, élete participál az Isten életéből, «isteni» lesz és így már itt a földön elégedett, óvé a nyugalom és a boldogság. Belecsöppen a vér pirosforradalmú zúgásába az Ő ereje és a tévedések meg a halál rohanását építő energiává varázsolja át. Az értelmünkön keresztül a megismert Krisztus átmelegíti és megszenteli a testünket és elkövetkezik az idő, amikor elmondhatjuk, hogy élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem. Milyen más a látása egy ilyen életnek. Milyen áldó, mert magához és magán át az Isten tündöklő szépségei felé, a nagy kielégülések

felé ragadja magával az életeket, a szíveket, az ismerősök, a rokonok lelkét, azokét, akikhez a vér és lélek eltéphetetlen szálai fűzik. Apostolsors. Bőséges áldás lesz az aratása.

Pici edény vagyok én. Milyen kevés elég nekem az Istentől. Egész történelmi korok csak keveset, egy parányt foghatnak le Őbelőle. De ez a kevés túlcsordulásig elég nekem. Végtelen itt a lehetőség, nem fenyeget itt az unalom és a megúnás. Erre csak a kufár szellem gondolhat, ezen csak ez zavarodhatik meg, ez a szegény, üres, gőgös élet.

Mindenki más és más adottságokkal, képességekkel, kedvekkel születik erre a világra. Még az azonos adottságok is másként és másként színezettek. Az Isten szereti a változatosságot. Egy a cél, Ő, de sok az út hozzá. Mindannyiunknak más. Minden lélek valamiként úgy hangolt, mint a nyolc boldogság egyike. Érti, hogy ez a rész neki való. Kedve van hozzá. Megtalálta máris benne a saját útját s minden út felett, mely innét vezet, a biztonság és béke sátoroz . . . Amen.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó.....	5
Adventben	6
Vizkeresztől—bőjtig	14
Bőjtben.....	27
Feketevasárnapra	43
Húsvétól—Pünkösdig.....	45
Pünkösdtől—Adventig	57
Alkalmi beszédek.	
Krisztus Király ünnepén	77
A Boldogságos Szűzről.....	78
Szent István királyról	89
Mindenszentek napján.....	97
Árpádházi Szent Erzsébetről	98
Missziókról	100
Primiciára	103
Esküvői beszédek.....	105
Temetési beszéd	111
Veni Sancte-ra	112
Te Deum-ra.....	113
Búcsúbeszéd iskolából-kikerültekhez	115
A nő	117
A hitről	126
Tévedés és útratalálás.....	130
A boldogságok útján.....	134

